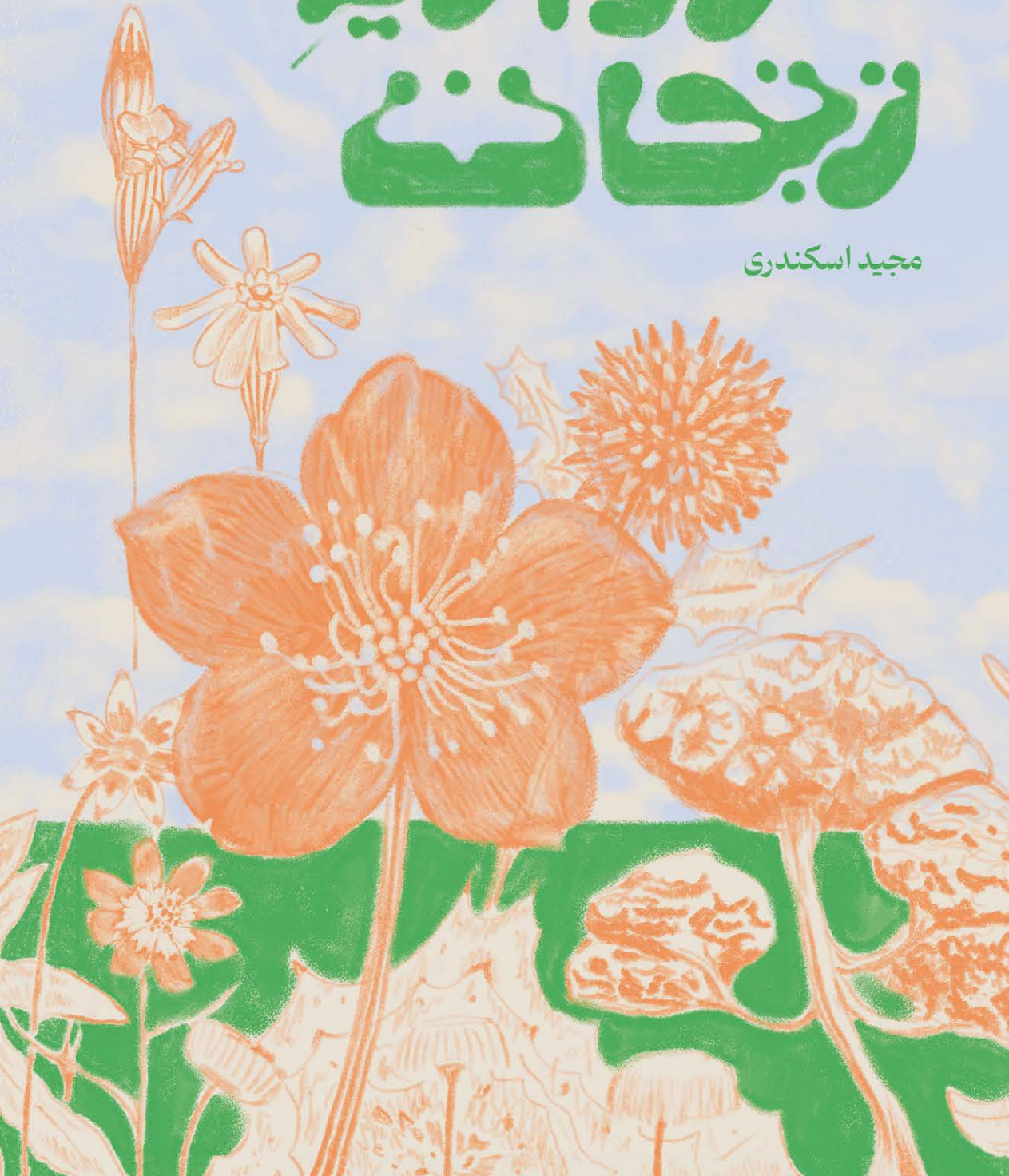

درخت مروارید زنجانات

مجید اسکندری

اطلس گیاهان دشت مروارید زنجان

اطلس گیاهان

دشت مروارید زنجان

سفارش دهنده و حامی مالی: گروه معدنی ممتا
 پژوهش و گردآوری علمی: دکتر مجید اسکندری
 مدیر پروژه: هدیه احمدی
 تدوین فهرست گیاهان: شقایق عروجی
 عکاسی گیاهان: علی فلاحي
 استفاده از عکس‌های: هدیه احمدی و سجاد غرقى
 ترجمه انگلیسی و ویرایش متن فارسی: نگین شیدوش
 طراح گرافیک و صفحه‌آرایی: مهدی برمه
 تولید: **کارگاه پایان**
 زمستان ۱۴۰۴

نشر نیل:

خیابان کریمخان زند، تقاطع میرزای شیرازی، شماره ۱۱۱، واحد ۱

تهران: ۰۲۱-۸۵۷۳۶۸۵۹۷، تلفن: ۰۲۱-۸۸۹۰۴۰۸۳

مادی در گویش اصفهانی به معنای جوی بزرگ یا مجرای آب است، نه‌ری کوچک‌تر از رودخانه و بزرگ‌تر از جویی معمولی. مادی‌ها در اصفهان از رودخانه جدا می‌شوند و چون مویرگ‌هایی حیات‌بخش در تن شهر پیش می‌روند. حضور مادی‌ها در شهر شبکه‌ای از فضای سبز پایدار می‌سازد و باغ‌ها و درختان کهنسالی همچون چهارپایان خیابان چهارباغ را سیراب می‌کند. مادی رگ تنفس کلان‌شهر است.

مجموعه‌ی «مادی» انشعایی است از انتشارات «نیل» که با رویکردی نو به تولید کتاب می‌پردازد. در این مجموعه قصد داریم با تمرکز بر پدیده‌های (زیر)فرهنگی و طبیعی در تقاطع علم، علوم انسانی، هنر و تجربه‌ی زیسته حرکت کنیم. کتاب‌های ما نه بر گزارش‌های صرفاً علمی و اطلاعات عمومی، بلکه بر پژوهش عمیق، تجربه‌ی زیباشناختی و تفکر انتقادی تکیه دارند و حوزه‌هایی چون علوم طبیعی، محیط زیست، مطالعات فرهنگی و قوم‌شناسی، اقلیم‌شناسی، بوم‌شناسی، و... را در برمی‌گیرند. هر کتاب در این مجموعه نه فقط حامل متن بلکه عضوی زنده از اکوسیستمی فرهنگی و یک اثر هنری مستقل است، شیئی تأمل‌برانگیز برای لمس و نگهداری. در «مادی» طراحی به اندازه‌ی محتوا اهمیت دارد؛ در اینجا، کتاب‌ها بیانیه‌ای بصری‌اند که همچون مادی‌های اصفهان، در تن روزمره‌ی زندگی کلان‌شهری ما جریان می‌یابند و مسیرهای تازه‌ای برای تنفس و اندیشیدن می‌گشایند؛ فضایی حسانی برای پیوند میان انسان و موجودات غیرانسانی.

فهرست

۷	فهرست
۹	مقدمه
۱۳	فهرست الفبایی
۱۴	راهنمای استفاده از کتاب
۱۶-۱۴۵	گیاهان
۱۴۷	راهنمای استفاده از کتاب (انگلیسی)
۱۴۸	فهرست الفبایی (انگلیسی)
۱۵۲	مقدمه (انگلیسی)
۱۵۴	فهرست (انگلیسی)

مقدمه

این کتاب، تلاشی است برای ثبت و معرفی بخشی از تنوع گیاهی ارزشمند محدوده‌ای که سال‌ها با فعالیت معدنی شناخته شده، اما در دل خود زیست‌بومی زنده و کم‌نظیر را نیز جای داده است. در این مجموعه، بیش از ۱۰۰ گونه گیاهی دشت مروارید شناسایی و معرفی شده‌اند؛ گونه‌هایی که هر یک روایتگر پایداری و حیات در اقلیم این منطقه هستند.

تهیه و انتشار این اثر، بخشی از پروژه احیا و بازسازی محیط‌زیستی معدن و حاصل باور به ضرورت هم‌زیستی توسعه معدنی و حفاظت از طبیعت در گروه معدنی متماد است. ما معتقدیم شناخت دقیق‌تر سرمایه‌های طبیعی هر سرزمین، گامی اساسی در مسیر حفظ و بازآفرینی آن خواهد بود.

در پایان، لازم می‌دانم از حمایت آقای وحید سیروس کبیری، همراهی علمی و پژوهشی آقای مجید اسکندری، و مدیریت مسؤلانه پروژه توسط خانم هدیه احمدی صمیمانه قدردانی کنم که نقش مهمی در شکل‌گیری و تدوین این اثر داشته‌اند. امید است این کتاب بتواند گامی هرچند کوچک در مسیر توجه بیشتر به محیط‌زیست و توسعه مسؤلانه باشد.

سجاد غرق
مدیرعامل گروه معدنی متماد

بدون شک گیاهان به عنوان رکن اصلی و مولد طبیعت، ارزش واقعی خود را در محیط زیست و طبیعت ایران نیافته‌اند. اهمیت گیاهان در دنیای کنونی بسیار فراتر از حد تصور ماست، گیاهان خوراکی سهم بزرگی در اقتصاد جهانی دارند و تقریباً تمامی غذاهایی که می‌خوریم مستقیم یا غیر مستقیم از گیاهان تولید می‌شوند. نقش گیاهان در پزشکی، داروسازی، صنعت و کشاورزی بر کسی پوشیده نیست. سوخت‌ها و منابع فسیلی همچون نفت، زغال سنگ و دیاتومیت همگی منشا گیاهی دارند علاوه بر این بسیاری از گیاهان صنعتی مانند پنبه، کرچک، کتان، کلزا، سویا، نیشکر، گون، باریجه و امثال آن در زندگی امروزی نقش اساسی دارند. بسیاری از پوشاک و تنپوش‌ها و پارچه‌های تولیدی جهان از مواد اولیه گیاهی تهیه می‌شوند. به طور کلی این گیاهان فرآورده‌هایی همچون محصولات نشاسته‌ای، قندی، روغنی، رنگزا، اسانسدار و انواع عطرها گیاهی را شامل می‌شوند. شاید مهم‌تر از همه این‌ها تولید اکسیژن توسط گیاهان است. تمامی اکسیژنی که مایه حیات همه ما انسان‌ها و جانوران است از طریق گیاهان تولید می‌شود. حتی گیاهان داخل خانه نیز می‌توانند با تولید اکسیژن در سلامت افراد موثر باشند.

این موارد و ده‌ها موارد مشابه دیگر حاکی از نقش بیبدیل گیاهان در حفاظت از حیات کره زمین محسوب می‌شود و حفظ و حراست از پوشش‌های گیاهی به منزله حفظ حیات این کره خاکی است. طبق دستورالعمل سازمان جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (IUCN)، شناسایی عوامل تهدیدکننده طبیعی و مصنوعی برای هر گونه و راه‌های مقابله با آن از اولویت‌های پژوهشی تمام کشورهای محسوب می‌شود و آموزش، تجهیز و تشویق جوامع محلی جهت مشارکت در امر شناخت و حفاظت از گونه‌های کمیاب از وظایف کشورهای عضو تعریف شده است.

با این وجود پیشرفت‌های صنعتی و نقش معادل در توسعه و تجهیز صنعت را نمی‌توان نادیده گرفت. برای دستیابی به توسعه پایدار لزوم حفاظت از طبیعت و گیاهان در معدنکاوی از ملزومات محسوب می‌شود. در واقع حرکت به سمت معدنکاری سبز می‌تواند کلید اصلی مشکلات بین معدنی‌ها و محیط‌زیستی‌ها باشد و مسیر بهره‌برداری از ذخایر معدنی را با کمترین آسیب به محیط زیست فراهم کند. امروزه شرکت‌های بزرگ معدنی و صنایع معدنی اقدامات زیست محیطی را جزو اولویت‌های اصلی خود قرار داده‌اند تا بتوانند به توسعه پایدار دست پیدا کرده و کمترین آسیب را به محیط زیست وارد کنند. این موضوع در کشورهای معدنی دنیا نیز به خوبی قابل رویت است و می‌توان از تجربیات آنها در این بخش نیز استفاده کرد. معدنکاری سبز فناوری جدیدی است که شرکت‌های معدنی زیادی در جهان تلاش می‌کنند تا با استفاده از آن آسیب‌های زیست‌محیطی معدنکاری را به حداقل برسانند. ایران جزو کشورهای با پتانسیل بالای معدنی است که این موضوع را در دستور کار قرار داده اما فعالیت‌های معدنی و معدنکاری در محیط‌زیست و منابع طبیعی، زیرساخت‌ها و شرایط خاص خود را می‌طلبد که بخشی از آن باید از سوی معدنکاران و بخشی دیگر با حمایت‌های ویژه از سوی دولت فراهم شود.

شرکت معدنی متما در سال‌های اخیر نگاه ویژه‌ای به محیط زیست و حفاظت از پوشش گیاهی و همچنین توسعه جوامع بومی-محلی داشته و در این راستا فعالیت‌های عمده‌ای را در قالب پروژه‌های تحقیقاتی انجام داده است. یکی از این پروژه‌ها، شناخت و بررسی پوشش گیاهی و گیاهان بومی منطقه است که طی مدت یکسال گونه‌های گیاهی اطراف معدن شناسایی و کدگذاری شدند تا در عملیات توسعه کمترین آسیب را ببینند. این تحقیق که به یاری یک تیم گیاهشناسی علمی به سرپرستی دکتر مجید اسکندری انجام گردید در قالب یک کتابچه راهنما تهیه و چاپ شده است تا مورد استفاده اهالی منطقه و هم‌میتور کارشناسان معدن قرار بگیرد. بی تردید حفظ و حراست از این سرمایه گیاهی و زون‌های مهم پوشش گیاهی از اولویت‌های شرکت معدنی متما خواهد بود.

طی ماه‌های اردیبهشت، خرداد و تیرماه ۱۴۰۳ جهت بررسی و جمع‌آوری نمونه‌ها، تعداد ۵ فقره سفر میدانی انجام گردید که پس از کدگذاری و زون بندی، ابتدا عکس‌برداری در محیط طبیعی از اجزای مختلف گیاهان منطقه انجام شد و سپس اقدام به انتخاب، جداسازی و نمونه‌برداری از گیاهان جهت تهیه تابلوهای گیاهی و شیت‌های هرباریومی از گیاهان منتخب انجام شد. در این مرحله سعی شد که گیاه کامل به همراه اندام‌های رویشی و زایشی جمع‌آوری گردد.

برای بررسی دقیق‌تر منطقه مورد بررسی به ۸ قسمت یا زون مختلف تقسیم‌بندی شد و عکاسی از گیاهان و جزئیات آن‌ها با دوربین حرفه‌ای جهت تهیه اطلس رنگی صورت پذیرفت و اطلاعات گیاهان یادداشت و در برنامه اطلاعاتی اکسل وارد گردید. زون‌های منتخب شامل مناطقی بودند که پوشش گیاهی متنوع و متفاوت داشتند. هم‌زمان با عکاسی، نمونه‌برداری از گیاهان منتخب نیز انجام پذیرفت و پس از پرس و خشک کردن گیاهان، شناسایی نمونه نیز شروع گردید. آماده‌سازی نمونه‌ها جهت شناسایی شامل کدگذاری (نام و مشخصات جغرافیایی محل، تاریخ جمع‌آوری) و سایر مشخصات هرباریومی انجام گردید. جمع‌آوری داده‌های پراکنش جغرافیایی با استفاده از نرم‌افزار Excel صورت پذیرفت و کلیه اطلاعات همراه با مشخصات دقیق جغرافیایی ثبت گردید.

پس از ثبت مشخصات، کلیه عکس‌ها و نمونه‌ها پرس شده و به آزمایشگاه شرکت اسپندکو (مجری طرح) منتقل شدند. پس از خشک شدن نمونه‌ها که به ۱۰ تا ۲۰ روز زمان نیاز داشت، مشخصات هر یک روی برچسب اطلاعات تایپ و در کنار هر نمونه الصاق گردید و بعد از شناسایی نمونه‌ها در مجموعه قرار داده شدند. به منظور تشخیص نمونه‌ها از کلیدهای معتبر شامل کتب، مقالات و مونوگراف‌ها به خصوص کتاب‌های فلور فارسی استفاده شد و در خصوص استفاده و کاربرد محلی نیز به اطلاعات اهالی و معتمدین روستای مروارید مراجعه شد و کاربردها و استفاده‌های سنتی و همچنین برخی نام‌های محلی گیاهان استخراج گردید.

نتایج

طبق بررسی‌های به عمل آمده در ۸ زون عملیاتی، از ۲۰۵ گونه گیاهی مختلف تصویربرداری و عکاسی شد که از این تعداد ۱۱۷ گیاه به طور دقیق در حد تیره، جنس و گونه شناسایی شدند و پس از ثبت اطلاعات و مشخصات هر گیاه و همچنین درج مصارف و کاربردهای دارویی آن‌ها، جهت تهیه اطلس رنگی گیاهان دشت مروارید انتخاب شدند. مابقی عکس‌ها و نمونه‌ها برای شناسایی دقیق در حد گونه با توجه به فصل و زمان تحقیق، مناسب نبودند و پس از بررسی مجدد در چاپ‌های بعدی کتاب، لحاظ خواهند شد. درختان و درختچه‌های منطقه به دلیل محدود بودن در اطلس رنگی لحاظ نشدند ولی می‌توان به تعدادی از آن‌ها شامل انواع سپیدار، بید، آلبالوی وحشی، زالزالک، شیرخشت، بادام وحشی و سیاه تنگرس اشاره کرد.

فهرست الفبایی

۱۰۲	جعفری کوهی صخره دری	۶۰	نوک لک لکی مزرعه‌ای	۱۶	بومادران
۱۰۳	چمن پیازکدار	۶۱	زول	۱۸	بومادران زرد
۱۰۴	علف هفت بند کوهستانی	۶۲	قرفیون، شیرسگ	۱۹	چشم خروس
۱۰۵	جاشیر	۶۳	قرفیون رفیع	۲۰	گندم نیا
۱۰۶	آلبالوی وحشی	۶۴	پاغازه، غازیاغی	۲۱	آتشین شرابه‌ای
۱۰۷	اسپرک	۶۵	گُما	۲۲	دم‌رویاهی چمنزاری
۱۰۸	ریندرا	۶۶	پولکی	۲۳	قُدومه
۱۰۹	گل عروسک بنفش	۶۷	شاه‌تره	۲۴	دِرمنه
۱۱۰	نسترن وحشی	۶۸	علف شیر	۲۶	گل گاوزبان بدل
۱۱۱	گل محمدی	۶۹	شیرپنیر سفید	۲۷	علف چسبک
۱۱۲	رز ایرانی	۷۰	شمعدانی وحشی	۲۸	گونه‌ای گون
۱۱۴	ترشک مواج	۷۱	شوید کوهی	۲۹	گونه‌ای گون
۱۱۵	مریم گلی تماشای	۷۲	کنگر خوراکی	۳۰	گونه‌ای گون
۱۱۶	شنگ اسبی زرد	۷۳	جغجغک، صابونک	۳۱	گونه‌ای گون
۱۱۷	شنگ اسبی ارغوانی	۷۴	بنگدانه	۳۲	گل چاک
۱۱۸	گل میمونی	۷۶	شقایق شاه‌تره‌ای	۳۳	یولاف، جو دوسر
۱۱۹	بشقابی سنبله‌ای	۷۷	گل راعی کوهستانی	۳۴	جارو علفی
۱۲۰	پیرگیاه	۷۸	وسمه	۳۵	سه‌پاره میمونی
۱۲۱	سیلین حبایی	۷۹	خیارک	۳۶	گل استکانی
۱۲۲	سیلین سرنیزه‌ای	۸۰	سازو	۳۷	گل استکانی متراکم
۱۲۳	سیلین مزرعه‌ای	۸۱	بالنگو	۳۸	کیسه‌ی کشیش
۱۲۴	چای کوهی	۸۲	گژنه‌ی ساقه‌آغوش	۳۹	خِگن
۱۲۶	تاجریزی سیاه	۸۳	خارلنگری	۴۰	گل گندم ایرانی
۱۲۷	دانه قناری	۸۴	آزفک	۴۲	گل گندم درشت
۱۲۸	استیپای بیابانی	۸۵	آهوماش زرد	۴۳	گل آفتاب‌رو
۱۲۹	مینای پُرگپه	۸۶	زردک صحرایی، شقایق صحرایی	۴۴	عسلی
۱۳۰	مریم نخودی باتلاقی	۸۷	پنیرک سفید	۴۵	هزارخار
۱۳۱	برگ شدابی کوهی	۸۸	پونه	۴۶	کاسنی
۱۳۲	آویشن	۸۹	کلاغک پری	۴۸	ریش قوش
۱۳۴	شیدر قرمز	۹۰	پونه‌سای البرزی	۴۹	صلیبی کوهستانی
۱۳۶	شیدر دورگ	۹۱	پونه‌سای خوش‌رنگ	۵۰	ثعلب پنجه‌ای
۱۳۷	بابونه‌ی کاذب	۹۲	چشم‌گریه‌ای خزری، ماسوره	۵۱	سیاه‌کینه
۱۳۸	گژنه	۹۳	اسپرس علوفه‌ای	۵۲	میخک وحشی
۱۴۰	گل ماهور	۹۴	اسپرس خاردار	۵۴	خاکشیر ایرانی
۱۴۲	سیراب آبی	۹۵	زنکوله‌ای دانه‌ریز	۵۵	شکر تیغال
۱۴۳	سیراب جویباری	۹۶	شیرمرغ کمانی	۵۶	گل گاوزبان ایتالیایی
۱۴۴	کاکوتی کوهی	۹۷	خشخاش ارمنستانی	۵۷	دم اسب
۱۴۵	کاکوتی	۹۹	سنبل باتلاقی، گل شپش	۵۸	بیابان گندمی
		۱۰۰	بارهنک	۵۹	سریش تماشایی

نام گونه به فارسی

تلفظ نام فارسی به انگلیسی

عکس شناسه گل

Description

توصیف گیاه به انگلیسی

توصیف

توصیف گیاه به فارسی

Medicinal Uses

کاربرد یا استفاده دارویی به انگلیسی

کاربرد یا استفاده دارویی

کاربرد یا استفاده دارویی به فارسی

Lores

داستان‌ها

داستان این گونه به انگلیسی

داستان این گونه به فارسی

بومادران

Bumadaran

توصیف

گیاهی است علفی، چندساله، ریزوم‌دار، به ارتفاع تا ۵۰ سانتی‌متر، برگ‌ها دارای بریدگی‌های زیاد و باریک، گل‌ها سفیدرنگ، درون کلاپک‌های کوچک و متراکم که تمام اندام‌های آن معطر بوده و جاذب حشرات است. این گونه بیشتر در دامنه‌های کوهستانی، مزارع، کنار جاده‌ها و در مراتع دیده می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه دارای اسانس روغنی قوی است که در برگ، ساقه و به‌ویژه در گل‌ها موجود است و خاصیت ضدباکتری و ضدویروس دارد. همچنین دارای اثرات آنتی‌اکسیدانی و ضدالتهابی می‌باشد. در طب سنتی به‌عنوان بندآورنده‌ی خون، التیام‌دهنده‌ی زخم و در جهت رفع اختلالات قاعدگی، تسکین درد، سرماخوردگی، رفع بواسیر، بی‌خوابی، اختلالات بینایی و دفع سنگ کلیه مورد استفاده قرار می‌گیرد. گفته شده جویدن گل بومادران به‌صورت خام میزان درد دندان را کاهش می‌دهد. برگ‌های آن کمی تند یا فلفلی است که می‌توان آن را به‌عنوان ادویه به غذا اضافه کرد. همچنین در صنایع آرایشی نیز کاربرد فراوانی دارد.

Description

A perennial, herbaceous plant with a creeping rhizome, growing up to about 50 cm tall. Its leaves are deeply divided into many narrow lobes. The flowers are white, borne in small, dense flowerheads (capitula). All parts of the plant are aromatic and attract insects.

Medicinal Uses

This plant contains a volatile essential oil present in the leaves, stems and especially the flowers, and has antibacterial and antiviral properties. It also has antioxidant and anti-inflammatory effects. In traditional medicine it is used as a hemostatic (to stop bleeding), to treat menstrual disorders, relieve pain, combat colds, treat hemorrhoids, insomnia, visual disturbances, promote wound healing, and help expel kidney stones. It is also said that chewing fresh yarrow flowers can help relieve toothache. The leaves have a slightly sharp or peppery flavor and can be used as a culinary herb. Beyond its medicinal uses, yarrow is widely employed in cosmetic formulations.

داستان‌ها

نام لاتین این گیاه بر گرفته از نام آچیلس، قهرمان افسانه‌ای یونان است. در افسانه‌ها آمده است که آچیلس از گیاه بومادران به سربازان خود داد تا هنگام زخمی شدن در جنگ (تروجان) حدود ۱۲۰۰ سال قبل از میلاد، برای جلوگیری از خونریزی و عفونت بر روی زخم خود بگذارند و بدین ترتیب پیروزی در جنگ را از آن خود کرد. این گیاه در دوره ساکسونها برای دفع چشم زخم و همچنین در مراسم سحر و جادو نیز استفاده می‌شد. گل بومادران معانی توأم شفا و عشق را به اشتراک می‌گذارد. معنای نمادین بومادران به طور سنتی با شفا مرتبط است. در داستانهای ایرانی گفته شده که مادران عشایر گیاه بومادران را موقع شیردادن بچه، کنار سینه خود می‌گذاشتند تا به بوی آن عادت کند و هنگامی که از کودک خود دور می‌شدند شاخه بومادران را نزدیک کودک می‌گذاشتند تا عدم حضور مادر را حس نکند. گیاه بومادران در فرهنگ چینی برای پیشگویی استفاده می‌شود.

Lores

The Latin name is derived from Achilles, the Greek legendary hero, who is said to have introduced this plant during the Trojan War (around 1200 B.C.) to his soldiers so they could place it on their wounds to prevent bleeding and infection. The smart solution resulted in their victory in the battle. During the Anglo-Saxon period, the plant was used as a protection against the evil-eye and in sacred rituals of magic as well. The yarrow flower carries meanings associated with love and healing, though its traditional symbolic implication is primarily healing. It is quoted in Persian folklore that the nomadic mothers would put the plant beside their breasts while breastfeeding the babies so the infants became familiar with the aroma. When the mothers had to leave their children for a while, they would place a sprig of the plant near the child so that their absence were less felt. In Chinese culture the yarrow is used for fortune telling.

چشم خروس

Cheshm Khorus

Description

An annual herb with stems 20–85 cm tall, branching toward the top. Its leaves are highly dissected into threadlike segments, resembling those of dill. The inflorescences are terminal, bearing solitary flowers that are red or orange, each with 10–15 dark (almost black) stamens. All parts of the plant are toxic.

Medicinal Uses

In traditional medicine this plant is considered diuretic and a heart tonic, and is used to treat rheumatic pains, heart diseases, cough, epilepsy, and to help expel kidney and gallstones. Its seed is beneficial for strengthening sexual vigor and increasing sperm production, especially in elderly people. It also has antioxidant and anti-inflammatory effects.

توصیف

گیاهی است یک ساله، با ساقه‌ای به ارتفاع ۲۰ تا ۸۵ سانتی‌متر و در بالا منشعب. برگ‌ها با بریدگی‌های بسیار و نخ‌شکل و شبیه شوید هستند. گل‌آذین انتهایی گل‌ها منفرد، به رنگ قرمز یا نارنجی بوده و دارای ۱۰ تا ۱۵ پرچم سیاه‌رنگ است. کلیه اندام‌های این گیاه سمی‌اند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، این گیاه مُدر و مقوی قلب بوده و در درمان دردهای رماتیسمی، بیماری‌های قلبی، سرفه، صرع و دفع سنگ کلیه و صفر کاربرد دارد. دانه‌ی آن برای تقویت نیروی جنسی و تولید اسپرم به‌خصوص در افراد پیر مفید است. همچنین اثرات آنتی‌اکسیدانی و ضدالتهابی دارد.

SN Adonis flammea EN Pheasant's Eye FA Ranunculaceae {آلاله‌ایان}

بومادران زرد

Bumadaran-e Zard

Description

A perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, feltlike mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence. The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three-lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands.

Medicinal Uses

In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit antianxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests.

توصیف

گیاه علفی و چندساله تا ارتفاع ۱۰ تا ۳۵ سانتی‌متر با ساقه‌ی کرک‌دار، کم‌وبیش گسترده و به‌صورت نمدی سفید، برگ‌های شانهای به‌صورت انبوه و تقریباً همگی هم‌اندازه‌اند. برگ‌های بالایی به زیر گل‌آذین می‌رسند و گل‌آذین دیهیم گل‌های زیانه‌ای ۳ تا ۵ تایی، زردرنگ و سه‌لوبه است. این گونه بیشتر در دامنه‌های کوهستانی، مزارع، کنار جاده‌ها و در مراتع دیده می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه در طب سنتی ایران به‌عنوان برطرف‌کننده‌ی ناراحتی‌های سینه، مقوی و بادشکن استفاده می‌شود. مطالعات نشان می‌دهند در اسانس و عصاره‌های مختلف این گیاه خاصیت ضدباکتریایی وجود داشته و عصاره‌های روغنی آن خاصیت ضداضطراب دارد و اسانس این گونه منبع بالقوه برای درمان سرطان محسوب می‌شود. روغن عصاره‌ای به‌دست‌آمده از گل‌های این گیاه برای کنترل آفات انباری مفید است.

SN Achillea wilhelmsii EN Yarrow FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

آتشین شرابه‌ای

Atashin Sharrabe'ee

Description

A perennial subshrub up to 30 cm tall, with a woody base. Its leaves are linear to oblong and sessile. It bears showy white to pink flowers arranged in loose clusters, creating an attractive mound of blooms. In Iran the genus *Aethionema* includes 11 annual and perennial species scattered across mountainous regions, often called "rock cresses."

Medicinal Uses

This plant plays key role in soil conservation in rangelands, especially on mountain slopes, and in some countries various species of it have been used to beautify slopes, hillsides, and landscapes. In some mountainous areas the fiery plant turns the mountain scenery a lovely pink and gives off a mild, pleasant fragrance.

توصیف

گیاهی است چندساله که در قاعده چوبی بوده، به ارتفاع تا ۳۰ سانتی‌متر با برگ‌های خطی یا مستطیلی بدون دم‌برگ با گل‌های سفید و صورتی بسیار زیبا که از دور به شکل بوته‌های جذابی خودنمایی می‌کنند. جنس آتشین در ایران ۱۱ گونه گیاه علفی یک‌ساله و چندساله دارد که در مناطق کوهستانی پراکنده‌اند و با نام «شاهی صخره‌ای» هم شناخته می‌شوند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه نقش بسیار مهمی در حفاظت از خاک در مراتع و به‌خصوص شیب‌های کوهستانی دارد و در برخی کشورها از گونه‌های مختلف آن جهت تزئین شیب‌ها و دامنه‌ها و منظرسازی استفاده می‌شود. گیاه آتشین در برخی نقاط کوهستانی، نمای کوهستان را به صورتی خوش‌رنگی تخفیر می‌دهد و دارای عطر ملایم و خوش‌بویی است.

SN *Aethionema fimbriatum* EN Stonecresses FA {کلمیان} Brassicaceae

گندم‌نیا

Gandom Nia

Description

An annual grass with flat (rarely tubular) leaf blades. Its inflorescence is a simple spike featuring a distinct joint where the axis meets the stem; at maturity the entire spike detaches cleanly and falls away. Spikelets are solitary, alternately arranged in two rows and lack glumes. Each spikelet contains 2–8 florets. The lemmas are equal, thickened and leathery with a membranous margin, each bearing an awn; the palea is likewise somewhat leathery. The grains are rectangular, bearing hairs on their upper surface.

Medicinal Uses

This plant, which grows as a weed in various regions, is an ancestor of cultivated wheat, and it appears that humans—by domesticating this plant for the first time—succeeded in producing flour and bread. The species' adaptability to environmental conditions makes it suitable for advancing breeding goals and programs, and examining and understanding its genetic diversity is essential.

توصیف

گیاهی یک‌ساله، دارای برگ‌های با پهنک تخت و یا به‌ندرت لوله‌ای است. گل‌آذین دارای سنبله‌ی ساده است که در محل اتصال محور آن با ساقه یک مفصل دارد که در هنگام رسیدن، تمام آن یک‌پارچه از ساقه جدا می‌شود و می‌افتد. سنبلک‌ها منفرد، متناوب و در دو ردیف قرار گرفته‌اند. دانه‌ها مستطیلی‌شکل بوده و قابل خوردن می‌باشند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه که به‌صورت علف هرز در مناطق مختلف رشد می‌کند، از اجداد گندم زراعی است و به نظر می‌رسد انسان اولین بار با اهلی کردن این گیاه موفق به تولید آرد و نان شده است. سازگاری این گونه به شرایط محیطی در پیشبرد اهداف و برنامه‌های به‌نژادی مناسب است و ضرورت بررسی و شناخت تنوع ژنتیکی این گیاه امری الزامی به نظر می‌رسد.

SN *Aegilops cylindric* EN Jointed Goatgrass FA {گندمیان} Poaceae

قُدومه

Ghodumeh

Description

An annual herb 5–10 cm tall. Its stems branch from the lower part of the plant, producing erect but very brittle shoots. Leaves are spatulate (spoonshaped) with a blunt tip and short teeth on the upper half; the petioles and young shoots are densely covered in starshaped hairs. The fruit is a broad, eggshaped silique with a pointed tip and is used medicinally. Once the seeds have fallen, the empty pod remains, often forming a decorative structure.

Medicinal Uses

The seeds have a thin, slippery mucilaginous coating and are harvested when the fruit is fully ripe, at which point its husk appears yellow. Most seeds of this genus contain glucosinolate compounds and are mainly used as a demulcent for the chest, a cough remedy, and a laxative. In traditional medicine, it has been used as an expectorant and anti-inflammatory. The seeds should always be taken with plenty of water.

توصیف

گیاهی است یکساله به ارتفاع ۵ تا ۱۰ سانتی‌متر. شاخه‌های آن از قسمت پایینی گیاه منشعب و برگ آن کشیده، قاشقی، دارای نوک کند و دندانه‌های کوتاه در نصفه‌ی بالایی برگ است. دُم‌پرگ پوشیده از کرک‌ها و پرزهای ستاره‌ای‌شکل می‌باشد. میوه‌ی خورجینک تخم‌مرغی پهن و نوکدار است و مصرف دارویی دارد. بعد از افتادن بذرها غلاف میوه شکل زیبایی پیدا می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

دانه‌ها دارای پوشش نازک لیزایی موسیلاژی هستند و در زمان رسیدن کامل میوه که پوسته‌ی آن به رنگ زرد دیده می‌شود، جمع‌آوری می‌شوند. این جنس حاوی ترکیبات گلوکز اینولاتی بوده و عمدتاً به‌عنوان نرم‌کننده‌ی سینه، برطرف‌کننده‌ی سرفه و ملین استفاده می‌شود. در طب گذشته از قُدومه به‌عنوان خلط‌آور و ضدالتهاب استفاده می‌کرده‌اند. دانه‌های قُدومه حتماً می‌بایست با آب کافی مصرف شوند.

SN Alyssum linifolium EN Flaxleaved Alyssum FA {کلمیان} Brassicaceae

دم‌روباهی چمنزاری

Dom Rubahiy-e Chamanzari

Description

A densely tufted perennial grass with stems up to 60 cm tall. At the tip of each stem is a narrow, elongated, bristly spike measuring 3–10 mm in length. The leaves are long and narrow and have three green veins. Meadow foxtail often appears as a weed in wheat, barley, peanut and maize fields, in vegetable gardens, and on fallow land.

Medicinal Uses

Its main use is for establishing permanent pastures, and it is favored by livestock and wild grazers. Grasses of the cereal family are often considered soil-protecting plants in rangelands, mountains, and on steep slopes because of their dense root systems.

توصیف

گیاهی است با ساقه‌هایی به ارتفاع ۶۰ سانتی‌متر، متعدد و متراکم که در انتهای هر ساقه، سنبله‌ی باریک و طولی ریشک‌دار به طول ۳ تا ۱۰ میلی‌متر دارد. برگ‌ها بلند و کشیده‌اند و سه رگبرگ سبز رنگ دارند. دم‌روباهی از علف‌های هرز مزارع گندم، جو، بادام‌زمینی، ذرت، باغ‌های سبزی و صیفی و نیز زمین‌های آیش است.

کاربرد یا استفاده دارویی

استفاده‌ی اصلی از آن در ایجاد چراگاه‌های دائمی است و موردعلاقه‌ی دام‌ها و چرندگان وحشی است. گیاهان تیره غلات اغلب به دلیل تراکم ریشه جزو گیاهان محافظ خاک در مراتع و کوهستان‌ها و دامنه‌های شیب‌دار محسوب می‌شوند.

SN Alopecurus pratensis EN Meadow Foxtail FA {گندمیان} Poaceae

توصیف

Description

A perennial, aromatic herb growing up to 50 cm tall, with highly branched, often bushy stems. Leaves are alternate and deeply cut into narrow lobes. Flower heads (capitula) are small, each containing very small yellow florets with an intensely bitter taste. This fragrant herb is the dominant species in Iran's dry and semidry steppe communities. The genus *Artemisia* comprises over 34 species in Iran, giving it the widest geographical distribution of any plant genus in the country.

گیاهی است چندساله، معطر، به ارتفاع تا ۵۰ سانتی‌متر، دارای ساقه‌ی منشعب و اغلب پرشاخه، با برگ‌های متناوب که بریدگی‌های باریک و عمیق دارند. گل‌ها بسیار کوچک، زردرنگ و دارای مزه‌ی بسیار تلخ‌اند. این گیاه بوته‌ای بسیار معطر، عنصر اصلی و غالب اجتماعات گیاهی در استپ‌های خشک و نیمه‌خشک کشور محسوب می‌شود. جنس درمّنه بیش از ۳۴ گونه در ایران دارد و دارای بیشترین سطح پراکنش در بین گیاهان ایران است.

کاربرد یا استفاده دارویی

Medicinal Uses

This plant is highly valued for its ecological role, especially in preventing soil erosion, providing forage for wildlife, and offering Medicinal Use. In traditional medicine, its infusion has been used to treat liver disorders, sore throat, ear infections, constipation, chronic diarrhea, and to promote wound healing, as well as serving as an anthelmintic and disinfectant. A decoction of the plant can also be applied as a lotion to repel flies and other pests. Its essential oil shows antimicrobial, antifungal, and acaricidal properties, and contains a compound called artemisinin, which plays an important role in destroying cancer cells.

این گیاه از نظر حفظ محیط زیست به‌ویژه جلوگیری از فرسایش خاک، تأمین علوفه برای حیات وحش و مصارف دارویی بسیار باارزش است. در طب سنتی از دم‌کرده‌ی این گیاه برای درمان نارسایی کبد، گلودرد، عفونت گوش، یبوست، اسهال مزمن، التیام زخم‌ها و همچنین به‌عنوان داروی ضدکرم و ضدعفونی‌کننده استفاده می‌شود. جوشانده‌ی آن به‌صورت لوسیون، جهت دور کردن مگس و حشرات موذی کاربرد دارد. اسانس آن دارای خاصیت ضد میکروبی، قارچ‌کشی و کنه‌کشی و حاوی ماده‌ای به نام آرتیمیسینین است که در نابودی سلول‌های سرطانی نقش مهمی دارد.

داستان‌ها

ریشه نام گیاه از الهه یونانی Artemis است که الهه طبیعت و شکار بوده است. تاریخ شناسایی این گیاه به دوران‌های خیلی قدیم، در حدود ۱۶۰۰ سال قبل از میلاد مسیح نسبت داده می‌شود. به طوری که مصریان، خصوصاً از آن رابرو روی اوراق پاپیروس نام برده‌اند. مصریان باستان و سرخپوستان آمریکایی برای مراسم مذهبی و جادویی خود از درمّنه استفاده می‌کردند. در تراژدی ویلیام شکسپیر از رومئو و ژولیت، اشاره شده است که دایه هنگام سه سالگی از طعم تلخ افسنطین برای از شیر گرفتن جولیت استفاده می‌کند.

Lores

The name of the plant is rooted in Greek mythology. Artemis, the goddess of the hunt and nature. It was first recognized in ancient times around 1600 B.C., as the Egyptians recorded some of its properties on papyrus scrolls. The people of ancient Egypt and the Native Americans would use the white wormwood in their sacred, magical ceremonies. It is also noted in Shakespeare's *Romeo and Juliet* that the bitter taste of the plant was used by the nurse to wean Juliet at the age of three.

علف چسبک

Alaf-e Chasbak

Description

An annual herb with sprawling stems that trail along the ground. It bears sky-blue flowers and is densely covered in hairs. Stems and fruits are armed with minute hooks and barbs, which cling to grazing animals and passersby to aid seed dispersal. Like other members of the borage family, its hairs are glandular and can provoke skin irritation upon contact.

Medicinal Uses

Although it has limited use in traditional herbal medicine, recent research has validated antibacterial and therapeutic properties of compounds extracted from its leaves against human pathogenic bacteria. The plant itself lacks any notable fragrance or essential oil.

توصیف

گیاهی است یکساله با ساقه‌های گسترده روی زمین با گل‌های آبی آسمانی و کرک‌های فراوان که در مراتع، حاشیه‌ی جنگل‌ها و مزارع و باغ‌ها دیده می‌شود. ساقه و میوه‌های آن دارای خارهای ریز و قلاب‌های چسبنده‌اند و جهت پراکنش و تکثیر به احشام و افراد عبوری می‌چسبند. این گیاه هم مانند دیگر اعضای تیره‌ی گاوزبانیان دارای کرک‌های اسیدی بوده که تماس با آن موجب تحریکات پوستی می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی چندان استفاده‌ای ندارد، ولی تحقیقات اخیر خاصیت دارویی و باکتری‌کشی مواد استخراج‌شده از برگ‌های آن را در مورد باکتری‌های بیماری‌زا در انسان به‌طور کامل تأیید می‌کنند. گیاه به‌ظاهر هیچ‌گونه عطر یا اسانس ندارد.

SN Asperugo procumbens EN Madwort FA {گاوزبانیان} Boraginaceae

گل گاوزبان بدل

Gol-e Gavzaban-e Badal

Description

A perennial herb reaching up to 60 cm tall, with stems and leaves densely covered in hairs. It commonly grows in gardens, along field margins, and on rangelands. The plant produces small blue flowers borne on hollow flower stalks, each secreting sweet nectar to attract pollinating insects. Unlike Iranian borage (*Echium Amoenum*) and European borage (*Borago Officinalis*), its flowers are notably smaller.

Medicinal Uses

In Iranian traditional medicine, Italian bugloss is brewed as a mild calming tea, much like Iranian borage, though its soothing effects are less pronounced. The fine hairs on its stems can irritate the skin, causing itching upon contact.

SN Anchusa italica EN Italian bugloss FA {گاوزبانیان} Boraginaceae

توصیف

گیاهی است چندساله به ارتفاع تا ۶۰ سانتی‌متر با برگ‌ها و ساقه‌های کرک‌دار که اغلب در باغ‌ها، حاشیه‌ی مزارع و مراتع دیده می‌شود و دارای گل‌های آبی‌رنگ با ساقه‌ی گل توخالی است که شهد شیرینی جهت جذب حشرات دارد. این گیاه با گل گاوزبان ایرانی و گل گاوزبان اروپایی فرق دارد و گل‌های آن بسیار کوچک‌تر از دو گونه‌ی مذکورند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه در طب سنتی ایران همانند گل گاوزبان ایرانی به‌عنوان دمنوش آرام‌بخش استفاده می‌شود، ولی تأثیرات آن کمتر از نمونه‌ی ایرانی و اروپایی است. ساقه‌های این گیاه دارای پزهایی است که در صورت تماس باعث تحریک یا خارش پوست می‌شوند.

گونه‌های گون

Gavan species

Description

A perennial plant with linear or lance-shaped leaves and striking pink to purple flowers, endemic to Iran. Its global distribution is limited to the temperate and mountainous regions of northern Iran.

Medicinal Uses

Astragalus species play a key role in soil conservation and in preventing erosion and flooding. More than 800 Astragalus species grow in Iran, including shrub, bush, and herbaceous types. The shrubby or woody species have the potential to produce tragacanth gum, which is the main product of Astragalus, obtained from the dried gum exudates on the stems and roots of the plant. To date, over 200 compounds, including saponins and cycloartane-type flavonoids, have been identified from various Astragalus species.

توصیف

گیاهی است چندساله دارای برگ‌های خطی یا نیزه‌ای و گل‌های صورتی تا بنفش بسیار زیبا که انحصاری ایران بوده و محدوده‌ی انتشار آن در جهان فقط در مناطق معتدل و کوهستانی نیمه‌ی شمالی ایران است.

کاربرد یا استفاده دارویی

گون‌ها نقش اساسی در حفاظت از خاک و جلوگیری از فرسایش و سیلاب دارند. بیش از ۸۰۰ گونه گون در ایران می‌روید که گونه‌های درختچه‌ای، بوته‌ای و علفی را شامل می‌شود. گونه‌های درختچه‌ای یا چوبی‌شده پتانسیل تولید کتیرا را دارند. کتیرا محصول اصلی گیاه گون است که از ترشحات صمغی خشک‌شده روی ساقه‌ها و ریشه‌ی این گیاه به دست می‌آید. تاکنون بیش از ۲۰۰ ترکیب، از جمله ساپونین‌ها و فلاونوئیدهای نوع سیکلوآرتان، از انواع گون‌ها به دست آمده است.

SN Astragalus brunsianus EN Madwort FA Fabaceae {باقلائیان}

گونه‌های گون

Gavan species

Description

An herbaceous plant with broad, pinnate leaves and yellow flowers that grow at the base of the plant. Its native range extends from eastern Turkey to northern Iran and parts of Iraq. This perennial species primarily grows in temperate biomes.

Medicinal Uses

Astragalus species play a key role in soil conservation and in preventing erosion and flooding. More than 800 Astragalus species grow in Iran, including shrub, bush, and herbaceous types. The shrubby or woody species have the potential to produce tragacanth gum, which is the main product of Astragalus, obtained from the dried gum exudates on the stems and roots of the plant. To date, over 200 compounds, including saponins and cycloartane-type flavonoids, have been identified from various Astragalus species.

توصیف

گیاهی است علفی با برگ‌های پهن و شانهای و گل‌های زردی که در قاعده‌ی گیاه می‌رویند. محدوده‌ی انتشار بومی این گونه در جهان، شرق ترکیه تا شمال ایران و قسمتی از عراق است. این گیاه چندساله است و عمدتاً در اقلیم‌های معتدل رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

گون‌ها نقش اساسی در حفاظت از خاک و جلوگیری از فرسایش و سیلاب دارند. بیش از ۸۰۰ گونه گون در ایران می‌روید که گونه‌های درختچه‌ای، بوته‌ای و علفی را شامل می‌شود. گونه‌های درختچه‌ای یا چوبی‌شده پتانسیل تولید کتیرا را دارند. کتیرا محصول اصلی گیاه گون است که از ترشحات صمغی خشک‌شده روی ساقه‌ها و ریشه‌ی این گیاه به دست می‌آید. تاکنون بیش از ۲۰۰ ترکیب، از جمله ساپونین‌ها و فلاونوئیدهای نوع سیکلوآرتان، از انواع گون‌ها به دست آمده است.

SN Astragalus aegobromus FA Fabaceae {باقلائیان}

گونه‌های گون

Gavan species

Description

A shrub that can grow low or tall, forming cushion-like or mound-shaped growths, with heights ranging from 10 to 100 cm and a crown diameter of 20 to 70 cm. Its stems are branched and interwoven. The plant has a gray or silvery hue, typically covered in dense white hairs, though some individuals may be sparsely hairy or hairless.

Medicinal Uses

This species of Astragalus produces yellow tragacanth gum, which is harvested annually for use in industry and pharmaceuticals. The gum from this species has strong antifungal properties. Proper extraction of tragacanth requires expertise, as incorrect scraping can weaken the plant and cause it to dry out.

توصیف

گیاه بوته‌ای پاکوتاه یا بلند، بالشتکی خاریشتی یا کوهانی، با ارتفاع‌های متفاوت حتی درختچه‌ای، به طوری که ارتفاع آن بین ۱۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر و قطر تاج پوشش از ۲۰ تا ۷۰ سانتی‌متر متغیر است. گیاه ساقه‌های منشعب و درهم‌رفته دارد و رنگ آن خاکستری یا نقره‌ای، پوشیده از کرک‌های سفید متراکم یا به ندرت کم‌کرک و گاهی بدون کرک است.

کاربرد یا استفاده دارویی

یکی از گونه‌های مولد کتیرای زرد است که هر ساله از کتیرای به‌دست‌آمده از آن، در صنعت و داروسازی استفاده می‌شود. کتیرای این گونه خاصیت ضدقارچی بالایی دارد. استحصال کتیرا نیاز به تخصص کافی دارد و با تیغ زدن ناصحیح جهت جمع‌آوری کتیرا، گیاه تضعیف شده و خشک می‌گردد.

SN Astragalus verus EN Tragacanth FA {باقلاییان} Fabaceae

گونه‌های گون

Gavan species

Description

An herbaceous plant with small pinnate leaves and yellow flowers that grow at the top of the plant. Its native range extends from eastern Turkey to northern and central Iran and parts of Central Asia. This perennial species primarily grows in temperate climates.

Medicinal Uses

Astragalus species play a key role in soil conservation and in preventing erosion and flooding. More than 800 Astragalus species grow in Iran, including shrub, bush, and herbaceous types. The shrubby or woody species have the potential to produce tragacanth gum, which is the main product of Astragalus, obtained from the dried gum exudates on the stems and roots of the plant. To date, over 200 compounds, including saponins and cycloartane-type flavonoids, have been identified from various Astragalus species.

توصیف

گیاهی است علفی با برگ‌های کوچک و شانهای و گل‌های زردی که در رأس گیاه می‌رویند. محدوده‌ی انتشار بومی این گونه در جهان، شرق ترکیه تا شمال و مرکز ایران و قسمتی از آسیای میانه است. این گیاه چندساله بوده و عمدتاً در اقلیم‌های معتدل رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

گونه‌ها نقش اساسی در حفاظت از خاک و جلوگیری از فرسایش و سیلاب دارند. بیش از ۸۰۰ گونه گون در ایران می‌روید که گونه‌های درختچه‌ای، بوته‌ای و علفی را شامل می‌شود. گونه‌های درختچه‌ای یا چوبی‌شده پتانسیل تولید کتیرا را دارند. کتیرا محصول اصلی گیاه گون است که از ترشحات صمغی خشک‌شده روی ساقه‌ها و ریشه‌ی این گیاه به دست می‌آید. تاکنون بیش از ۲۰۰ ترکیب، از جمله ساپونین‌ها و فلاونوئیدهای نوع سیکلوآرتان، از انواع گون‌ها به دست آمده است.

SN Astragalus caraganae FA {باقلاییان} Fabaceae

یولاف (جو دوسر)

Yulaf (Jo Do-sar)

Description

An annual plant with solitary or clustered, smooth stems up to 90 cm tall. The leaves are linear-lanceolate, arranged in two longitudinal rows, with the leaf sheath enclosing the stem. The inflorescence is a panicle with numerous very small flowers. Each spikelet bears 2–3 flowers and is enclosed by two small bracts called glumes, often bearing long, thread-like appendages known as awns.

Medicinal Uses

In traditional medicine, it has astringent properties and is used for treating insomnia and alleviating menopausal symptoms, lowering blood cholesterol, strengthening the nerves, disinfecting the body, acting as a laxative, relieving constipation, and expelling kidney and bladder stones. A decoction of oat is used to relieve itching. Oat tea is beneficial in the treatment of rheumatism and arthritis, and it also has sedative and diuretic effects. It is additionally employed as an adjunct remedy in the treatment of sclerosis and hypertension.

توصیف

گیاهی است یک‌ساله، با ساقه‌های ماشوره‌ای منفرد یا دسته‌ای، به ارتفاع تا ۹۰ سانتی‌متر. برگ‌ها خطی-سرنیزه‌ای، در دو ردیف طولی، غلاف برگ ساقه را در بر گرفته‌اند. گل‌آذین پانیکول و دارای گل‌های بسیار ریز است. هر سنبلک ۲ تا ۳ گل دارد که هر سنبله توسط دو برگچه‌ی کوچک که پوش یا گلوم است پوشیده می‌شود و دارای زوائد دراز نخ‌شکلی به نام سیخک می‌باشد.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی دارای اثرات قابض است و در درمان بی‌خوابی، کاهش علائم یائسگی، کاهش کلسترول خون، تقویت اعصاب، ضد عفونی کردن بدن، رفع یبوست و دفع سنگ کلیه و مثانه کاربرد دارد. برای رفع خارش، از جوشانده‌ی جو دوسر استفاده می‌شود. چای جو دو سر برای درمان بیماری رماتیسم و آرتروز مفید بوده و دارای اثرات آرام‌بخش و ادرارآور است. این گیاه به‌عنوان داروی کمکی در درمان اسکروز و فشار خون بالا نیز به کار می‌رود.

SN Avena sativa EN Oat FA {گندمیان} Poaceae

گل چاک

Gol-e Chak

Description

A perennial plant with upright stems reaching up to 50 cm in height. Its native range extends from southeastern Turkey to Iran and Central Asia, and it primarily grows in temperate biomes on rocky slopes in high mountainous areas. species of this genus generally thrive in full or partial sunlight in fertile, well-drained soils.

Medicinal Uses

The roots contain a high amount of latex and sap. The essential oils of some species in this genus have demonstrated antioxidant and anti-inflammatory properties. This plant also has potential as an ornamental species and could be cultivated and domesticated for decorative use.

توصیف

گیاهی است چندساله با ساقه‌های ایستاده به ارتفاع تا ۵۰ سانتی‌متر. محدوده‌ی پراکنش بومی این گونه از جنوب شرق ترکیه تا ایران و آسیای میانه است و عمدتاً در اقلیم‌های معتدل و دامنه‌های سنگی در نواحی کوهستانی بالا رشد می‌کند. گونه‌های این جنس عموماً در آفتاب کامل یا نیمه‌سایه در خاک‌های حاصلخیز و با زهکشی مناسب می‌رویند.

کاربرد یا استفاده دارویی

ریشه حاوی مقدار زیادی لاتکس و شیرابه است. اثرات آنتی‌اکسیدانی و ضدالتهابی اسانس برخی از گونه‌های این جنس به اثبات رسیده است. این گیاه به‌صورت بالقوه دارای قابلیت زینتی شدن بوده و می‌تواند با تکثیر و اهلی‌سازی به‌عنوان یک گونه‌ی زینتی مطرح باشد.

SN Asyneuma pulchellum EN Harebells FA {گل استکانیان} Campanulaceae

سه پاره میمونی

Se-Parey-e Meymuni

Description

It is a rare, perennial plant with a wooden base and unbranched stems that grows to a length of 10 to 25 cm. Stems are densely hairy, producing abundant leaves that are green or purplish green in color. The upper leaves of the lanceolate stem are narrow to linear. Calyx is yellow in color, without hairs on the inner surface, but has glandular hairs on the outer surface. This plant grows in Central and Southwest Asia and its habitat is in rocky and steppe slopes.

Medicinal Uses

The specific use or medicinal value of this plant has not been reported, but it seems to be valuable as fodder for wildlife. It also shows the potential for domestication and ornamental use.

توصیف

گیاه چندساله با قاعده چوبی و ساقه‌های غیر منشعب که تا طول ۱۰ تا ۲۵ سانتیمتر رشد می‌کند. ساقه‌ها با کرک‌های انبوه، که برگ‌های فراوان تولید می‌کند که رنگ آنها سبز یا سبز مایل به بنفش می‌گردد. برگ‌های بالایی ساقه نیزه‌ای باریک تا خطی هستند. جام گل به رنگ زرد که در سطح داخلی بدون کرک، اما در سطح بیرونی دارای کرک‌های غده‌ای است. این گیاه در مرکز و جنوب غرب آسیا می‌روید و زیستگاه آن در دامنه‌های سنگلاخی و استپی است.

کاربرد یا استفاده دارویی

کاربرد خاص یا ارزش دارویی از این گیاه گزارش نشده است ولی به نظر می‌رسد از نظر علوفه‌ای برای حیات وحش ارزشمند است. همچنین به صورت بالقوه خاصیت اهلی سازی و استفاده زینتی را دارد.

SN Bungea trifida FA {گل جالیزیان} Orobanchaceae

جارو علفی

Jaroo Alafi

Description

A perennial species with a thickened base. The basal leaf sheaths decompose over time — their parenchyma is lost and the fibers remain as a reticulate (net-like) mesh. The leaf sheaths bear short hairs. The rhizomes have fibrous, netted strands. The lemma bears a large awn, 10–15 mm long, and often curved. The plant is tolerant of drought and frost.

Medicinal Uses

This species grows in the region's rangelands in spring and is more abundant in degraded pastures. It appears as a weed in local orchards and fields and serves as very valuable forage for wildlife and livestock. Its growth on moist mountain slopes and hillsides helps prevent soil erosion.

توصیف

گونه‌ای چندساله با قاعده‌ی ضخیم است که غلاف برگ‌های قاعده‌ای پس از مدتی تجزیه شده و پارانشیم آن‌ها از بین رفته و فیبرها به صورت شبکه‌ی توری باقی می‌مانند. غلاف برگ‌ها دارای کرک‌های کوتاه است. همچنین ریزوم‌ها دارای رشته‌های الیافی و مشبک می‌باشند. سیخک‌ها بزرگ و به طول ۱۰ تا ۱۵ میلی‌متر و غالباً خمیده است. گیاه نسبت به خشکی و یخبندان مقاوم است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه در مراتع منطقه در فصل بهار می‌روید و در مراتع تخریب‌شده جمعیت بیشتری دارد. در باغ‌ها و مزارع منطقه به صورت علف هرز دیده می‌شود و نقش علوفه‌ای بسیار بالایی برای حیات وحش و دام‌ها دارد. رویش این گیاه در شیب‌ها و دامنه‌های مرطوب کوهستانی از فرسایش خاک جلوگیری می‌کند.

SN Bromus danthoniae EN Oat Brome FA Poaceae {گندمیان}

گل استکانی متراکم

Gol-e Estekani-e Motarakem

Description

It is an annual plant whose height reaches half a meter and has an upright growth form. This plant needs full sun and sufficient moisture to grow. This plant is self-pollinating and usually bees, flies and beetles pollinate this flower. This plant grows as a weed in some mountainous and plain areas and is completely different from cultivated poppy (opium). In popular dialect, they are called anemones, while anemones never form a stick and their fruit is elongated and long.

Medicinal Uses

The specific use of this plant has not been reported, but according to the studies, berberine, talifendine, coridine and isocoridine alkaloids have been isolated from this plant, which can be used in laboratory cases. The presence of this plant gives special beauty to the wheat fields.

توصیف

نام لاتین جنس *Campanula*، به معنی زنگوله گل اشاره دارد، و نام خاص *glomerata* به گروه‌بندی فشرده و متراکم گل‌ها در بالای ساقه اشاره دارد. گیاهی علفی و چند ساله است که تا ارتفاع ۲۰ تا ۶۰ سانتی‌متر رشد می‌کند. ساقه ساده، ایستاده و کمی کرک‌دار است، برگ‌های پایه دم‌برگ‌دار، بیضی و کمی قلبی شکل هستند. گل‌آذین از ۱۵ تا ۲۰ گل منفرد بدون دم‌گل تشکیل شده است که توسط دسته‌ای از برگچه‌ها احاطه شده‌اند. جام گل به شکل زنگوله‌ای و کرک‌دار با پنج گلبرگ به رنگ آبی-بنفش تیره یا آبی متمایل به ارغوانی است. این گیاه را می‌توان در مراتع خشک، در بوته‌زارها، مکان‌های چمنی اما نه خیلی مرطوب، در لبه‌های صخره‌ها و در حاشیه جاده‌ها و مسیرها یافت.

کاربرد یا استفاده دارویی

کاربرد خاص یا ارزش دارویی از این گیاه گزارش نشده است ولی به نظر می‌رسد به صورت بالقوه خاصیت اهلی سازی و استفاده زینتی را دارد. این گیاه زیبا، مشخصه چمنزارهای گچی و آهکی است.

SN *Campanula glomerata* EN Clustered Bellflower FA {گل استکانیان} Campanulaceae

گل استکانی

Gol-e Estekani

Description

A perennial species with a thickened base. The basal leaf sheaths decompose over time — their parenchyma is lost and the fibers remain as a reticulate (net-like) mesh. The leaf sheaths bear short hairs. The rhizomes have fibrous, netted strands. The lemma bears a large awn, 10–15 mm long, and often curved. The plant is tolerant of drought and frost.

Medicinal Uses

This species grows in the region's rangelands in spring and is more abundant in degraded pastures. It appears as a weed in local orchards and fields and serves as very valuable forage for wildlife and livestock. Its growth on moist mountain slopes and hillsides helps prevent soil erosion.

توصیف

گونه‌ای چندساله با قاعده‌ی ضخیم است که غلاف برگ‌های قاعده‌ای پس از مدتی تجزیه شده و پارانشیم آن‌ها از بین رفته و فیبرها به صورت شبکه‌ی توری باقی می‌مانند. غلاف برگ‌ها دارای کرک‌های کوتاه است. همچنین ریزوم‌ها دارای رشته‌های الیافی و مشبک می‌باشند. سیخک لما بزرگ و به طول ۱۰ تا ۱۵ میلی‌متر و غالباً خمیده است. گیاه نسبت به خشکی و یخبندان مقاوم است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه در مراتع منطقه در فصل بهار می‌روید و در مراتع تخریب‌شده جمعیت بیشتری دارد. در باغ‌ها و مزارع منطقه به صورت علف هرز دیده می‌شود و نقش علوفه‌ای بسیار بالایی برای حیات وحش و دام‌ها دارد. رویش این گیاه در شیب‌ها و دامنه‌های مرطوب کوهستانی از فرسایش خاک جلوگیری می‌کند.

SN *Campanula stevenii* FA {گل استکانیان} Campanulaceae

جگن

Jagan

Description

A perennial, rhizomatous plant with stems growing up to 40 cm tall. The rhizomes reach up to 2 mm in diameter. The scales are yellow, sometimes brown, and become fibrous over time. This plant is typically found along the water's edge, in wetlands and ponds across various regions.

Medicinal Uses

One of the unique features of this plant is the formation of an underground network composed of thin, continuous, intertwined rhizomes and spreading, tangled roots that extend 10–15 cm deep into the soil. This structure effectively holds and compacts the topsoil within it, helping to prevent erosion.

توصیف

گیاهی چندساله و ریزومدار است که ساقه‌های آن تا ارتفاع ۴۰ سانتی‌متری رشد می‌کنند. ریزوم‌ها تا ۲ میلی‌متر قطر دارند. رنگ فلس‌ها زرد و گاهی قهوه‌ای است که بعد از مدتی فیبری می‌شوند. این گیاه آبی در کنار تالاب‌ها و برکه‌های مناطق مختلف دیده می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد این گیاه تشکیل بافت زیرزمینی متشکل از ریزوم‌های باریک، پیوسته و درهم‌تنیده و ریشه‌های افشان و کلاف‌مانند است که تا ژرفای ۱۰ تا ۱۵ سانتی‌متری خاک گسترش یافته و می‌تواند به خوبی لایه‌ی سطحی خاک را به صورت فشرده در لایه‌ی خود حفظ کرده و از فرسایش خاک جلوگیری کند.

SN Carex stenophylla EN Stenophylla Sedge FA Cyperaceae {جگنیان}

کیسه‌ی کشیش

Kise-ye Keshish

Description

An herbaceous, usually biennial plant with a stem about 30 cm tall. Its leaves are small and broad, and its flowers are clustered in racemes, small and white in color. The fruit is shaped like a tiny pouch that splits open when ripe, hence the name 'shepherd's purse.' Each fruit contains numerous seeds that are rectangular, flat, and brownish-red to orange in color.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is regarded as a remedy for uterine bleeding and intermenstrual hemorrhage, a breaker of kidney stones and gravel, a vascular constrictor, and a disinfectant for the urinary tract. It is also considered useful for nervous disorders, dysentery, kidney ailments, cystitis, hematemesis, hemorrhoids, bronchitis, and epilepsy.

توصیف

گیاهی است علفی و معمولاً دوساله با ساقه‌ای به ارتفاع حدود ۳۰ سانتی‌متر. برگ‌های آن کوچک و پهن و گل‌های آن مجتمع به صورت خوشه، کوچک و سفیدرنگ‌اند و میوه‌اش به شکل کیسه‌ی کوچکی است که پس از رسیدن شکاف برمی‌دارد و به همین علت آن را کیسه‌ی کشیش می‌نامند. گیاه حاوی تعداد زیادی بذر مستطیلی‌شکل، پهن و به رنگ قهوه‌ای متمایل به قرمز یا نارنجی است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه در طب سنتی به بندآورنده‌ی خونروی‌های رحم، خونروی در فواصل قاعدگی، متلاشی‌کننده‌ی سنگ و شن‌های کلیه و منقبض‌کننده‌ی عروق و ضد عفونی‌کننده‌ی دستگاه ادراری معروف است. در ضمن، برای ناراحتی‌های عصبی، اسهال خونی، مشکلات کلیوی، زکام مثانه، استفراغ‌های خونی، بواسیر، برونشیت و صرع نیز مفید است.

SN Capsella bursa-pastoris EN Shepherd's Purse FA Brassicaceae {کلمیان}

گل گندم ایرانی

Gol-e Gandom-e Irani

Description

An annual herbaceous plant with stems branching from the base. The branches are erect, and the plant grows in a single-clump or multi-clump form. Stem height ranges from 10 to 60 cm. The leaves are hairy and somewhat dense. The middle and upper stem leaves are sessile, lanceolate in shape, and each has a small tip. This plant grows as a weed throughout most parts of Iran.

توصیف

گیاهی علفی و یکساله است و ساقه‌های آن از قاعده‌ی گیاه منشعب می‌شوند. شاخه‌ها ایستاده‌اند و فرم رشد گیاه یک‌کپه‌ای یا چندکپه‌ای است. ارتفاع ساقه‌ها بین ۱۰ تا ۶۰ سانتی‌متر است. برگ‌ها کرک‌دار و کم‌بویش انبوه هستند. برگ‌های میانی و بالایی ساقه بدون دم‌برگ هستند و شکلی سرنیزه‌ای دارند و هر برگ نوکی کوچک دارد. این گیاه به‌صورت علف هرز در اغلب نقاط ایران می‌روید.

Medicinal Uses

In traditional Iranian medicine, this plant is recommended for treating nervous weakness. Its flowers have mild astringent properties, and a distillate made from them was historically used to improve vision. It is also employed for coughs and chest-related illnesses during colds. All parts of the plant have antipyretic effects and are used to treat liver disorders, jaundice, and skin diseases.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی ایران برای درمان ضعف اعصاب توصیه می‌شود. گل‌های گیاه قابض ملایم است و در گذشته، عرق تهیه‌شده از آن به منظور برطرف کردن ضعف بینایی به کار می‌رفته است. در سرماخوردگی جهت رفع سرفه و بیماری‌های سینه به کار می‌رود. تمام اندام‌های گیاه تب‌بر است و از آن برای درمان بیماری‌های کبدی، زردی و بیماری‌های پوست استفاده می‌شود.

Lores

The blue petals of this attractive flower symbolize strength, courage, and resilience. During the First World War, the German soldiers would wear brooches ornamented with *centaurea depressa* as a tribute to their fallen comrades. It was chosen as the national symbol of Estonia in 1986.

داستان‌ها

گلبرگ‌های آبی این گل زیبا نماد قدرت، شجاعت و انعطاف پذیری است. در طول جنگ جهانی اول، سربازان آلمانی برای ادای احترام به رفقای کشته شده، یک سنجاق یقه ای که با گل گندم تزئین شده بود، میپوشیدند مردم استونی در سال ۱۹۶۸ گل گندم را به عنوان نماد ملی انتخاب کردند

SN Centaurea depressa EN Iranian knapweed FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

گل آفتابرو

Gol-e Aftabro

توصیف

Description

A hairy annual plant growing up to 15 cm tall. It has palmate leaves with linear divisions. The perianth consists of two whorls: the outer whorl of 5 segments forms the persistent sepals, while the inner whorl of 5 segments forms the petals. The petals are yellow and have an attractive shape. This species grows on dry slopes and in steppe regions with light soils.

گیاهی است یک‌ساله و پشمالو که تا ارتفاع ۱۵ سانتی‌متری رشد می‌کند. برگ‌های پنجه‌ای دارد که دارای تقسیمات خطی هستند. گل پوش از دو قسمت تشکیل شده: بخش بیرونی که ۵ قطعه دارد، کاسبرگ را تشکیل می‌دهد و دائمی است؛ بخش داخلی که ۵ قطعه دارد، گل برگ را شامل می‌شود و گل برگ‌هایی به رنگ زرد دارد که شکل زیبایی دارند. رویشگاه این گونه شیب‌های خشک و مناطق استپی است که خاک سبک دارند.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant has been used for treating wounds, injuries, eczema, and other skin diseases. However, it is poisonous and can cause livestock poisoning if consumed in large amounts. Contact with human skin may cause irritation and itching, with many such cases reported by physicians. Nevertheless, this species is regarded as a medicinal plant in Iran and several other countries, used for treating hemorrhoids and rheumatic pains.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از این گیاه برای درمان زخم‌ها، جراحات، اگزما و سایر بیماری‌های پوستی استفاده می‌شود. این گونه سمی بوده و در صورت مصرف زیاد، می‌تواند دام را مسموم کند. تماس این گیاه با پوست بدن انسان موجب حساسیت و خارش می‌شود و گزارش‌های زیادی در این مورد ثبت شده‌اند. باین حال، این گونه یکی از گیاهان دارویی است که در ایران و کشورهای مختلف از آن برای درمان هموروئید و دردهای رماتیسمی استفاده می‌شود.

SN Ceratocephala falcata

FA Ranunculaceae {آلاله‌ایان}

گل گندم درشت

Gol-e Gandom-e Dorosht

توصیف

Description

A perennial plant with a woody rhizome and densely arranged, hairy leaves. It has yellow flowers with small florets and relatively large achenes. This species grows on rocky and mountainous slopes. Its native range extends from eastern Turkey to northern and central Iran, Central Asia, and Iraq. The plant primarily occurs in temperate climates.

گیاهی است چندساله با ریزوم چوبی که برگ‌هایش به صورت مترکم و پوشیده از کرک، با گل‌های زرد و گلچه‌های کوچک و غوزه‌ی نسبتاً درشت دیده می‌شوند. این گیاه در دامنه‌های سنگی و کوهستانی می‌روید. محدوده‌ی انتشار بومی این گونه در جهان، شرق ترکیه تا شمال و مرکز ایران و آسیای میانه و عراق است. این گیاه عمدتاً در اقلیم‌های معتدل رشد می‌کند.

Medicinal Uses

This plant is one of the species that has not yet been extensively studied for medicinal purposes. However, in the investigations conducted, its main compound was found to be caryophyllene, and its essential oil was rich in sesquiterpene oils.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه یکی از گونه‌هایی است که تاکنون مورد بررسی‌های دارویی زیادی قرار نگرفته است. ولی در بررسی‌های انجام شده، ترکیب اصلی آن کاریوفیلن بوده و اسانس روغنی آن سرشار از روغن سزکویی‌ترین تشخیص داده شده است.

SN Centaurea aucheri

FA Asteraceae {کاستی‌سانان}

هزارخار

Hezar Khar

Description

The genus Cousinia, with about 700 species worldwide, is one of the largest genera of flowering plants, most of which grow in southwestern Asia. With over 400 species, it has the highest concentration in the Iranian floristic region, of which more than 370 species are endemic to the mountainous areas of Iran, Afghanistan, and Turkmenistan. This plant exhibits great morphological diversity and is often densely covered with spines and thorns.

Medicinal Uses

Limited phytochemical and biological studies on species of the genus Cousinia have revealed the presence of bioactive compounds, including sesquiterpene lactones and flavonoids, as well as cytotoxic and MMP-inhibitory activities. The presence of apigenin and caffeic acid has also been confirmed in this plant, which exhibit anticancer effects through various mechanisms.

توصیف

جنس کوزینیا با حدود ۷۰۰ گونه در جهان، یکی از بزرگ‌ترین جنس‌های گیاهان گل‌دار است که اغلب آن‌ها در جنوب غربی آسیا می‌رویند. این جنس با بیش از ۴۰۰ گونه بیشترین تراکم را در ناحیه‌ی «فلورا ایرانیکا» داشته که از این تعداد، بیش از ۳۷۰ گونه‌ی اندیمیک در نواحی کوهستانی ایران، افغانستان و ترکمنستان پراکنش دارند. این گیاه دارای تنوع شکلی زیادی بوده و اغلب با تراکم بالایی از خار و تیغ پوشیده شده است.

کاربرد یا استفاده دارویی

بررسی‌های محدود فیتوشیمیایی و بیولوژیکی انجام‌شده روی گونه‌های جنس کوزینیا، وجود ترکیبات زیست‌فعال از جمله سیزکویپترین لاکتون‌ها و فلاونوئیدها و خواص سایتوتوکسیک و مهارکنندگی MMP را نشان داده‌اند. وجود ترکیبات آپیتین و کافئیک اسید نیز در این گیاه اثبات شده که واجد اثرات ضدسرطان با مکانیسم‌های مختلف هستند.

SN Cousinia sp. EN Chicory FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

عسلی

Asali

Description

An attractive annual herb up to 30 cm tall with fleshy, blue-green leaves and tubular flowers of pale yellow marked with purple veins. Its distinctive blossoms emerge from clusters of purplish bracts, adding to its ornamental appeal. The native range of this species extends from France to southwestern Siberia, the Caucasus, and Iran. The genus is characterized by a calyx composed of separate sepals, a tubular corolla, and a schizocarpic fruit that splits into two parts when mature.

Medicinal Uses

The honeywort grows well in well-drained soil, attracts pollinators in sunny to partly shaded gardens, and adapts readily to temperate climates. Although it has been cultivated as an ornamental species in European pleasure gardens since the Middle Ages, no medicinal uses have been reported for this plant.

توصیف

گیاهی است علفی، یک‌ساله و جذاب به ارتفاع تا ۳۰ سانتی‌متر با برگ‌های گوشتی، سبز-آبی و گل‌های لوله‌ای شکل که به رنگ زرد ملایم با رگه‌های بنفش دیده می‌شوند. شکوفه‌های منحصربه‌فرد آن از دسته‌هایی از برکت‌های ارغوانی بیرون می‌آیند و به جذابیت زینتی آن می‌افزایند. محدوده‌ی بومی این گونه از فرانسه تا جنوب غربی سبیری و قفقاز و ایران است. این جنس دارای کاسه‌ی گلی متشکل از کاسبرگ‌های مجزا، یک تاج لوله‌ای شکل و میوه‌ی اسکیزوکارپیک است که در زمان بلوغ به دو قسمت تقسیم می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

کاربرد یا استفاده‌ی دارویی: گیاه عسلی که در خاک با زهکشی خوب رشد می‌کند، گرده‌افشان‌ها را در باغ‌های آفتابی تا نیمه‌سایه‌دار جذب می‌کند و به خوبی با آب و هوای معتدل سازگار می‌شود. اگرچه این گیاه از قرون وسطی در باغ‌های تفریحی اروپایی به عنوان گونه‌ی زینتی کاشته می‌شده، اما هیچ کاربرد دارویی شناخته‌شده‌ای از آن گزارش نشده است.

SN Cerinthe minor FA Boraginaceae {گل‌گاوزبانان}

توصیف

Description

A perennial herbaceous plant, 5–100 cm tall, with a thick root containing milky sap, and slender, cylindrical stems. The leaves have teeth or transverse lobes. The flowers are ligulate, light blue, and rarely white or pink. The fruit is an achene without a pappus. Chicory stems are usually smooth and hairless, with flowers appearing at the stem branches. This plant grows near water, ponds, and in moist meadows.

گیاهی است علفی و چندساله، به ارتفاع ۵ تا ۱۰۰ سانتی‌متر. ریشه‌ای ضخیم دارد و درون ریشه حاوی شیرابه‌ی شیرین‌رنگ است. ساقه‌ی آن باریک و استوانه‌ای است. برگ‌ها دارای دندانه یا شکاف‌های عرضی؛ گل‌ها زبانه‌ای، به رنگ آبی روشن و به‌ندرت سفید یا صورتی؛ و میوه‌ی آن به شکل فندقه و فاقد پاپوس است. ساقه‌های کاسنی معمولاً صاف و بدون کرک بوده و گل‌ها در محل انشعاب ساقه دیده می‌شوند. این گیاه در نزدیکی آب یا برکه‌ها و چمنزارهای مرطوب می‌روید.

Medicinal Uses

In traditional medicine, chicory is used for detoxification, pain relief, treating arthritis and skin diseases, blood purification, appetite stimulation, bile stimulation, diuretic, antipyretic, and laxative purposes. Its roots and leaves are beneficial for reducing fever, jaundice, and biliary obstruction. The leaves also help lower blood fat and sugar levels. Chicory distillate is recommended for controlling blood cholesterol, relieving skin itching, refreshing and revitalizing the skin, and treating facial acne. The roots contain inulin, which has liver-detoxifying properties and helps reduce blood lipids.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی برای رفع مسمومیت، تسکین درد، درمان آرتروز، درمان بیماری‌های پوستی و به‌عنوان تصفیه‌کننده‌ی خون، اشتهاآور، صفراآور، مُدر، تب‌بر و ملین کاربرد دارد. ریشه و برگ‌های آن در بهبود تب، یرقان و انسداد مجاری صفراوی مفید است. همچنین برگ این گیاه کاهش‌دهنده‌ی چربی و قند خون می‌باشد. استفاده از عرق کاسنی برای کاهش کلسترول خون، خارش‌های پوستی، طراوت و شادابی پوست و رفع جوش صورت توصیه می‌شود. در ریشه‌ی این گیاه ماده‌ای به نام اینولین وجود دارد که دارای خاصیت ضد‌مسمومیت کبدی و کاهش‌دهنده‌ی چربی خون است.

Lores

The word Cichorium means “field” and the species name – intybus – comes from the Egyptian word tybi which roughly corresponds to January as the month when chicory grows in Egypt. Different fables exist around the plant, including one about a beautiful girl who fell in love with a sailor. The sailor left the girl for his eternal love – the sea. The girl waited years patiently for him to return and finally the gods transformed her into a chicory plant with navy blue petals.

داستان‌ها

کلمه Cichorium به معنای مزرعه و نام گونه intybus از کلمه مصری tybi، ژانویه گرفته شده است که نشان‌دهنده ماه رشد کاسنی در مصر است. گیاه کاسنی ریشه در افسانه‌ها دارد از جمله روزگاری دختری زیبا عاشق ملوانی شد که او را به خاطر عشق واقعی خود یعنی دریا ترک کرد. پس از سال‌ها انتظار صبورانه برای بازگشت او، خدایان او را به گیاه کاسنی با گلبرگ‌های آبی ملوانی تبدیل کردند.

صلیبی کوهستانی

Salibi-ye Koohestani

Description

A perennial, shrubby or herbaceous, cushion-shaped plant with stems growing 10–45 cm tall, sometimes up to 70 cm. The stems branch from the base, with lower branches often prostrate while the upper branches are erect. This species grows in mountainous areas on rocky slopes and on limestone rocks.

Medicinal Uses

This species is considered a medicinal plant and is used for both home and traditional purposes in some countries, including Turkey. Recent studies have confirmed its medicinal properties. Aromatic compounds have been extracted from the aerial parts of the plant, which can be used both for medicinal applications and as markers for the species. Strong antioxidants have also been observed in its plant organs.

توصیف

گیاهی است بوته‌ای یا علفی، چندساله و بالشتکی‌شکل که ساقه‌ها تا ارتفاع ۱۰ تا ۴۵ سانتی‌متری و گاهی تا ۷۰ سانتی‌متری رشد می‌کنند. ساقه‌ها از قاعده منشعب می‌شوند که اغلب شاخه‌ها در قاعده خوابیده و انشعاب‌ها راست یا افراشته‌اند. این گونه در مناطق کوهستانی و بر روی شیب‌های صخره‌ای و نیز روی صخره‌های آهکی می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه جزو گیاهان دارویی است که در برخی کشورها از جمله ترکیه، مصرف خانگی و نیز سنتی دارد. بررسی‌های جدید این اثرات دارویی را تأیید کرده است؛ به طوری که از اندام‌های هوایی گیاه ترکیبات جدید معطر استخراج شده که ضمن استفاده‌های دارویی می‌تواند به عنوان وجه مشخصه‌ی این گونه نیز شناخته شود. وجود مواد آنتی‌اکسیدان قوی در اندام‌های گیاهی این گونه تأیید شده است.

SN Cruciata taurica EN Chicory FA {روناسیان} Rubiaceae

ریش قوش

Rish-e Qoosh

Description

An herbaceous plant up to 40 cm tall with erect, hairless stems. Its flowers are yellow and star-shaped, surrounded by petals. This species grows in coastal habitats, dry grasslands, open shrublands, fallow fields, gardens, and cultivated fields.

Medicinal Uses

The seeds of Crepis species serve as an important food source for certain bird species. In Greece, the leaves of this plant are consumed raw, boiled, steamed, or sauteed in salads.

SN Crepis sancta EN Holy hawksbeard FA {کاستی‌سانان} Asteraceae

توصیف

گیاهی است علفی به ارتفاع تا ۴۰ سانتی‌متر که دارای ساقه‌های بدون کرک و ایستاده است. گل‌های آن زرد رنگ و ستاره‌ای شکل‌اند که توسط گل‌برگ‌ها احاطه شده‌اند. این گیاه در زیستگاه‌های ساحلی، علفزارهای خشک، پوشش گیاهی بوته‌ای باز، مزارع آیش و باغ‌ها و مزارع می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

بذر گونه‌های کرپیس منبع غذایی مهمی برای برخی از گونه‌های پرندگان است. در یونان، برگ‌های این گیاه را به صورت خام، آب‌پز، بخارپز یا قهوه‌ای در سالاد مصرف می‌کنند.

سیاه کینه

Siah-Kineh

Description

A shrubby plant up to 40 cm tall with erect stems and ovate, pointed leaves. Its flowers appear in terminal clusters. The base and lower parts of the plant are woody, and the flowers are cream-colored, resembling those of *Daphne*, with an unpleasant odor. This species grows in northern and north-western regions of Iran.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is used to eliminate internal tumors in domestic animals and to treat abdominal pain, bloating in sheep, and various other ailments. Infusions, stews, or soups made from Siah-Kineh are considered a powerful remedy against ovarian cancer, comparable to advanced modern drugs such as Taxanes. The toxic extract from its leaves significantly reduce the proliferation of cancer cells.

توصیف

گیاهی است بوته‌ای به ارتفاع تا ۴۰ سانتی‌متر با ساقه‌های راست و برگ‌های بیضوی نوک‌تیز که گل‌های آن در بخش‌های انتهایی دیده می‌شوند. قاعده و پایه‌های گیاه چوبی بوده و گل‌های آن کرم‌رنگ و مانند گیاه دافنه هستند و بوی نامطبوعی دارند. این گیاه در مناطق شمالی و شمال غرب ایران می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از این گیاه برای از بین بردن تومورهای داخلی در بدن حیوانات اهلی و نیز درمان دل‌درد و نفخ در گوسفندان و سایر بیماری‌ها استفاده می‌کنند. دم‌کرده، آش یا سوپ گیاه سیاه‌کینه قوی‌ترین داروی ضدسرطان تخمدان است که با آخرین داروهای پیشرفته در درمان این سرطان، مانند تاکسون، برابری می‌کند. عصاره سمی برگ‌های سیاه‌کینه به‌طور قابل‌توجهی تکثیر سلول‌های سرطانی را کاهش می‌دهد.

SN Dendrostellera lessertii FA Thymelaeaceae (مازیونیان)

ثعلب پنجه‌ای

Salab-e Panjeji

Description

A plant with a tuberous root and hollow stem, growing up to 60 cm tall. It occurs in pastures, along riverbanks, on flood-prone slopes, and in open swampy forests at elevations between 1000 and 3800 meters. Overall, it is a small but robust plant. During winter, it remains in the form of a bulb. This species is one of the orchids most resistant to cold and requires no winter protection.

Medicinal Uses

The root of this plant, due to its glucomannan content, is used in the pharmaceutical industry, as well as in the production of beverages, confectionery, ice cream, and other food products. However, overall it is a rare and threatened species, and it is recommended that cultivated plantations be established for its sustainable use.

SN Dactylorhiza umbrosa EN Marsh orchids FA Orchidaceae (ثعلبیان)

Description

گیاهی با ریشه‌ی غده‌ای و ساقه‌ی توخالی، با ارتفاع تا ۶۰ سانتی‌متر که در مراتع، سواحل رودخانه‌ها، دامنه‌های سیل‌زده و جنگل‌های باتلاقی باز در ارتفاعات بین ۱۰۰۰ تا ۳۸۰۰ متر رشد می‌کند. به‌طورکلی گیاهی کوچک اما قوی است. در طول زمستان، گیاه به شکل پیاز باقی می‌ماند. این گیاه از ارکیده‌های بسیار مقاوم در برابر سرما است و در زمستان نیازی به محافظت ندارد.

توصیف

کاربرد یا استفاده دارویی

ریشه‌ی این گیاه به دلیل وجود گلوکومانان در صنایع دارویی، نوشابه‌سازی، شیرینی‌پزی، تولید بستنی و سایر مواد غذایی استفاده می‌شود. ولی درکل، جزو گونه‌های کمیاب و در معرض تهدید است و برای استفاده از آن بهتر است مزارع پرورشی تأسیس شوند.

میخک وحشی

Mikhak-e Vahshi

Description

A perennial plant with woody branches at the base and herbaceous stems reaching 10–40 cm in height. The shrub is densely branched and bushy and largely glabrous, although the lower parts of the branches (and the leaves) may be rough or coarse. It bears attractive pink to red flowers with deeply divided (fringed) petals.

توصیف

گیاهی است چندساله که شاخه‌های آن در قاعده چوبی هستند. ساقه‌های علفی گیاه تا ارتفاع ۱۰ تا ۴۰ سانتی‌متری رشد می‌کنند. بوته به شدت منشعب، پرشاخه و بدون کرک است و یا در پایین شاخه‌ها حالت زیر و خشن دارد؛ مانند برگ‌ها. رنگ گل‌های زیبای این گیاه از طیف صورتی تا قرمز متغیر است و گل‌برگ‌ها به حالت بریده‌بریده دیده می‌شوند.

Medicinal Uses

Because it is rich in ecdysteroid compounds, this plant could be a promising candidate for development into nutritional supplements, pharmaceutical and personal-care products, and even insecticidal formulations. Its growth habit on slopes and in mountainous areas also makes it effective for protecting soil against flooding and erosion.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه با دارا بودن منابع غنی از ترکیبات اکدیستروئیدی می‌تواند گزینه‌ی مناسبی جهت تولید مکمل‌های غذایی، دارویی، بهداشتی و حتی حشره‌کشی باشد. نوع رویش آن در شیب‌ها و مناطق کوهستانی به نحوی است که می‌تواند محافظ خاک در برابر سیلاب و فرسایش باشد.

Lores

It is a ceremonial plant regularly seen in myths and rituals. Ancient Greeks used dianthus in making crowns and ceremonial wreaths, while in ancient Rome it played a religious role for honoring the king of gods. Known as the "flower of the gods", dianthus orientalis is one of the flowers mostly associated with Spanish popular culture and is featured in famous festivals like April fair in Seville, southern Spain.

داستان‌ها

میخک در اسطوره‌ها و سنت‌ها اغلب ظاهر می‌شود. در یونان باستان، گل میخک اغلب در تاج‌ها و گلدسته‌های تشریفاتی استفاده می‌شد، در حالی که در روم باستان این گل برای احترام به پادشاه خدایان استفاده می‌شد، میخک وحشی که به معنی گل خدایان است، یکی از گل‌هایی است که بیشترین ارتباط را با فرهنگ عامه اسپانیا دارد، به ویژه در جنوب اسپانیا به دلیل استفاده از آن در جشنواره‌هایی مانند نمایشگاه معروف آوریل در سویل.

SN Dianthus orientalis EN Georgian pink FA میخکیان { Caryophyllaceae }

شکرتیغال

Shekar Tighal

Description

A perennial plant whose leaves have blades deeply lobed and toothed, each lobe terminating in a rounded spine with a sharp tip. The capitulum (flower head) is attractive blue and appears at the stem apex from July to September. Capitulum size and color vary among species.

Medicinal Uses

In traditional medicine the pith of the branches is used as a tonic, antipyretic, and anti-rheumatic. Additionally, the substance sold in herbal shops as "Shekar Tighal" is actually cocoons/pellets produced by the activity of certain insects and beetles, and has been used traditionally to reduce fever and relieve chest pain and cough.

توصیف

گیاهی است پایا، با برگ‌های دارای پهنک همراه با بریدگی‌های عمیق دندان‌دار و منتهی به خار گرد و نوک‌تیز در رأس. کاپیتول آن آبی‌رنگ و زیباست که در ماه‌های تیر تا شهریور در رأس ساقه ظاهر می‌شود. اندازه و رنگ کاپیتول در گونه‌های مختلف متفاوت است.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از مغز شاخه‌ها به عنوان تقویت‌کننده، ضد تب و ضد رماتیسم استفاده می‌شود و در واقع شکرتیغالی که در عطاری‌ها عرضه می‌شود، مان یا پیل‌هایی است که از فعالیت نوعی حشرات و سوسک‌ها حاصل می‌شود و در طب سنتی جهت تسکین تب و رفع درد سینه و سرفه کاربرد دارد.

SN Echinops cephalotes EN Qlob thistle FA {کاسنی‌سانان} Asteraceae

خاکشیر ایرانی

Khakeshir-e Irani

Description

An annual or biennial herb up to 100 cm tall. Stems branch toward the apex, and the leaves are deeply lobed, sometimes filiform and delicate. Flowers are small and yellow, and the fruit is pod-like (siliqua-like). The seeds are very small, nearly orange, and have medicinal uses.

Medicinal Uses

In traditional medicine this plant is used for urticaria and skin eruptions, as an appetite stimulant, to relieve dyspepsia and strengthen the stomach, to promote wound healing, and to treat diarrhea, hemorrhoids, varicose veins, intestinal parasites, kidney stones, vitamin C deficiency, and constipation. The plant is reported to possess antipyretic, antioxidant, diuretic, anthelmintic, hematopoietic, anti-asthmatic, and anti-inflammatory properties. Additionally, because it contains flavonoids such as quercetin, it has been reported to help prevent hepatic fat accumulation and liver fibrosis.

توصیف

گیاهی است علفی، یک‌ساله یا دوساله، به ارتفاع تا ۱۰۰ سانتی‌متر. ساقه‌ها در بالا منشعب هستند و برگ‌ها دارای بریدگی‌های زیاد، گاهی نخ‌مانند و ظریف، هستند. گل‌ها کوچک و زردرنگ‌اند و میوه‌ی خورجین‌مانند دارند. دانه‌های گیاه بسیار ریز، به رنگ تقریباً نارنجی بوده و مصارف دارویی دارند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی برای رفع کبیر و جوش، مشکلات سوء هاضمه، اسهال، بواسیر، واریس، دفع سنگ کلیه، رفع کمبود ویتامین C و درمان یبوست و نیز به عنوان مقوی معده، اشتها آور، التیام‌بخش زخم‌ها و جراحات و ضدانگل شناخته می‌شود. این گیاه دارای خاصیت ضد تب، آنتی‌اکسیدانی، مُدر، ضدانگل، خون‌ساز و ضد التهاب است و در درمان آسم کاربرد دارد. همچنین به دلیل داشتن ترکیبات فلاونوئیدی مانند کوئرستین، از تجمع چربی در کبد و فیروز کبدی جلوگیری می‌کند.

SN Descurainia sophia EN Flixweed FA {کلمیان} Brassicaceae

دم اسب

Dom-e Asb

Description

A plant closely related to ferns, with hollow stems arising from a dark brown rhizome, reaching up to 100 cm in height. The stems are rather firm, grayish-green, and ridged. Each stem node is marked by a cup-like sheath, the same color as the stem, edged with shiny black teeth. The stems are jointed, with each segment fitting into the next like small tubes. The plant remains green throughout the year and produces cones. It commonly grows along streams and riverbeds.

Medicinal Uses

In traditional medicine, horsetail has been used for treating a variety of conditions, including kidney disorders, nosebleeds, rheumatism, wounds, eczema, osteoporosis, and bone fractures. It is also valued as a rich source of silica and was traditionally used for scouring and polishing kitchenware. Horsetail tea is believed to strengthen and moisturize brittle nails; applying the extract solution directly to nails is said to improve circulation, thereby increasing oxygen and nutrient delivery to the nail bed.

توصیف

گیاهی است از نزدیکان سرخس‌ها، با ساقه‌های توخالی که دارای ریزوم قهوه‌ای سوخته به ارتفاع تا ۱۰۰ سانتی‌متر است و نسبتاً سفت و به رنگ سبز مایل به خاکستری و رگه‌دار است. غلاف فنجان‌ی هم‌رنگ ساقه و با دندان‌های براق به رنگ سیاه مشخص است. ساقه‌ها بندبند بوده و هر بند به شکل لوله‌های کوچکی در بند بعدی فرورفته است. این گیاه در طول سال سبز و حامل مخروط است و اغلب در حاشیه‌ی نهرها و بستر رودخانه‌ها می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی در درمان بیماری‌های مختلف از جمله بیماری‌های کلیوی، رماتیسم، یوکی استخوان، شکستگی استخوان، زخم‌ها و آگزما و نیز به‌عنوان متوقف‌کننده‌ی خونریزی بینی کاربرد دارد. همچنین منبع غنی از سیلیس برای شستن و جلا دادن و تمیز کردن ظرف‌هاست. نوشیدن عصاره‌ی دم اسب برای تقویت و مرطوب‌کنندگی ناخن‌های شکننده مفید است. استفاده از محلول عصاره‌ی دم اسب بر روی ناخن باعث خون‌رسانی بهتر شده و در نتیجه، اکسیژن و مواد غذایی بیشتری به ناخن می‌رسد.

SN Equisetum ramosissimum EN Horsetail FA Equisetaceae {دم اسبان}

گل گاوزبان ایتالیایی

Gol-Gavzaban-e Italiaee

Description

A biennial or perennial plant up to 80 cm tall, usually single-stemmed and covered with sparse, short, very dense hairs. Leaves form a rosette and are linear-lanceolate, becoming lanceolate or ovate toward the top. Flowers are pale pink to light purple. This species is one of four Echium species recorded in Iran (commonly referred to there as Gol-e Gavzaban) and grows in rangelands and mountainous areas of temperate regions.

Medicinal Uses

The leaves and flowers are a good source of natural antioxidants. Reported major constituents of its essential oil include borneol and camphor, along with other compounds like menthyl acetate. These constituents have been reported to possess antibacterial, anticancer, anti-inflammatory, antifungal (skin) and skin-regenerative properties useful for burn healing. Extracts of the plant have also been suggested for treating infections caused by Candida albicans.

توصیف

گیاهی است دو یا چندساله به ارتفاع ۸۰ سانتی‌متر، معمولاً به صورت تک‌ساقه با موهای پخش‌شده، کوتاه و بسیار متراکم. برگ‌ها به صورت زُرت‌شکل، خطی‌مانند و نیزه‌ای یا بیضوی در بالا دیده می‌شوند و گل‌های صورتی تا بنفش کم‌رنگ دارد. این گیاه یکی از چهار گونه‌ی موجود از جنس Echium در ایران است که آن را به نام گل گاوزبان می‌شناسند و در مراتع و کوهستان‌های مناطق معتدل رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

برگ و گل گیاه منبع خوبی از آنتی‌اکسیدان‌های طبیعی است. از ترکیبات غالب اسانس آن می‌توان به بورنئول، کامفور و کانوئیک متیل استرو کاندینون اشاره کرد. این ترکیبات دارای خواص ضدباکتریایی، ضدسرطانی، ضدالتهاب، ازبین‌برنده‌ی قارچ‌های پوستی و مؤثر در ترمیم بهتر پوست به هنگام سوختگی می‌باشند. عصاره‌های این گیاه می‌تواند برای درمان عفونت‌های ناشی از کاندیدا آلبیکنس که یک بیماری عفونی است، مورد استفاده قرار گیرد.

SN Echium italicum EN Italian viper's bugloss FA Boraginaceae {گاوزبانان}

سریش تماشایی

Sirish-e Tamashaee

Description

A perennial, erect plant with thick, very brittle roots. The flowers are hermaphroditic and pollinated by honeybees. The inflorescence is a dense raceme with three sepals and three similar petals, yellow to greenish in color with broad white margins, and six long, orange stamens. During blooming, it creates a strikingly beautiful view across plains and mountain pastures.

Medicinal Uses

The adhesive obtained from its tuberous roots has traditionally been used in various industries, including woodworking, bookbinding, and box-making. Its young leaves, locally known as Tareh Kuhi, are consumed raw or cooked as a spring herb in soups across different regions of Iran. In addition, oil extracted from its seeds has been used in traditional medicine for the treatment of arteriosclerosis.

توصیف

گیاهی پایا و ایستاده که ریشه‌های آن ضخیم، بسیار ترد و شکننده‌اند. گل‌ها هرمافرودیت بوده و گرده‌افشانی توسط زنبورعسل صورت می‌گیرد. این گیاه گل‌آذین خوشه‌ای متراکم، سه کاسبرگ و سه گل‌برگ مشابه به رنگ‌های زرد تا سبزمغز با حاشیه‌ی سفید پهن، و شش پرچم بلند و نارنجی دارد و هنگام گل‌دهی در دشت‌ها و مراتع کوهستانی منظره‌ی بسیار زیبایی را ایجاد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

بهره‌برداری از چسب موجود در ریشه‌های غده‌ای آن در صنایع مختلف از جمله کارخانه‌های درودگری، صحافی، جعبه‌سازی و غیره، از گذشته تا امروز رایج بوده است. برگ‌های جوان آن با نام «تره‌ی کوهی» در اوایل فصل بهار به صورت خام یا پخته به عنوان سبزی آش در مناطق مختلف کشور به مصرف می‌رسند. از دانه‌های این گیاه، روغنی گرفته می‌شود که در طب سنتی برای درمان تصلب شرایین مورد استفاده قرار می‌گیرد.

SN Eremurus spectabilis EN Foxtail Lily FA {سریشیان} Asphodelaceae

بیابان گندمی

Biaban Gandomi

Description

An annual grass-like plant with clustered, broom-like stems that grow close together. It is considered a weed of dry and desert regions. Around the edges of the clump, the stems tend to lie flat, while those in the center grow upright, reaching up to about 30 cm in height. This plant is commonly found in fields and orchards and is widely distributed across many areas.

Medicinal Uses

Recent studies have identified a novel amino acid in this species with remarkable properties, which may be useful in improving the quality of wheat for producing high-grade bread. In addition, due to its dense rhizome system, the plant helps prevent soil erosion and plays an ecological role in soil conservation.

SN Eremopyrum bonaepartis EN Taper-tipped wheat grass FA {گندمیان} Poaceae

توصیف

گیاهی است گندمی و یک‌ساله با ساقه‌های ماشوره‌ای که ساقه‌ها به شکل دسته‌ای در کنار هم قرار دارند. این گیاه علف هرز مناطق خشک و بیابانی است. ساقه‌ها در حاشیه‌ی بوته کمی خوابیده و در وسط افراشته‌اند و ارتفاع گیاه تا حدود ۳۰ سانتی‌متر می‌رسد. در مزارع و باغ‌ها دیده می‌شود و تقریباً در اغلب مناطق گسترده است.

کاربرد یا استفاده دارویی

در تحقیقاتی که به تازگی روی این گونه انجام شده، اسید آمینه‌ای جدید از آن جدا کرده‌اند که دارای خصوصیات عالی و برجسته است و برای بالا بردن کیفیت گندم جهت تولید نان باکیفیت، مناسب می‌باشد. علاوه بر این، به دلیل دارا بودن ریزوم یا ساقه‌ی زیرزمینی فشرده، خود این گیاه یکی از عوامل جلوگیری از فرسایش خاک محسوب می‌شود.

زول

Zool

Description

A perennial plant growing up to 80 cm tall, with triangular stems covered in cottony white to light-blue hairs. All parts of the stem and branches are winged, bearing spines along the margins and tips. The leaves are large, elongated, and oval with spiny edges. The flowers are purple, arranged in a thick, dense capitulum, each flower ending in a spine, and they appear at the top of the flowering stem during summer.

Medicinal Uses

In traditional medicine, the distilled extract of Zool is used to treat liver disorders. By stimulating the pancreas and increasing insulin secretion, it is also believed to help improve diabetes. Its seeds are small, triangular, gray, and sweet-tasting. Traditionally, the root and fruit are most commonly used. Crushed leaves or the plant's sap applied to the skin are considered beneficial for healing wounds, treating ringworm, scabies, and in some cases even ulcerated wounds with malignant tendencies.

توصیف

گیاهی پایا تا ارتفاع ۸۰ سانتی‌متر است. مقطع ساقه‌ی آن مثلثی، پوشیده از تارهای پنبه‌ای به رنگ سفید و آبی روشن است. تمام قسمت‌های ساقه و شاخه‌ها پال‌دار هستند و در کناره و نوک آن‌ها خار وجود دارد. برگ‌های آن بزرگ و کشیده، بیضی با کناره‌ی خاردار و گل‌ها به رنگ بنفش به شکل یک طبق ضخیم و متراکم هستند که گل‌ها روی آن قرار دارند. گل‌ها منتهی به خارند و در انتهای ساقه‌ی گل‌دهنده در تابستان ظاهر می‌شوند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی عرق گیاه زول اختلالات کبدی را رفع و با تأثیر بر لوزالمعده و افزایش ترشح انسولین موجب بهبود دیابت می‌شود. تخم آن ریز، مثلثی‌شکل، خاکستری‌رنگ و طعم آن شیرین است. در طب سنتی معمولاً از ریشه و میوه‌ی آن استفاده می‌شود. گذاشتن برگ‌های له‌شده‌ی گیاه یا مالیدن شیرهی گیاه بر روی پوست برای التیام زخم و کنترل زخم‌های کچلی، جرب و حتی در برخی موارد برای زخم‌هایی با حالت سرطانی اثر مفید دارد.

SN Eryngium billardieri EN Eryngo FA {کرفسیان} Apiaceae

نوک لک‌لکی مزرعه‌ای

Nok Laklaki-e Mazrae'ee

Description

An annual or biennial plant reaching 2–50 cm in height. The stems are spreading and erect, branching from the base. It bears pink to purplish flowers and elongated fruits resembling a stork's bill, which drill into the soil like augers when ripe. This species commonly grows as a weed in orchards, fields, degraded areas, and on mountain slopes.

Medicinal Uses

Different parts of the plant contain tannins, small amounts of gallic acid, ellagic acid, fatty substances, and wax. It is astringent and hemostatic. Due to its tonic effect on uterine tone, it has been traditionally used to treat uterine hemorrhages. Research has also shown that Stork's bill is a suitable species for phytostabilization in soils contaminated with zinc.

توصیف

گیاهی است یک‌ساله یا دوساله، به ارتفاع ۲ تا ۵۰ سانتی‌متر. ساقه‌ها گسترده و برافراشته‌اند و انشعاب‌های شاخه‌ها از پایین است. گل‌های صورتی‌مایل به ارغوانی دارد و میوه‌هایی بلند شبیه به نوک لک‌لک که هنگام رسیدن مانند مته در خاک نفوذ می‌کنند. این گیاه به عنوان علف هرز در باغ‌ها، مزارع، مناطق تخریب‌شده و دامنه‌های کوهستانی می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

قسمت‌های مختلف گیاه دارای تانن، اسید گالیک به مقدار کم، اسید الاژیک، مواد چرب و موم است. قایض و بندآورنده‌ی خون است. مصرف آن به علت آن‌که اثر نیرودهنده‌ی تونوس رحمی دارد، در رفع خون‌ریزی‌های رحمی اثر مفید ظاهر می‌کند. تحقیقات نشان داده که گیاه نوک‌لک‌لکی، گونه‌ای مناسب برای گیاه‌پالایی خاک‌های آلوده‌شده با فلز روی است.

SN Erodium cicutarium EN Common stork's-bill FA {شمعدانیان} Geraniaceae

فرفیون رفیع

Farfiyoon-e Rafi'

Description

An annual plant reaching up to 100 cm in height. The stem leaves are alternate with short petioles. The inflorescence is an umbel with five long branches, bearing yellow flowers. When the stem is cut or broken, a milky latex exudes that is highly toxic and can cause blindness. This species is considered an invasive weed, spreading rapidly in disturbed sites and cultivated fields.

Medicinal Uses

Similar to *Euphorbia helioscopia*, in traditional medicine the root has been used as an emetic and laxative. The latex is applied for removing warts and corns, and after processing, it has been used in the treatment of coughs, rheumatism, dysentery, and cancer. Externally, a decoction of the aerial parts is used as a wash to relieve itching and reduce boils and abscesses. An infusion of the leaves is considered antipyretic, anthelmintic, and antiparasitic. The plant also exhibits anti-inflammatory, antifungal, antibacterial, and wound-healing properties.

توصیف

گیاهی است یک‌ساله، به ارتفاع تا ۱۰۰ سانتی‌متر، با برگ‌های ساقه‌ای متناوب، دُم‌برگ کوتاه، گل‌آذین چتری با ۵ انشعاب بلند و گل‌های زردرنگ. در اثر ایجاد شکاف یا شکستن ساقه‌ی این گیاه شیرابه‌ی سفیدی خارج می‌شود که بسیار سمی است و می‌تواند کورکننده باشد. این گیاه یک علف هرز مهاجم بوده و در محل‌های تخریب‌یافته و مزارع به‌سرعت رشد کرده و گسترش می‌یابد.

کاربرد یا استفاده دارویی

مانند گونه‌ی *E. helioscopia* در طب سنتی ریشه‌ی آن خاصیت قی‌آور و مسهل دارد. از شیرابه‌ی گیاه جهت از بین بردن زگیل و میخچه و پس از فراوری، در درمان سرفه، رماتیسم، اسهال خونی و سرطان استفاده می‌شود. در استعمال خارجی، جوشانده‌ی سرشاخه‌های گیاه به‌عنوان مایع شست‌وشو برای رفع خارش و فروکش کردن جوش و کورک‌ها مفید است. دم‌کرده‌ی برگ‌ها ضدتب، ضدکرم و ضدانگل است. این گیاه همچنین دارای اثرات ترمیمی برای زخم، ضدالتهاب، ضدقارچ و ضدباکتری می‌باشد.

فرفیون (شیرسگ)

Farfiyoon

Description

An annual plant, 5–50 cm tall, with basal leaf scars left by fallen leaves. The stem leaves are alternate with short petioles. The inflorescence is an umbel with five long branches, bearing yellow flowers. The fruits are hairless and rounded. When cut or broken, the stem exudes a milky latex that is highly toxic; unfortunately, it is sometimes sold in flower shops as a decorative companion to ornamental plants.

Medicinal Uses

In traditional medicine, the root is used as an emetic and laxative. The latex of the plant is applied to remove warts and corns, and after processing, it has been used to treat coughs, rheumatism, dysentery, and cancer. Externally, a decoction of the aerial parts is used as a wash to relieve itching and reduce boils and abscesses. An infusion of the leaves is considered antipyretic, anthelmintic, and antiparasitic. For scorpion stings, the fresh plant is crushed and applied as a poultice to the site of the sting. The seeds also possess laxative properties.

توصیف

گیاهی است یک‌ساله، به ارتفاع ۵ تا ۵۰ سانتی‌متر، با زخم‌های برگ‌ی قاعده‌ای که ناشی از افتادن برگ‌هاست. برگ‌های ساقه‌ای متناوب و با دُم‌برگ کوتاه هستند. گیاه گل‌آذین چتری با ۵ انشعاب بلند دارد. گل‌هایش زردرنگ و میوه‌اش بدون‌کرک و مدور است. در اثر ایجاد شکاف یا شکستن، از ساقه‌ی گیاه شیرابه‌ی سفیدی خارج می‌شود که بسیار سمی است، ولی متأسفانه در برخی گل‌فروشی‌ها به‌عنوان گیاه همراه با گل اصلی عرضه می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی ریشه‌ی آن خاصیت قی‌آور و مسهل دارد. از شیرابه‌ی گیاه جهت از بین بردن زگیل و میخچه و پس از فراوری، در درمان سرفه، رماتیسم، اسهال خونی و سرطان به کار می‌رود. در استعمال خارجی، جوشانده‌ی سرشاخه‌های گیاه به‌عنوان مایع شست‌وشو برای رفع خارش و فروکش کردن جوش و کورک‌ها مفید است. دم‌کرده‌ی برگ‌ها ضدتب، ضدکرم و ضدانگل می‌باشد. نیز برای درمان عقرب‌گزیدگی، فرفیون تازه را کوبیده و بر محل نیش ضمامد می‌کنند.

SN *Euphorbia virgata* EN Leafy spurge FA Euphorbiaceae (فرفیونیان)

SN *Euphorbia helioscopia* EN Sun spurge FA Euphorbiaceae (فرفیونیان)

گُما

Koma

Description

An herbaceous plant reaching up to 1.5 meters in height, with sheathing petioles. The leaf blades are large, green, thick, and deeply lobed. The flowers are yellow, fragrant, and arranged in umbels. Due to overharvesting, the species is threatened in some regions. Iran is the only natural habitat of Koma, making it an endemic plant of high industrial and medicinal value.

Medicinal Uses

The roots contain ferutinin, one of the strongest and most valuable phytoestrogens, with potential in the treatment of osteoporosis. The edible Koma mushroom is often found beneath or around this plant. In animal husbandry, it is ranked as moderately palatable, being most beneficial when dried and its moisture content reduced. Biologically active compounds in this plant exhibit diverse effects, including antimicrobial, antileishmanial, antiviral, antimycobacterial, and cancer-preventive properties.

توصیف

گیاهی علفی به ارتفاع تا ۱٫۵ متر است که برگ‌های آن دارای دم‌برگ غلاف‌دارند. پهنک برگ بزرگ، سبزرنگ، ضخیم و دارای بریدگی‌های عمیق است. گل‌های آن چتری‌شکل، زردرنگ و معطر است و به دلیل برداشت بی‌رویه در برخی مناطق، خطر انقراض این گونه وجود دارد. ایران تنها رویشگاه طبیعی گیاه گُما در جهان است و دارای ارزش صنعتی و دارویی زیادی است.

کاربرد یا استفاده دارویی

ریشه‌های این گیاه دارای فروتینین، یکی از قوی‌ترین و گران‌قیمت‌ترین فیتواستروژن‌ها، با پتانسیل درمان پوکی استخوان است. معمولاً قارچ گُما را که یک قارچ خوراکی است، در زیر یا اطراف این گیاه جست‌وجو می‌کنند. این گیاه در دامپروری از نظر خوش‌خوراکی در رده‌ی دوم قرار گرفته و زمانی برای دام مفید است که خشک شده و رطوبت آن کاهش پیدا کند. گُما دارای مواد بیولوژیک با اثرات مختلف از جمله مهار میکروبی، ضدسالک، ضدویروس، ضدمایکوباکتریوم و پیشگیری‌کننده از سرطان است.

SN Ferula ovina FA {کرفسیان} Apiaceae

پاغازه، غاز یاغی

Paghazeh, Ghaz-e Yaghi

Description

A perennial or biennial herbaceous plant, 30–70 cm tall, with a thick fusiform root. The branches are dense, divided, and cylindrical in shape. The leaves are alternate, nearly leathery; basal and lower stem leaves are often petiolate, glabrous, and once or twice ternate or pinnatisect. Upper stem leaves are usually three-lobed with sheathing petioles. The inflorescence is a compound umbel, floriferous, with long peduncles and rays that are nearly equal in length.

Medicinal Uses

The leaves contain several types of essential oils. Studies have also confirmed that various parts of the plant possess antimicrobial and antibacterial properties, with the concentration of chemical compounds differing among plant organs. From the flowers, 11 different essential oils have been extracted. In traditional medicine, this plant has also been consumed as a wild vegetable.

SN Falcaria vulgaris EN Sickleweed FA {کرفسیان} Apiaceae

توصیف

گیاهی است علفی، دو یا چندساله و بین ۳۰ تا ۷۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد. ریشه‌ی گیاه ضخیم و دوکی‌شکل است. شاخه‌ها انبوه و منقسم بوده و شکل استوانه‌ای دارند. برگ‌ها متناوب و تقریباً چرمی هستند. برگ‌های قاعده‌ای و پایینی ساقه اغلب دم‌برگ‌دار و بدون‌کرک بوده و یک تا دو بار سه‌تایی یا شانهای بخش می‌باشند. برگ‌های بالای ساقه غالباً سه‌قسمتی هستند و دم‌برگ آن‌ها غلاف‌دار، گل‌آذین چتر مرکب و پُرگل و چترها دارای دم‌گل‌آذینی بلند با شعاع‌های تقریباً مساوی هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

برگ‌های این گیاه حاوی ترکیبات شیمیایی از چند نوع روغن عصاره‌ای است. پژوهش‌ها نشان داده که اندام‌های مختلف این گیاه دارای مواد میکروبی‌کش و ضدباکتری است. مقدار ترکیبات مختلف در اندام‌های گیاه با یکدیگر اختلاف دارند. از گل‌های گیاه ۱۱ نوع اسانس استخراج می‌شود. این گیاه در طب سنتی به‌عنوان «سبزی کوهی» کاربرد دارد.

شاه‌تره

Shahtareh

Description

An annual herb growing up to 40 cm tall. Leaves are finely divided and narrow, resembling dill foliage. The inflorescence is a raceme with white to violet flowers. The fruit is rounded to oval, with a very short and thick pedicel. This plant typically grows in pastures, fallow lands, and agricultural fields.

Medicinal Uses

In traditional medicine, fumitory is used for treating skin eczema and liver disorders. It has calming, expectorant, diuretic, and diaphoretic effects. The plant shows beneficial effects in leprosy and certain types of cancerous tumors. It is also considered stomachic and blood-purifying. Its infusion is known to promote vitality and cheerfulness in children, while also having mild laxative and diuretic properties. Chemically, it contains crystallizable organic acid known as fumaric acid and an alkaloid, fumarine, which has hepatoprotective, antioxidant, and anthelmintic activities.

توصیف

گیاهی است علفی، یک‌ساله، به ارتفاع تا ۴۰ سانتی‌متر. برگ‌ها بریدگی‌های باریک و نازک دارند؛ گل‌آذین خوشه‌ای است؛ گل‌ها به رنگ سفید و بنفش‌اند؛ میوه مدور و بیضی‌شکل و دم میوه کوتاه و بسیار ضخیم است. برگ‌های آن شوییدی‌شکل بوده و در مراتع، زمین‌های بایر و مزارع کشاورزی رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی برای آگزمای پوستی و بیماری‌های کبدی استفاده می‌شود. گیاه شاه‌تره آرام‌بخش، خلط‌آور، مُدر و تعریق‌آور است و در رفع جذام و برخی تومورهای سرطانی اثرات مفید ظاهر می‌کند. به علاوه، اثر آنتی‌اکسیدانی، ضدکرم، مقوی معده و تصفیه‌کننده‌ی خون دارد. دم‌کرده‌ی آن باعث حفظ نیروی زندگی و نشاط در کودکان شده و همچنین خاصیت ملین‌ی هم دارد. این گیاه دارای اسید آلی قابل‌تبلور به نام فوماریک اسید است و آلکالوئیدی به نام فومارین که خاصیت حفاظت کبدی دارد.

SN Fumaria parviflora EN Fine leaved Fumitory FA {شاه‌تره‌ایان} Fumariaceae

پولکی

Poolaki

Description

A shrubby plant with branched stems growing 35–60 cm tall. The stems branch near the base and rarely in the upper parts. The foliage is bluish-green to grayish-blue. The inflorescences bear purple to violet flowers about 12–14 mm long. This species typically grows in dry, stony, and rocky habitats.

Medicinal Uses

Although no specific traditional medicinal uses are recorded for this plant, in some countries its leaves are consumed in salads. Scientific studies indicate its potential application in the management of Alzheimer's disease, type 2 diabetes, skin disorders, and in cancer prevention.

توصیف

گیاهی است بوته‌ای با ساقه‌های منشعب که تا ارتفاع ۳۵ تا ۶۰ سانتی‌متر رشد می‌کند. ساقه‌ها از نزدیک قاعده منشعب می‌شوند و به ندرت در قسمت‌های بالا شاخه یا انشعابی ایجاد می‌کنند. رنگ سبز کبود تا سبز مایل به آبی دارد. گل‌آذین به رنگ بنفش یا ارغوانی بوده و به طول ۱۲ تا ۱۴ میلی‌متر است. این گیاه اراضی سنگلاخی خشک و صخره‌ای را به عنوان رویشگاه خود انتخاب می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی استفاده‌ی خاصی از این گیاه ذکر نشده، اما در برخی کشورها از برگ‌های این گیاه برای تهیه‌ی سالاد استفاده می‌شود. بررسی‌های علمی نشان داده‌اند که می‌توان از آن برای مدیریت بیماری آلزایمر، دیابت نوع دو، مشکلات پوستی و همچنین پیشگیری از سرطان استفاده کرد.

SN Fibigia suffruticosa FA {کلمیان} Brassicaceae

شیرپنیر سفید

Shierpanir-e Sefid

Description

A perennial herb, slightly woody at the base, growing 40–100 cm tall with a quadrangular stem. The stems range from climbing to prostrate and creeping, with a narrow root system and reddish rhizomes. The stems are glabrous or covered with warty white hairs or fine hairs along the branches. Leaves vary from soft to rough in texture and are arranged in whorls of 6–10, sessile at the nodes.

Medicinal Uses

The aerial parts of this plant have mild sedative, diuretic, astringent, and anticonvulsant effects. Its sap has been traditionally used for liver disorders, edema, goiter, scurvy, urinary retention, and kidney stones.

توصیف

گیاهی است چندساله و علفی که در قاعده کمی چوبی می‌شود، تا ارتفاع ۴۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر رشد می‌کند و مقطع چهارگوش دارد. ساقه‌های گیاه بالارونده تا خوابیده و خزنده هستند و گیاه سیستم ریشه‌ای باریک و ریزوم‌های تقریباً قرمز رنگ دارد. ساقه‌ها سه نوع‌اند: بدون کرک، با کرک‌های زگیل‌دار سفید، با کرک‌های ریز روی شاخه‌ها. سطح برگ‌ها نرم تا زبر و خشن است و برگ‌ها در دسته‌های ۶ تا ۱۰ تایی بدون دم‌برگ به گره‌ها متصل می‌شوند.

کاربرد یا استفاده دارویی

اعضای هوایی این گیاه آرام‌بخش، مُدر، قابض و ضد تشنج هستند، اما با اثر ضعیف. از شیرهی این گیاه در رفع بیماری‌های کبدی، آب آوردن مفاصل، گواتر، اسکوریوت، عدم دفع ادرار و دفع سنگ کلیه استفاده می‌شود.

SN Galium humifusum EN Spreading bedstraw FA Rubiaceae (روناسیان)

علف شیر

Alaf-e Shier

Description

An annual, creeping or climbing plant propagated by seed. The stems are branched, weak, quadrangular, and can reach up to 150 cm in length. They are covered with rough, hook-like prickles. The leaves are narrow, lanceolate, and arranged in whorls of 6 to 9 at each node, dark green in color. The flowers are small, white, about 2 mm in diameter, borne on short stalks in the axils of the leaves, and consist of 4 petals.

Medicinal Uses

The aerial parts of this plant possess mild sedative, diuretic, astringent, and anticonvulsant properties. It is effective in the treatment of gallstones and other urinary problems. The plant also enhances lymphatic drainage, relieves lymphatic congestion, and reduces swelling of lymph nodes, particularly in the pelvic region, thereby acting as a lymphatic tonic. In addition, Galium has a soothing effect on the urinary tract.

توصیف

گیاهی است یک‌ساله و خیزان (بالارونده) که توسط بذر تکثیر می‌شود. ساقه‌های آن به طول ۱۵۰ سانتی‌متر، منشعب، ضعیف، چهارگوش و دارای خارهایی تیغ‌مانند، خشن و قلاب‌دارند. برگ‌های این گیاه باریک و سرنیزه‌ای شکل‌اند و به صورت فراهم و به تعداد ۶ تا ۹ برگ در هر گره دیده می‌شوند. رنگ آن‌ها سبز تیره است. گل‌ها کوچک، به پهنای ۲ میلی‌متر و سفید رنگ‌اند، روی پایه‌ی کوتاهی در بغل برگ‌ها قرار دارند و شامل ۴ گل‌برگ هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

بخش‌های هوایی این گیاه دارای اثرات خفیف آرام‌بخش، مُدر، قابض و ضد تشنج هستند. این گیاه در درمان سنگ‌های صفراوی و سایر مشکلات ادراری مؤثر است. همچنین تخلیه‌ی لنفاوی را افزایش می‌دهد، بزرگ شدن غدد لنفاوی، به‌ویژه در لگن، را از بین می‌برد و به‌طور کلی مقوی لنفاوی است. این گیاه همچنین برای مجاری ادراری آرام‌بخش است.

SN Galium aparine EN Cleavers FA Rubiaceae (روناسیان)

شَویِد کوهی

Shevid-e Koochi

Description

A perennial plant growing 40–100 cm tall, with fragrant white umbels, found in mountainous regions. Its leaves and flowers resemble those of common dill. Compared to other dill species, mountain dill has a distinct aroma and color. Notably, its flavor, aroma, and color remain largely unchanged after drying.

Medicinal Uses

This plant is used as an herbal tea to help reduce blood sugar and fat levels. In addition to its use in traditional medicine for these purposes, in some regions of Iran, it is also consumed as an aromatic culinary herb. Mountain dill is a rich source of phenolic and flavonoid compounds, which exhibit antioxidant activity.

توصیف

گیاهی است چندساله با ارتفاع ۴۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر که دارای گل‌های چتری سفیدرنگ و معطر است، در نواحی کوهستانی دیده می‌شود و گل‌هایی شبیه به شَویِد معمولی دارد. شَویِد کوهی در مقایسه با سایر شَویِدها دارای عطر و بوی متفاوتی است و رنگ آن نیز تفاوت زیادی با شَویِد معمولی دارد. یکی از ویژگی‌های جالب شَویِد کوهی این است که پس از عمل خشک کردن، طعم و عطر آن حفظ شده و رنگ آن نیز تغییر نمی‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه به‌عنوان دمنوش برای کاهش چربی و قند خون استفاده می‌شود. علاوه بر استفاده در طب سنتی، در بعضی از مناطق ایران به‌عنوان سبزی معطر مصرف غذایی دارد. شَویِد کوهی منبع غنی از ترکیبات فنولی و فلاونوئیدی است که دارای ویژگی‌های آنتی‌اکسیدانی می‌باشند.

SN Grammosciadium platycarpum EN Grammosciadium FA {کرفسیان} Apiaceae

شمعدانی وحشی

Shamdani-e Vahshi

Description

A perennial weed growing up to 30 cm tall, commonly found in agricultural fields and pastures. The stems are branched, thin, and hairy in the lower parts. Leaves are palmate, rounded, with 7–9 lanceolate, ovate, or rhomboid lobes, attached to long petioles. The inflorescence is compact and cymose, with purple to violet flowers measuring 12–20 mm in length.

Medicinal Uses

The tuberous outgrowths on the roots of this plant are used in pharmaceuticals. In spring, they are harvested from the ground for consumption. This weed grows in gardens and fields and is widely distributed across various regions of Iran. Due to its short height, it is mostly observed among low-growing crops and in areas with adequate sunlight.

توصیف

گیاهی چندساله و هرز است که تا ۳۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد و در زمین‌های کشاورزی و مراتع رشد می‌کند. ساقه‌ی آن منشعب، نازک و در بخش‌های پایین کرک‌دار است. برگ‌ها پنجه‌ای، مدور و دارای ۷ تا ۹ لوب سرنیزه‌ای یا تخم‌مرغی تا لوزی‌اند که روی دم‌برگ بلندی مستقر شده‌اند. گل‌آذین مجتمع و به‌صورت دیهیم با گل‌هایی به رنگ ارغوانی یا بنفش است که طول‌شان به ۱۲ تا ۲۰ میلی‌متر می‌رسد.

کاربرد یا استفاده دارویی

از رانده‌های روئیده در ریشه‌ی این گیاه در داروسازی استفاده می‌شود و در فصل بهار آن را از زمین درآورده و می‌خورند. این علف هرز در باغ‌ها و مزارع رشد می‌کند و در ایران نیز در مناطق بسیاری می‌روید. با توجه به این‌که ارتفاع این گونه کوتاه است، بیشتر در محصولات زراعی کوتاه‌قد و مناطقی که نور کافی دارند مشاهده می‌شود.

SN Geranium tuberosum EN Tuberous-rooted cranesbill FA {شمعدانیان} Geraniaceae

جغجغک، صابونک

Jeghjehak, Saboonak

Description

An annual plant with waxy, pale blue-gray to light pink flowers. The stems grow up to 100 cm, are hairless, and bear lanceolate to ovate leaves at the stem nodes. This plant grows in fields, along roadsides, railways, and disturbed areas.

Medicinal Uses

The seeds of this species are used in traditional Chinese medicine. Preparations from the plant aid blood purification and circulation, regulate menstrual disorders, treat certain types of arthritis, enhance lactation, improve blood flow, and reduce some forms of swelling. The saponins present in the plant and seeds can be potentially toxic to livestock if ingested, but they are considered valuable compounds for medicinal and cosmetic applications.

توصیف

گیاهی است یکساله با گل‌های آبی مایل به خاکستری، مومی‌شکل و صورتی کم‌رنگ. ساقه‌ها به ارتفاع تا ۱۰۰ سانتی‌متر، بدون کرک، با برگ‌های نیزه‌ای تا بیضی‌شکل‌اند که در محل گره‌های ساقه رشد می‌کنند. این گیاه در مزارع، کنار جاده‌ها، خطوط راه‌آهن و مناطق تخریب‌یافته رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

از دانه‌های این گونه در طب چینی استفاده می‌شود. داروی تهیه‌شده از آن در تصفیه و گردش خون مفید است، همچنین برای درمان اختلالات قاعدگی، انواع خاصی از آرتریت، تقویت شیردهی، بهبود گردش خون و تسکین برخی از انواع تورم استفاده می‌شود. ساپونین‌های موجود در گیاه و دانه‌ها در صورت بلعیده شدن به‌طور بالقوه برای دام سمی هستند، اما یک ماده شیمیایی مطلوب برای کاربردهای دارویی و آرایشی به حساب می‌آیند.

SN *Gypsophila vaccaria* EN Vaccaria FA {میخکیان} Caryophyllaceae

کنگر خوراکی

Kangar-e Khoraki

Description

A perennial herb covered with fine woolly hairs. Its leaves are deeply lobed with numerous spines. The stem is thick, simple or branched, with short branches in a dichotomous arrangement. Flowers are pink, white, or violet, clustered in dense capitula. The root of this plant is widely used for food and medicinal purposes before flowering.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is used to treat liver disorders, respiratory problems, colds, blood purification, cholesterol reduction, as a laxative, and for jaundice, diarrhea, and bloating. It also stimulates appetite and aids digestion. Poultices made from the plant are beneficial for treating wounds, itching, and body odor. For intestinal parasites, the plant is cooked in milk and consumed. It has pharmacological properties including antibacterial, antioxidant, anti-inflammatory, platelet-lowering, and lipid-lowering effects.

توصیف

گیاه علفی چندساله که پوشیده از کرک‌های تاریک است. برگ‌های آن بریده‌بریده با تیغ‌های فراوان است. ساقه‌ی آن ضخیم، ساده، یا منشعب، با شاخه‌های کوتاه و به‌صورت دیهیم بوده و گل‌ها صورتی، سفید و ارغوانی، مجتمع در گل‌آذین کپه دارند. ریشه‌ی این گیاه قبل از گل‌دهی مصارف عمدی غذایی و دارویی دارد.

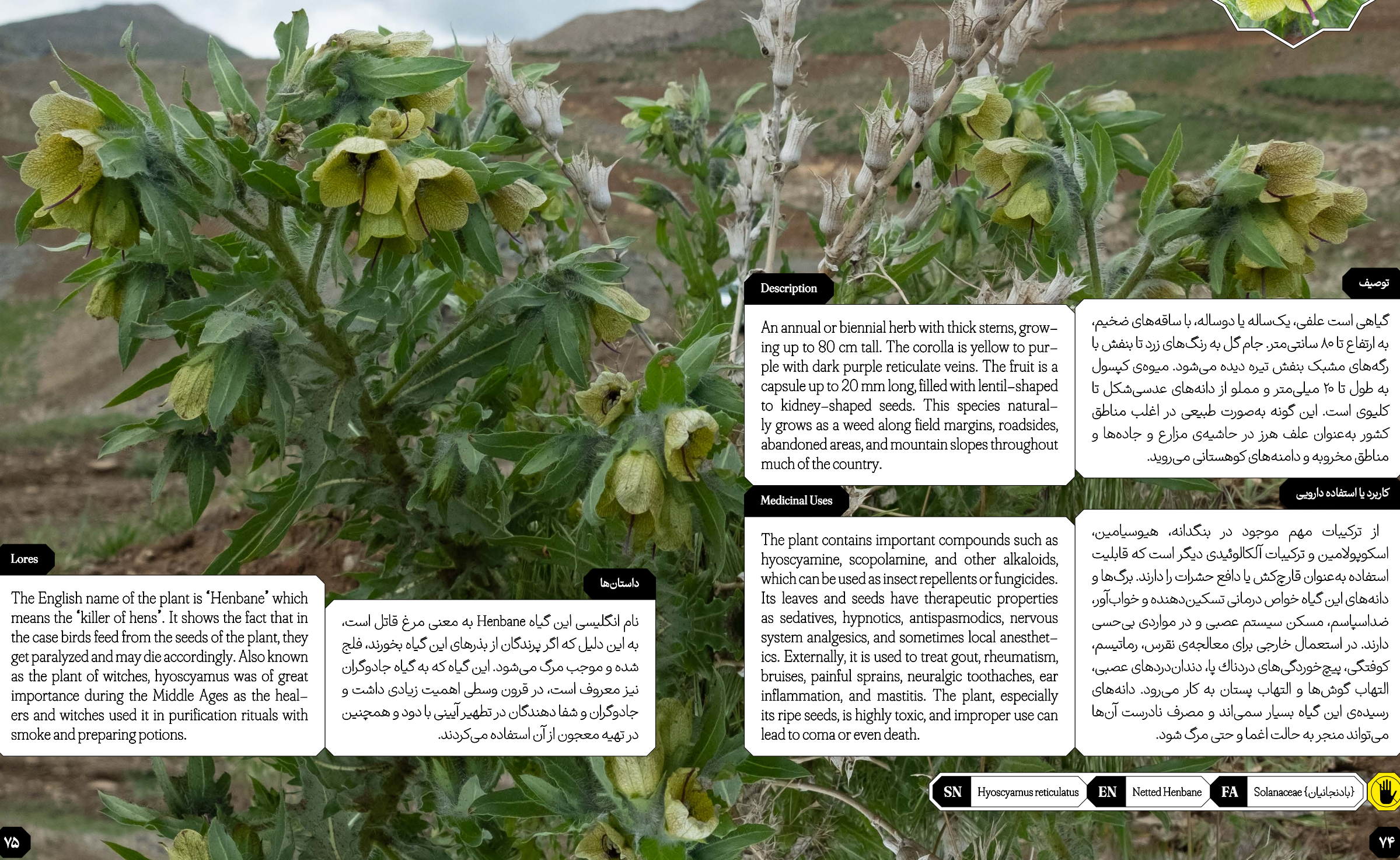
کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی در درمان بیماری‌های کبدی، اختلالات تنفسی و سرماخوردگی، اسهال، زردی، نفخ، و نیز جهت تصفیه خون و کاهش کلسترول کاربرد دارد. همچنین اشتهاآور بوده و در هضم غذا مفید است. ضماد این گیاه برای درمان جراحات، خارش و بوی عرق بدن نافع است. همچنین برای دفع انگل‌های روده‌ای کنگر را در شیر پخته و مصرف می‌کنند. دارای اثرات دارویی از جمله ضدباکتری، آنتی‌اکسیدان، ضدالتهاب، کاهنده‌ی پلاکت و چربی خون است.

SN *Gundelia tournefortii* EN Tumbleweed FA {کاستی‌سانان} Asteraceae

بنگدانه

Bangdaneh

Lores

The English name of the plant is "Henbane" which means the "killer of hens". It shows the fact that in the case birds feed from the seeds of the plant, they get paralyzed and may die accordingly. Also known as the plant of witches, hyoscyamus was of great importance during the Middle Ages as the healers and witches used it in purification rituals with smoke and preparing potions.

داستان‌ها

نام انگلیسی این گیاه Henbane به معنی مرغ قاتل است، به این دلیل که اگر پرندگان از بذرهای این گیاه بخورند، فلج شده و موجب مرگ می‌شود. این گیاه که به گیاه جادوگران نیز معروف است، در قرون وسطی اهمیت زیادی داشت و جادوگران و شفا دهندگان در تطهیر آیینی با دود و همچنین در تهیه معجون از آن استفاده می‌کردند.

Description

An annual or biennial herb with thick stems, growing up to 80 cm tall. The corolla is yellow to purple with dark purple reticulate veins. The fruit is a capsule up to 20 mm long, filled with lentil-shaped to kidney-shaped seeds. This species naturally grows as a weed along field margins, roadsides, abandoned areas, and mountain slopes throughout much of the country.

توصیف

گیاهی است علفی، یک‌ساله یا دوساله، با ساقه‌های ضخیم، به ارتفاع تا ۸۰ سانتی‌متر. جام گل به رنگ‌های زرد تا بنفش با رگه‌های مشبک بنفش تیره دیده می‌شود. میوه کیسول به طول تا ۲۰ میلی‌متر و مملو از دانه‌های عدسی‌شکل تا کلیوی است. این گونه به صورت طبیعی در اغلب مناطق کشور به عنوان علف هرز در حاشیه‌ی مزارع و جاده‌ها و مناطق مخروبه و دامنه‌های کوهستانی می‌روید.

Medicinal Uses

The plant contains important compounds such as hyoscyamine, scopolamine, and other alkaloids, which can be used as insect repellents or fungicides. Its leaves and seeds have therapeutic properties as sedatives, hypnotics, antispasmodics, nervous system analgesics, and sometimes local anesthetics. Externally, it is used to treat gout, rheumatism, bruises, painful sprains, neuralgic toothaches, ear inflammation, and mastitis. The plant, especially its ripe seeds, is highly toxic, and improper use can lead to coma or even death.

کاربرد یا استفاده دارویی

از ترکیبات مهم موجود در بنگدانه، هیوسیامین، اسکوپولامین و ترکیبات آلکالوئیدی دیگر است که قابلیت استفاده به‌عنوان قارچ‌کش یا دافع حشرات را دارند. برگ‌ها و دانه‌های این گیاه خواص درمانی تسکین‌دهنده و خواب‌آور، ضداسپاسم، مسکن سیستم عصبی و در مواردی بی‌حسی دارند. در استعمال خارجی برای معالجه‌ی نقرس، رماتیسم، کوفتگی، پیچ‌خوردگی‌های دردناک پا، دندان‌دردهای عصبی، التهاب گوش‌ها و التهاب پستان به کار می‌رود. دانه‌های رسیده‌ی این گیاه بسیار سمی‌اند و مصرف نادرست آن‌ها می‌تواند منجر به حالت اغما و حتی مرگ شود.

گل راعی کوهستانی

Gol-e Raee-ye Koohestani

Description

A perennial herb up to 60 cm tall with yellow flowers and prominent stamens. The stems are woody at the base and either erect or ascending. The plant produces multiple stems that branch from the base. The branches are rough and covered with tuber-like structures. Overall, the plant appears red and yellow and is commonly found in pastures and on mountain slopes.

Medicinal Uses

This medicinal plant has long been recognized and widely used in traditional medicine. Its antimicrobial properties make it valuable for producing antibacterial compounds, particularly as a natural preservative in the food industry. Excessive direct use may cause adverse effects. Due to its flavonoids and other active compounds, Hypericum has extensive applications in human and veterinary medicine, as well as in the production of cosmetic, hygiene, and food products.

SN Hypericum scabrum FA Hypericaceae (گل راعیان)

توصیف

گیاهی است علفی و چندساله به ارتفاع تا ۶۰ سانتی‌متر که دارای گل‌های زرد با پرچم‌های بیرون‌زده است. ساقه‌ها در قاعده چوبی بوده و افراشته یا خیزان هستند. گیاه ساقه‌های متعددی می‌سازد که از قاعده انشعاب‌های شاخه‌ای تولید می‌کنند. شاخه‌ها زیر بوده و از غده پوشیده شده‌اند. گیاه در حالت کلی تقریباً قرمز و زرد دیده می‌شود و اغلب در مراتع و شیب‌های کوهستانی می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه دارویی از قدیم شناخته شده و کاربرد زیادی در طب سنتی دارد. اثر میکروب‌کشی آن در تهیه‌ی ترکیبات ضدباکتریایی کاربرد گسترده‌ای، به‌خصوص در صنایع غذایی به‌عنوان یک نگهدارنده‌ی طبیعی، دارد. استفاده‌ی مستقیم و زیاد آن تأثیرات سوء جانبی به جا می‌گذارد. گیاه راعی به دلیل وجود فلاونوئیدها و دیگر ترکیبات فعال، در پزشکی کاربرد فراوانی داشته و فرآورده‌های حاصل از آن در ساخت داروهای انسانی و دامی، محصولات آرایشی و بهداشتی و غذایی استفاده می‌شود.

شقایق شاه‌تره‌ای

Shaghayagh Shahtareh'ee

Description

An annual herb up to 30 cm tall with alternate, petiolate, non-sheathing leaves. The leaf blades are finely divided, feathery, without stipules, and have palmate venation. The yellow flowers appear at the tips of the stems. The plant grows in tufts and is found in pastures or agricultural fields.

Medicinal Uses

Hyoscyamus species have been widely used in traditional medicine as antipyretics, analgesics, and anti-inflammatory. Their effects are associated with biologically active and pharmacologically significant isoquinoline alkaloids, including protopines, protoberberines, benzophenanthridines, aporphines, simple isoquinolines, scoulerine, spirobenzylisoquinolines, and others.

SN Hyecoum pendulum FA Papaveraceae (شقایقیان)

توصیف

گیاهی است علفی و یک‌ساله به ارتفاع تا ۳۰ سانتی‌متر با برگ‌های متناوب، دم‌برگ‌دار، غیرپوششی، با پهنک برگ بریده‌بریده و پُرمانند. برگ‌ها بی‌گوشوارک و دارای رگبرگ‌هایی پنجه‌ای‌شکل‌اند. گل‌های آن در انتهای ساقه و به رنگ زرد دیده می‌شوند. این گیاه به‌صورت کپه‌ای و در مراتع یا زمین‌های کشاورزی می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی گونه‌های پیکوم به‌طور گسترده به‌عنوان داروهای تب‌بر، مسکن و ضدالتهاب استفاده می‌شوند. اثرات آن‌ها با آلکالوئیدهای ایزوکینولین فعال بیولوژیکی و دارویی موجود در آن‌ها مانند پروتوپین‌ها، پروتوبربرین‌ها، بنزوفنانتیریدین‌ها، آپورفین‌ها، ایزوکینولین‌های ساده، سکوبربرین‌ها، اسپيرو بنزیلیزوکینولین‌ها و غیره مرتبط هستند.

خیارک

Khiarak

Description

A bulbous plant reaching up to 80 cm in height, with deep blue-violet or sometimes purple, funnel-shaped flowers. It has a single, leafy, unbranched stem. This species grows as a weed in orchards, agricultural fields, and mountainous pastures. Its inflorescence and vegetative organs have a cucumber-like scent and taste, hence the common name "Cucumber Flower."

Medicinal Uses

This species is abundant in the Zagros rangelands and forests as well as in Irano-Turanian habitats, where it is consumed by both domestic livestock and wildlife. Its beautiful spring flowers add to its appeal, and it is regarded as a medicinal plant in traditional medicine, where all its parts are used. Essential oils extracted from this plant have been reported to contain over 35 active compounds.

توصیف

گیاهی است پیازدار به ارتفاع تا ۸۰ سانتی‌متر، با گل‌های آبی تیره و بنفش یا گاهی ارغوانی، به صورت قیفی‌شکل و دارای ساقه‌ی منفرد برگ‌دار و بدون انشعاب. این گیاه دارای پیاز است و به صورت علف هرز در باغ‌ها و مزارع کشاورزی و همچنین مراتع کوهستانی می‌روید. گل‌آذین و اندام‌های رویشی این گیاه بو و طعم خیار دارند و به همین دلیل به نام گل خیار شناخته می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه در مراتع و جنگل‌های زاگرس و رویشگاه‌های ایرانی و تورانی به وفور می‌روید و مورد استفاده‌ی دام اهلی و حیات وحش قرار می‌گیرد. گل‌های زیبای این گونه در بهار جلوه‌ی خاصی دارند و جزو گیاهان دارویی است که از کلیه‌ی اندام‌های آن در طب سنتی استفاده می‌شود. در روغن‌های عصاره‌ای این گیاه، بالغ بر ۳۵ ترکیب مؤثر نیز گزارش شده است.

SN Ixiolirion tataricum EN Mountain lily FA {خیارکیان} Ixioliriaceae

وسمه

Vasmeh

Description

A biennial or perennial herb with dense yellow flowers and branched, erect stems. The basal leaves are usually elongated and ovate. Due to its highly variable morphology, species identification is quite difficult. The only reliable diagnostic feature is the mature fruit, which is winged and pendulous.

Medicinal Uses

The leaf extract of Isatis is recognized for its anti-diabetic and antiepileptic properties. It is also used in the treatment of shortness of breath, whooping cough, and palpitations. In traditional medicine, the leaf extract—sometimes mixed with honey or milk—has been applied for managing asthma, nervous disorders, bronchitis, fever, stomach, kidney, and spleen problems, as well as for rabies prevention. Topically, it has been used as an ointment for skin ulcers, gastric ulcers, and hemorrhoids. Additionally, Isatis was traditionally employed as a natural dye for coloring eyebrows.

توصیف

گیاهی است علفی، دو یا چندساله که دارای گل‌های متراکم زردرنگ و ساقه‌های منشعب و راست است. برگ‌های پایه معمولاً بیضوی کشیده و بلند هستند. با توجه به مورفولوژی بسیار متغیر آن‌ها، تشخیص گونه بسیار دشوار است. تنها ویژگی تشخیصی قابل‌اعتماد، میوه‌ی رسیده‌ی این گیاه می‌باشد که به صورت بال‌دار و آویزان است.

کاربرد یا استفاده دارویی

عصاره‌ی برگ وسمه به‌عنوان عامل ضد دیابت و صرع شناخته می‌شود. این ماده در مداوای تنگی نفس، سیاه‌سرفه و تپش قلب نیز کاربرد دارد. در طب سنتی از عصاره‌ی برگ این گیاه، گاهی مخلوط با عسل یا شیر، برای درمان بیماری‌های آسم، اختلالات عصبی، برونشیت، تب، مشکلات معده، کلیه و طحال، و نیز به‌عنوان ماده‌ی پیشگیری‌کننده از هاری و به‌عنوان پماد برای درمان زخم‌های پوستی، زخم معده و بواسیر استفاده می‌شود. همچنین وسمه برای رنگ کردن ابرو در آرایش به کار می‌رفته است.

SN Isatis cappadocica FA Brassicaceae {کلمیان}

بالنگو

Balangoo

Description

An annual or perennial herbaceous plant with glabrous stems covered in leaves. Its inflorescence is spike-like, and the leaves have margins lined with spines at the tips of their teeth. The calyx bears five teeth, which are thick and prominent, while the upper edge of the corolla is marked with two longitudinal grooves. This plant prefers moist soils and typically grows along the edges of ponds and streams.

Medicinal Uses

This plant can be used across a wide range of traditional and industrial products. Its seeds, rich in mucilage, quickly absorb water to produce a tasteless, sticky fluid that serves as a hydrocolloid in food formulations. Additionally, it is employed as a substitute for flaxseed in producing wood preservatives and coatings, oil-based paints, furniture polishes, soap, and linoleum.

توصیف

گیاهی است علفی یک‌ساله یا چندساله با ساقه‌های بی‌کرک و پوشیده از برگ. گل آذین آن سنبله‌مانند است و برگ‌هایی با دندان‌های منتهی به خار در حاشیه دارد. کاسه‌ی گل آن دارای پنج دندان با دندان‌های ضخیم و برجسته بوده و لبه‌ی زیرین جام گل دارای دو شیار طولی است. این گیاه زمین‌های مرطوب و حاشیه برکه‌ها و جویبارها را برای رشد انتخاب می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه می‌تواند در طیف وسیعی از محصولاتی که به صورت سنتی یا صنعتی تولید می‌شوند، استفاده شود. دانه‌ی این گیاه به دلیل محتوای بالای موسیلاژ به سرعت آب را جذب و مایع چسبنده و بی‌مزه‌ای تولید می‌کند که می‌تواند به عنوان هیدروکلوئید در فرمولاسیون مواد غذایی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، به عنوان جایگزین بزرک در تولید محافظ و پوشش چوب، رنگ بر پایه‌ی روغن، پولیش مبلمان، صابون‌سازی و تولید مشمع کف اتاق کاربرد دارد.

SN Lalllantia peltata FA Lamiaceae (نصایان)

سازو

Sazoo

Description

A perennial plant that spreads through both seeds and rhizomes, invading moist and swampy habitats such as flooded rice paddies, irrigation ditches, drainage canals, and aquaculture wetlands. The stems of Sazoo are round in cross-section, in contrast to sedges (Cyperaceae), which have triangular stems. Its stems can reach up to 150 cm in height and typically grow in dense clumps or tufts. The plant has basal leaves without blades and with brown sheaths, providing suitable shelter for waterfowl, amphibians, and spawning sites for small fish.

Medicinal Uses

In traditional medicine, it is used as a sedative and for treating various conditions such as insomnia. The plant contains a wide range of compounds, including flavonoids, coumarins, terpenes, stilbenes, sterols, phenolic acids, carotenoids, and monomeric and dimeric phenanthrene derivatives. Due to these, it demonstrates antitumor, antioxidant, antiviral, antifungal, antimicrobial, cytotoxic, anti-inflammatory, anti-eczema, and hepatoprotective properties.

SN Juncus inflexus EN Hard rush FA Cyperaceae (جگنیان)

توصیف

گیاهی است چندساله که با کمک بذر و ریزوم‌هایش به اراضی مرطوب و لجنی نظیر شالیزارهای غرقابی، نهرهای آبیاری، کانال‌های زهکشی و تالاب‌های پرورش آبزیان نفوذ می‌کند. ساقه‌های سازو در برش عرضی مدورند، درحالی‌که جگن‌ها در برش عرضی سه‌گوشه‌اند. ساقه‌های سازو ارتفاعی تا ۱۵۰ سانتی‌متر دارند که همواره به شکل مجتمع یا کپه‌ای می‌رویند. این گیاه دارای برگ‌های قاعده‌ای، بدون پهنک و با غلاف قهوه‌ای است و پناهگاه مناسبی برای پرندگان آبی، دوزیستان و تخم‌ریزی ماهیان کوچک محسوب می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی به عنوان آرام‌بخش و برای درمان بیماری‌های مختلف مانند بی‌خوابی استفاده می‌شود. ترکیبات موجود در این گیاه شامل فلاونوئیدها، کومارین‌ها، ترپن‌ها، استیلبن‌ها، استرول‌ها، اسیدهای فنولیک، کاروتن‌ها، مشتقات فنانترن مونومری و دیمری است. این ترکیبات به دلیل فعالیت ضدتوموری، آنتی‌اکسیدانی، ضدویروسی، ضدجلبکی، ضد میکروبی، سیتوتوکسیک و ضدالتهابی، ضدآگزمایی و محافظت کبدی کاربرد طبی دارند.

خارلنگری

Kharlangari

توصیف

گیاهی است علفی، یک‌ساله با ساقه‌های افراشته که ساقه‌ها و شاخه‌ها از کرک‌های زیر و خشن روی هم‌خوابیده به طول کمتر از یک میلی‌متر پوشیده شده‌اند. همچنین کرک‌های زیر بلندتر و نیمه‌خوابیده که از زگیل‌ها می‌رویند، مخلوط هستند. جام گل آبی‌رنگ است که فلس کوچک مستطیلی در قسمت داخلی آن دیده می‌شود. میوه‌ها به چهار مهره تقسیم می‌شوند که در لبه‌های خود یک ردیف خارهای چسبناک‌مانند دارند. این گیاه بسیار شبیه به گل‌های گل «فراموشم مکن» (Myosotis) است، ولی از دو جنس متفاوت هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی استفاده‌ی خاصی از این گیاه قید نشده، ولی تحقیقات دارویی نشان داده‌اند که در اسانس این گیاه بیش از ۹ ترکیب اسید فنولیک و اسید سالیسیلیک شناسایی شده است. در برخی از نواحی سرخپوستی ناواهو از این گیاه به‌عنوان لوسیون برای درمان خارش استفاده می‌کردند. آن‌ها همچنین از اندام‌های این گیاه نوعی ضماد گیاهی برای مرهم زخم‌های ناشی از حشرات تهیه می‌کردند و چای سرد تهیه‌شده از آن را به‌عنوان لوسیون برای زخم‌ها یا ورم‌ها به کار می‌بردند.

Description

An annual herbaceous plant with erect stems, covered by short, appressed bristly hairs less than 1 mm long, along with longer semi-appressed bristles arising from tubercles. The corolla is blue, with small rectangular scales visible inside. The fruits split into four nutlets, each bearing a row of sticky spines along the margins. This species closely resembles Myosotis (Forget-me-not) flowers but belongs to a different genus.

Medicinal Uses

Although not traditionally mentioned in herbal medicine, pharmacological studies have identified more than nine phenolic acids and salicylic acid compounds in its essential oil. Among the Navajo people, the plant was used as a lotion for treating itching. They also prepared an herbal poultice from its aerial parts for insect bite wounds and used a cold infusion of the plant as a lotion for wounds and swellings.

SN Lappula microcarpa FA {گاوزبانیان} Boraginaceae

گزنه‌ی ساقه‌آغوش

Gazaneh-ye Sagheh Aghoosh

توصیف

Description

An annual, erect or creeping plant, 5–30 cm tall, propagated by seeds. The stems are slender, smooth, quadrangular, and branched. The flowers are reddish-purple, tubular, 12–16 mm long, and sessile, arranged in clusters at the axils of the upper leaves. Flowering occurs from early spring to July, and seeds mature from spring to August. Although closely related to nettles, it does not sting or cause irritation. The leaves are distinctive in that they clasp the stem entirely.

Medicinal Uses

The young leaves can be eaten raw or cooked. The plant has antipyretic, antirheumatic, and laxative properties. It is also used as a poultice, compress, infusion, or decoction for the treatment of pain and rheumatism, as well as a tonic.

گیاهی است یک‌ساله، ایستا یا خیزان، به ارتفاع ۵ تا ۳۰ سانتی‌متر که توسط بذر تکثیر می‌شود. ساقه‌ها باریک، صاف، چهارگوش و منشعب هستند. گل‌ها به رنگ قرمز ارغوانی، لوله‌ای، به طول ۱۲ تا ۱۶ میلی‌متر و بدون دم‌گل هستند که به‌صورت دسته‌ای در محور برگ‌های بالایی گیاه قرار گرفته‌اند. موسم گل‌دهی آن اوایل بهار تا تیرماه بوده و بذرها از بهار تا مردادماه می‌رسند. از نزدیکان گزنه‌هاست ولی گزش و سوزشی ندارد. برگ‌های آن به‌شکل جالبی ساقه را در آغوش گرفته‌اند.

کاربرد یا استفاده دارویی

برگ‌های جوان را می‌توان به‌صورت خام یا پخته مصرف کرد. خاصیت تب‌بری، ضد‌رماتیسم و ملین دارد. همچنین این گیاه به‌صورت مرهم، ضماد، دم‌کرده و جوشانده برای درمان درد و به‌عنوان تقویت‌کننده کاربرد دارد.

SN Lamium amplexicaule EN Henbit deadnettle FA {نعنائیان} Lamiaceae

آهوماش زرد

Ahoomash-e Zard

Description

A perennial (rarely shrubby) herb, often prostrate on the ground. The leaves are composed of three ovate leaflets, which, together with two leaf-like stipules beneath them, appear as five leaflets in total. The flowers, yellow to orange in color, appear in groups of two or three at the ends of stem branches. The fruit is a pod tapering to a narrow tip. The flowers are rich in nectar, attracting bees in abundance.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is known for its anticonvulsant effects and is used in the treatment of nervous disorders such as insomnia, anxiety, nervous palpitations, and dizziness. It is consumed as an infusion or syrup. All parts of the plant, especially the flowers, possess medicinal properties. Additionally, it is a favored forage plant for livestock and wildlife.

توصیف

گیاهی است علفی، چندساله و گاهی به ندرت بوته‌ای که معمولاً به صورت گسترده روی زمین رشد می‌کند. برگ‌های آن از سه برگچه‌ی بیضوی تشکیل شده و به دلیل وجود دو زائده در پای برگ، در مجموع دارای پنج برگچه به نظر می‌رسد. گل‌ها به رنگ زرد تا نارنجی، معمولاً دو یا سه‌تایی، در انتهای شاخه‌ها ظاهر می‌شوند. میوه‌ی آن نیام‌مانند و در انتها باریک و نوک‌تیز است. گل‌ها دارای شهد فراوانی هستند و زنبورهای عسل را به خوبی جذب می‌کنند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، این گیاه دارای اثرات ضد تشنجی بوده و در درمان عوارض عصبی مانند بی‌خوابی، اضطراب، تپش قلب با منشأ عصبی و سرگیجه کاربرد دارد. این گیاه به صورت دم‌کرده یا شربت مصرف می‌شود. تمامی اندام‌های گیاه، به ویژه گل‌ها، دارای خواص دارویی هستند. همچنین، این گیاه به عنوان علوفه‌ای مطلوب برای دام‌ها و حیات وحش شناخته می‌شود.

SN Lotus corniculatus EN Crowfoot FA Fabaceae {باقلائیان}

اُزَمک

Ozmak

Description

A perennial, rhizomatous herb growing up to 60 cm tall, highly branched in the upper part. The basal leaves are ovate to spatulate with toothed margins, while the stem leaves are lanceolate to narrowly ovate. The spring leaves are more tender, with a taste similar to garden cress (*Lepidium sativum*), and are collected as a wild vegetable for human consumption. The plant commonly grows in fields and along streams.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is considered an appetite stimulant, blood purifier, expectorant, and a remedy for facial skin blemishes. It is also beneficial for the rapid healing of superficial wounds and insect bites. A decoction of the root is used in the treatment of certain skin conditions and urinary system weakness. The leaves contain high amounts of vitamin C and exhibit antibacterial properties. Moreover, the plant has the ability to absorb heavy metals, which are industrially, chemically, and biologically significant but can pollute the environment, particularly soil, at high concentrations.

توصیف

گیاهی است چندساله و ریزوم‌دار به ارتفاع تا ۶۰ سانتی‌متر و در بالا بسیار منشعب است. برگ‌های پایینی آن تخم‌مرغی، قاشقی‌شکل و دندانه‌دارند. برگ‌های روی ساقه بیضی کشیده تا سرنیزه‌ای هستند. برگ‌های بهاره‌ی آن لطیف‌تر بوده، طعم تره‌تیزک یا شاهی دارند و به عنوان سبزی صحرائی جمع‌آوری شده و در تغذیه‌ی انسان به کار می‌روند. این گیاه در اکثر مزارع و کنار نهرها می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه در طب سنتی اشتهاآور، تصفیه‌کننده‌ی خون، پاک‌کننده‌ی سینه از خلط و از بین‌برنده‌ی لکه‌های پوست صورت است و در درمان سریع زخم‌های سطحی و جای نیش حشرات تأثیر دارد. جوشانده‌ی ریشه‌ی گیاه در درمان برخی بیماری‌های پوستی و ناتوانی سیستم ادراری کاربرد دارد. برگ گیاه اُزَمک حاوی مقدار زیادی ویتامین C بوده و دارای خاصیت ضدباکتری است. گیاه اُزَمک در جذب فلزات سنگین که از نظر کاربرد صنعتی، شیمیایی و بیولوژیکی بسیار مهم بوده و در غلظت‌های زیاد می‌توانند محیط زیست، و به ویژه خاک، را آلوده کنند، تأثیرگذار است.

SN Lepidium draba EN Whitetop FA Brassicaceae {کلمیان}

پنیرک سفید

Panirak-e Sefid

Description

A prostrate and creeping herbaceous plant reaching up to 40 cm in length. The stems are hairy, with alternate leaves bearing long petioles and rounded to triangular blades. Each leaf has 5–7 shallow lobes. The flowers are borne singly on short stalks, usually clustered in groups of 2–5 in the leaf axils. The flower stalks are shorter than the leaf stalks, causing the leaves to partially conceal the flowers. The fruit is rounded and edible.

Medicinal Uses

Various species of Malva have been reported to possess antioxidant properties in different regions worldwide. The plant is a rich source of vitamins A, B, and C, and is considered an effective medicinal herb in reducing the symptoms of colds, particularly cough. It is also beneficial for respiratory tract inflammations, as well as urinary and digestive ailments, and skin eruptions. Additionally, this plant exhibits antibacterial, antifungal, and antiviral properties against numerous human pathogens.

توصیف

گیاهی علفی، خزنده و خوابیده به طول حدود ۴۰ سانتی‌متر است. ساقه‌ها پوشیده از پرزهای نرم بوده و برگ‌ها به صورت متناوب با دم‌برگ‌های بلند و پهنک‌های مدور یا مثلثی شکل قرار گرفته‌اند. هر برگ دارای ۵ تا ۷ لوب کم‌عمق است. گل‌ها به صورت خوشه‌های ۲ تا ۵ تایی در زاویه‌ی برگ‌ها ظاهر می‌شوند و دارای ساقه‌هایی کوتاه‌تر از ساقه‌ی برگ هستند، به‌گونه‌ای که برگ‌ها تا حدی گل‌ها را می‌پوشانند. میوه‌ی گیاه مدور بوده و مصرف خوراکی دارد.

کاربرد یا استفاده دارویی

بررسی‌ها نشان داده‌اند که گونه‌های مختلف پنیرک دارای خواص آنتی‌اکسیدانی قابل توجهی هستند. این گیاه منبعی غنی از ویتامین‌های A، B و C است و به‌عنوان یکی از گیاهان دارویی مؤثر در کاهش عوارض سرماخوردگی، به‌ویژه سرفه، و همچنین در درمان التهاب‌های تنفسی، مجاری ادراری و گوارشی و جوش‌های پوستی به کار می‌رود. پنیرک دارای خواص ضدباکتریایی، ضدقارچی و ضدویروسی است و علیه بسیاری از پاتوژن‌های انسانی مؤثر می‌باشد.

SN Malva neglecta EN Dwarf mallow FA {پنیرکیان} Malvaceae

زردک صحرائی (شقاقل صحرائی)

Zardak-e Sahraee (Shaghaghool-e Sahraee)

توصیف

گیاهی پایا با ریشه‌های ضخیم، استوانه‌ای و عمودی است. ساقه‌ی آن ایستاده، به رنگ سبز مایل به خاکستری، دارای شیارهای کم‌عمق و در قسمت‌های بالایی منشعب است. در میان‌گره‌های پایینی ساقه، کرک‌های نرم و کوتاهی دیده می‌شود. برگ‌های قاعده‌ای و بخش‌های پایین ساقه معمولاً بدون برگ هستند. پهنک برگ‌ها دارای تقسیمات شانهای ساده یا دوبار شانهای بوده و شکل آن‌ها دراز، سرنیزه‌ای و به رنگ سبز مایل به سفید یا خاکستری است. این گیاه از سبزیجات ریشه‌ای به شمار می‌آید و از نظر ظاهری شبیه به هویج است، با این تفاوت که پوست آن روشن‌تر و طعم آن تندتر و قوی‌تر می‌باشد.

کاربرد یا استفاده دارویی

در اسانس این گیاه، ۲۳ ترکیب مفید شناسایی شده که اغلب دارای اثرات ضد میکروبی قابل توجهی هستند و می‌توانند در صنایع غذایی و بهداشتی مورد استفاده قرار گیرند. از این گیاه به‌عنوان طعم‌دهنده و عامل جلوگیری از فساد مواد غذایی استفاده می‌شود و به دلیل عطر دلپذیر خود، کاربرد گسترده‌ای دارد.

Description

A perennial plant with a thick, cylindrical, vertical root. Its stem is erect, grayish-green, with few branches in the upper part, furrowed, and covered at the lower internodes with short, soft hairs, while the basal and lower stem leaves are leafless. The leaves have blades with simple pinnate or bipinnate divisions, with broad, lanceolate, greenish-white to gray segments. This plant is a root vegetable resembling a carrot, but with paler skin and a stronger taste.

Medicinal Uses

The essential oil of this plant contains 23 beneficial compounds, most of which exhibit significant antimicrobial activity, making it valuable for applications in the food and health industries. It is used as a flavoring agent and as a preservative to prevent food spoilage, and is highly aromatic.

SN Malabaila secacul EN Arabian hartwort FA {کرفسیان} Apiaceae

کلاغک پری

Kalaghak-e Pari

توصیف

گیاهی گوشتی و آبدار است که با لمس آن رنگدانه‌ای آبی‌رنگ از بافت‌هایش خارج می‌شود. گل‌آذین آن شامل دسته‌ای از گل‌های عقیم به رنگ آبی روشن تا بنفش مایل به آبی است که از جوانه‌های آبی تیره منشأ گرفته و ظاهری شمع‌گونه و درخشان دارند. گل‌ها به صورت خوشه‌ای روی ساقه‌ای به طول ۲۰ تا ۶۰ سانتی‌متر قرار گرفته‌اند و هر گل منفرد بر روی ساقه‌ای باریک و بلند دیده می‌شود. برخی گونه‌های این گیاه به دلیل زیبایی گل‌ها، به عنوان گیاه زینتی در باغچه‌ها کشت می‌شوند. از بافت‌های آن ماده‌ای به نام موسکارین استخراج می‌شود که دارای کاربردهای دارویی است.

Description

A succulent, fleshy plant that releases a blue pigment when touched. It bears a cluster of sterile, light blue to violet-blue flowers that emerge from dark blue buds, resembling a glowing candle. The flowers are spike-shaped, with a flowering stem ranging from 20–60 cm tall, bearing individual flowers on long stalks. Some species are cultivated as ornamental garden plants. From its tissues, a compound called muscarine is extracted for medicinal purposes.

Medicinal Uses

In Roman times, the bulbs of this plant were eaten with vinegar, oil, and garum, and they are still consumed in some Mediterranean countries today. The bulbs contain toxic substances that act similarly to saponins, but their toxicity can be reduced by boiling and replacing the water once. Compounds of this plant are expected to play a role in cancer prevention or control. The flowers produce abundant nectar, making them highly attractive to honeybees in spring.

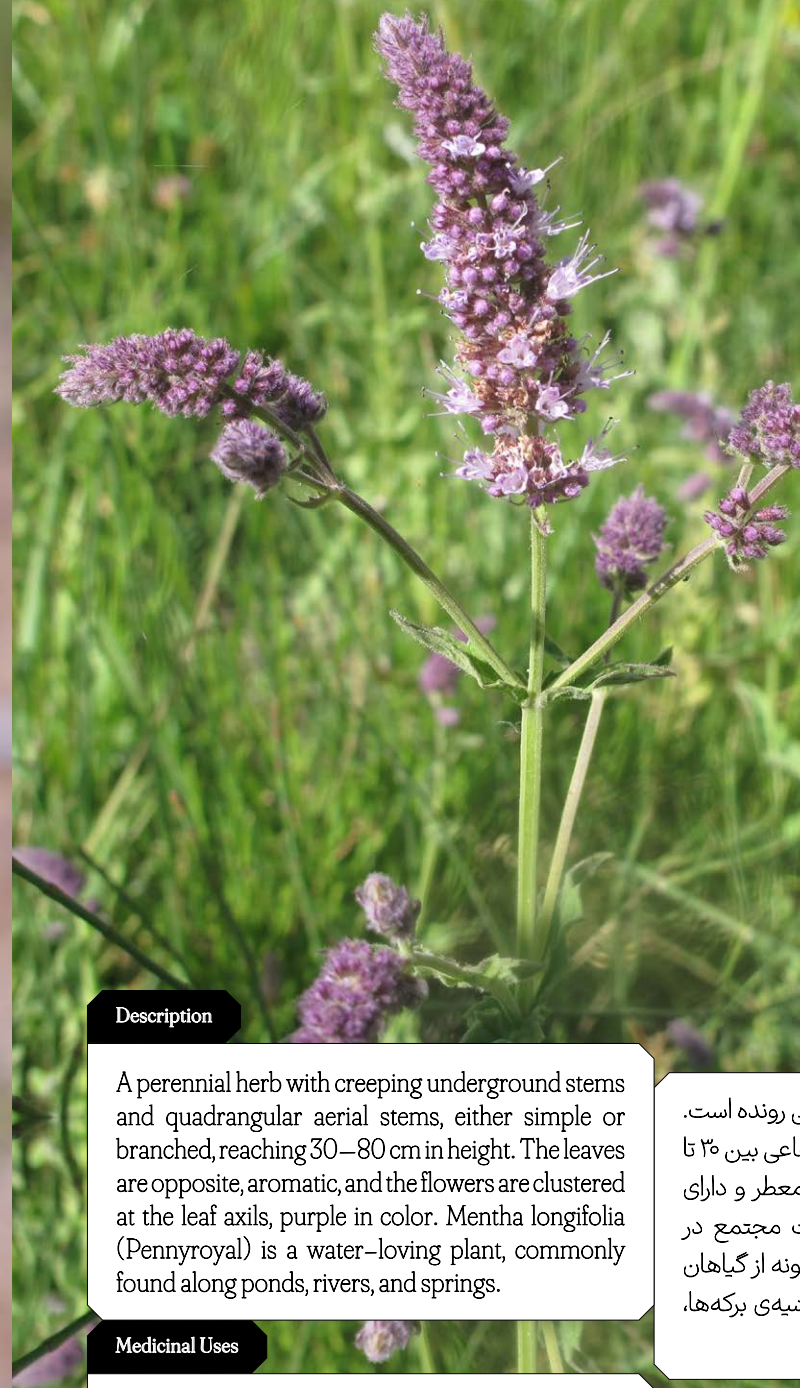
کاربرد یا استفاده دارویی

در دوران روم باستان، پیاز این گیاه را همراه با سرکه، روغن و گاروم مصرف می‌کردند و امروزه نیز در برخی کشورهای مدیترانه‌ای هنوز کاربرد خوراکی دارد. پیاز گیاه حاوی ترکیبات سمی است که عملکردی مشابه ساپونین دارد، اما می‌توان با جوشاندن و تعویض یک‌بارگی آب، سمی بودن آن را کاهش داد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ترکیبات موجود در این گیاه ممکن است در کنترل یا پیشگیری از برخی انواع سرطان مؤثر باشند. گل‌های آن دارای شهد فراوانند و در فصل بهار توجه زنبورهای عسل را به خوبی جلب می‌کنند.

SN Muscari comosum EN Tassel hyacinth FA {مارچوبه‌ایان} Asparagaceae

پونه

Pooneh

توصیف

گیاهی علفی و چندساله با ساقه‌های زیرزمینی رونده است. ساقه‌ها چهارگوش، ساده یا منشعب، و به ارتفاعی بین ۳۰ تا ۸۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. برگ‌ها متقابل، معطر و دارای بویی تند و مطبوع هستند. گل‌ها به صورت مجتمع در کنار برگ‌ها و به رنگ بنفش دیده می‌شوند. پونه از گیاهان آب‌دوست به شمار می‌رود و معمولاً در حاشیه‌ی برکه‌ها، رودخانه‌ها و چشمه‌ها می‌روید.

Description

A perennial herb with creeping underground stems and quadrangular aerial stems, either simple or branched, reaching 30–80 cm in height. The leaves are opposite, aromatic, and the flowers are clustered at the leaf axils, purple in color. *Mentha longifolia* (Pennyroyal) is a water-loving plant, commonly found along ponds, rivers, and springs.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant has been used for treating whooping cough, asthma, headaches, colds, fever, liver diseases, digestive disorders, bloating, as an expectorant, uterine infection remedy, and emmenagogue. Pennyroyal tea is considered a natural alternative to many antibiotics due to its antimicrobial activity. The leaves are used as a spice and flavoring agent in foods. Extracts of this plant are applied as antimicrobial, carminative, stimulant, antispasmodic, and for the treatment of various ailments such as headaches and gastrointestinal disorders.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، از این گیاه برای درمان سیاه‌سرفه، آسم، سردرد، سرماخوردگی، تب، بیماری‌های کبدی، اختلالات گوارشی، نفخ، عفونت‌های رحم و به عنوان قاعده‌آور استفاده می‌شود. چای پونه به دلیل خاصیت ضدباکتریایی خود می‌تواند جایگزینی طبیعی برای بسیاری از آنتی‌بیوتیک‌ها باشد. برگ‌های آن به عنوان ادویه و طعم‌دهنده در غذاها به کار می‌رود. عصاره‌ی پونه نیز دارای اثرات ضد میکروبی، ضدنفخ، محرک، ضداسپاسم بوده و در درمان بیماری‌هایی مانند سردرد و مشکلات گوارشی کاربرد دارد.

SN Mentha longifolia EN Horse mint FA Lamiaceae {نعنائیان}

پونه‌سای خوش‌رنگ

Poonehsaye Khoshrang

Description

A perennial aromatic plant with medicinal properties, endemic to Iran. The genus *Nepeta* includes about 67 species in Iran, 39 of which are endemic. Most species in this genus have woody bases, stems densely covered with hairs, and flowers arranged in spaced whorls.

Medicinal Uses

Studies have identified more than 36 compounds from the essential oil of this plant, including limonene and β -pinene, which are used in antibacterial drug formulations and the perfume industry. The medicinal properties of *Nepeta* species are generally attributed to their essential oils and flavonoids, and they are widely applied in traditional medicine across many countries.

توصیف

گیاهی چندساله، معطر و دارویی است که بومی و انحصاری ایران به شمار می‌آید. این جنس در ایران شامل حدود ۶۷ گونه است که ۳۹ گونه از آن به‌طور انحصاری در کشور یافت می‌شوند. گونه‌های مختلف این جنس معمولاً در پایه چوبی بوده، ساقه‌هایی پوشیده از کرک دارند و گل‌هایشان به‌صورت منظم و با فاصله در طول ساقه رشد می‌کنند.

کاربرد یا استفاده دارویی

بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده، بیش از ۳۶ ترکیب مختلف از جمله لیمونن و بتاپینن از اسانس این گیاه استخراج شده است که در تولید داروهای آنتی‌باکتریال و در صنایع عطرسازی کاربرد دارد. خواص دارویی گونه‌های نپتا عمدتاً به ترکیبات اسانسی و فلاونوئیدی آن‌ها مرتبط است و در داروهای سنتی بسیاری از کشورها به‌کار می‌رود.

SN *Nepeta heliotropifolia* EN Barije FA {نعنایان} Lamiaceae

پونه‌سای البرزی

Poonehsaye Alborzi

توصیف

گیاهی چندساله، معطر و دارای خواص دارویی است که بومی و انحصاری ایران محسوب می‌شود. این جنس شامل حدود ۶۷ گونه در ایران است که ۳۹ گونه از آن‌ها به‌طور انحصاری در ایران یافت می‌شوند. گونه‌های مختلف این جنس اغلب دارای پایه‌های چوبی هستند و ساقه‌هایشان پوشیده از کرک‌اند. گل‌ها به‌صورت فاصله‌دار و منظم در طول ساقه رشد می‌کنند.

Description

A perennial aromatic plant with medicinal properties, endemic to Iran. The genus *Nepeta* includes about 67 species in Iran, 39 of which are endemic. Most species in this genus have woody bases, stems covered with dense hairs, and flowers arranged in spaced whorls.

Medicinal Uses

The medicinal properties of *Nepeta* species are mainly attributed to their essential oils and flavonoids. In traditional medicine across various countries, they are used as diuretics, diaphoretics, wound healers, antitussives, anticonvulsants, anti-spasmodics, tonics, febrifuges, analgesics, and disinfectants.

کاربرد یا استفاده دارویی

خواص دارویی گونه‌های نپتا عمدتاً به اسانس‌ها و فلاونوئیدهای موجود در آن‌ها مرتبط است. در طب سنتی بسیاری از کشورها از این گیاه به‌عنوان مُدر، معرق، بهبوددهنده‌ی زخم، ضدسرفه، ضدتشنج و ضداسپاسم، نیروبخش، تب‌بر، مسکن و ضدعفونی‌کننده استفاده می‌شود.

SN *Nepeta crassifolia* EN Pune-sa FA {نعنایان} Lamiaceae

اسپرس علوفه‌ای

Espers-e Olufe'ee

Description

A perennial herbaceous plant with stems growing 60–100 cm tall. It produces multiple, nearly glabrous, erect or ascending stems. The flowers are purple to violet, highly attractive to insects and bees. The plant is drought-tolerant, making it suitable for rangeland restoration as well as large-scale cultivation for forage production.

Medicinal Uses

This species is a highly favored forage plant for livestock and wildlife, while also offering several medicinal properties. When incorporated into poultry diets, it has been shown to reduce egg yolk cholesterol, making it valuable for producing dietary eggs. As a drought-resistant perennial, it yields abundant biomass over several years. Additionally, it plays an important role in controlling rumen nematodes, which enhances its significance in animal nutrition.

توصیف

گیاهی چندساله و علفی است که ساقه‌های آن تا ارتفاع ۶۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. ساقه‌ها متعدد، تقریباً بدون کرک و به صورت راست یا افراشته‌اند. گل‌ها به رنگ ارغوانی یا بنفش بوده و مورد توجه حشرات و زنبورها قرار می‌گیرند. این گیاه نسبت به خشکی مقاوم است و برای احیای مراتع و نیز کاشت در سطوح وسیع به منظور تولید علوفه مناسب می‌باشد.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه یکی از گونه‌های علوفه‌ای محبوب در میان احشام و حیات وحش به شمار می‌آید و دارای خواص دارویی متعددی است. استفاده از این گونه در رژیم غذایی ماکیان موجب کاهش کلسترول زرده تخم‌مرغ شده و در تولید تخم‌مرغ‌های رژیمی مؤثر است. اسپرس علوفه‌ای گیاهی مقاوم به خشکی است و محصول خوبی تولید می‌کند. با توجه به ارتفاع و چندساله بودن آن، می‌تواند طی چند سال محصول قابل توجهی فراهم کند. همچنین، این گونه به دلیل نقش مؤثر در کنترل زئانگدهای شکمبه، اهمیت ویژه‌ای در تغذیه دام دارد.

SN Onobrychis altissima EN Sainfoin FA Fabaceae {باقلائیان}

چشم‌گر به‌ای خزری (ماسوره)

Cheshm Gorbe'eeye Khazari, Masooreh

Description

An annual creeping herb, reaching up to 40 cm in length, with stems covered in coarse hairs and dense fine trichomes. The basal leaves are petiolate and lanceolate, while the stem leaves are smaller, linear, with entire to toothed margins. Both surfaces, especially the upper side, are covered with coarse hairs and fine trichomes. The plant bears red flowers that turn deep blue upon withering. The corolla is tubular and funnel-shaped, sometimes irregular in form.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is recognized for its cholagogue and sedative properties, and is used as a blood purifier, kidney and liver stimulant, and remedy for the common cold. In some regions, however, it is regarded as a weed in orchards and agricultural fields and is therefore removed.

توصیف

گیاهی یک‌ساله، علفی و خزنده به طول حدود ۴۰ سانتی‌متر است که ساقه‌های آن پوشیده از موهای زیر و کرک‌های ریز و متراکم می‌باشند. برگ‌های قاعده‌ای دم‌برگ‌دار و نیزه‌ای‌اند و برگ‌های ساقه‌ای کوچک‌تر، نواری با حاشیه‌ی کامل تا دندان‌دار هستند که در هر دو سطح، به‌ویژه در سطح بالایی، با موهای زیر و کرک‌های ریز پوشیده شده‌اند. گل‌های آن قرمز رنگ‌اند و در مرحله‌ی پژمردگی به آبی پررنگ تبدیل می‌شوند. جام گل لوله‌ای و قیفی‌شکل است و گاهی گل‌ها نامنظم‌اند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، این گیاه دارای خاصیت صفراآور و آرام‌بخش است و به‌عنوان تصفیه‌کننده‌ی خون، محرک کلیه و کبد و رفع‌کننده‌ی زکام معرفی شده است. این گیاه در برخی مناطق به‌عنوان علف هرز باغ‌ها و مزارع شناخته شده و حذف می‌شود.

SN Nonea caspica FA Boraginaceae {گاوزبانیان}

زنگوله‌ای دانه‌ریز

Zangoole'eye Danehriz

توصیف

Description

A perennial plant covered with hairs and cream-colored trichomes. The erect stems grow up to 40 cm tall, bearing small, lanceolate leaves with long, spreading hairs. The flowers are scorpioid cymes, simple or branched, with a tubular yellow corolla and thread-like styles protruding from the flower. Contact with the hairs may cause irritation or itching.

گیاهی چندساله، پوشیده از کرک و موهای کرم‌رنگ است. ساقه‌ها ایستاده‌اند و تا حدود ۴۰ سانتی‌متر ارتفاع دارند. برگ‌ها کوچک، سرنیزه‌ای و دارای کرک‌های بلند و گسترده هستند. گل‌ها به صورت گرزن دم‌عقربی ساده یا چندشاخه قرار گرفته‌اند و جام گل به شکل لوله‌ای زردرنگ است که خامه‌ای نخ‌شکل از درون آن بیرون زده است. تماس با کرک‌های این گیاه ممکن است موجب حساسیت و خارش پوست شود.

Medicinal Uses

This species has aromatic and fragrant medicinal properties as well as antibiotic effects. An ointment prepared from its root extract is used topically on open wounds. Modern extraction methods have identified 50 compounds from the essential oils of its aerial parts, exhibiting significant antimicrobial activity.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه دارای خواص دارویی معطر و آنتی‌بیوتیکی است؛ به‌طوری‌که از عصاره‌ی ریشه‌ی آن مرهمی برای استعمال موضعی بر روی زخم‌های باز تهیه می‌شود. از روغن‌های عصاره‌ای اندام‌های هوایی این گیاه، با استفاده از روش‌های مدرن، حدود ۵۰ ترکیب مختلف استخراج شده است که دارای خاصیت میکروب‌کشی می‌باشند.

SN Onosma microcarpum EN Yellowdrop FA Boraginaceae {گاوزبانیان}

اسپرس خاردار

Esperes-e Khardar

توصیف

Description

A perennial, cushion-forming, spiny, herbaceous shrub. Its spines are formed from the modified main leaf veins. The flowers are irregular, bisexual, pink to bluish-purple, terminal, and clustered, with the calyx having equal teeth. This plant is widely distributed across Eurasia, especially in the high-altitude watersheds of Iran, and predominantly grows in gypsum-rich soils. Unlike *Onobrychis altissima*, this species is spiny and grows in mounded formations.

گیاهی چندساله، علفی، بالشتکی و بوته‌ای خاردار است که خارهای آن از تغییر شکل رگبرگ اصلی به وجود آمده‌اند. گل‌ها دوجنسی، نامنظم، به رنگ صورتی یا آبی بنفش، انتهایی و به صورت خوشه‌ای هستند. کاسه‌ی گل دارای دندان‌های مساوی است. این گیاه به‌طور گسترده در مناطق اوراسیا، به‌ویژه در نواحی مرتفع حوزه‌های آبخیز ایران می‌روید و عمدتاً در خاک‌هایی با ترکیبات گچی بیشتر رشد می‌کند. برخلاف اسپرس علوفه‌ای، این گونه خاردار بوده و به صورت پشته‌ای می‌روید.

Medicinal Uses

Onobrychis altissima is an important soil-protecting plant, particularly in sloped mountainous regions, preventing soil erosion and flooding. It provides an excellent habitat for insects, butterflies, and birds, and serves as highly nutritious forage for livestock and wildlife. This species thrives in mountainous or foothill areas with stony, rocky, or gravelly substrates, and establishes itself on dry slopes. Historically, it was also collected as firewood due to its good combustibility, which has led to a decline in its natural populations.

کاربرد یا استفاده دارویی

اسپرس کوهی از مهم‌ترین گیاهان محافظ خاک، به‌ویژه در مناطق شیب‌دار کوهستانی است و از بروز سیلاب و فرسایش خاک جلوگیری می‌کند. همچنین پناهگاهی مناسب برای انواع حشرات، پروانه‌ها و حتی پرندگان به شمار می‌آید و به‌عنوان علوفه‌ای بسیار مغذی برای احشام و حیات وحش مورد استفاده قرار می‌گیرد. این گونه در نواحی کوهستانی یا کوهپایه‌ای بارویشگاه‌های سنگلاخی، صخره‌ای یا سنگریزه‌ای می‌روید و در شیب‌های خشک مستقر می‌شود. به دلیل قابلیت اشتعال بالا و سوختن مناسب، در گذشته از آن برای تهیه‌ی سوخت استفاده می‌شده و در نتیجه، جمعیت آن در رویشگاه‌های طبیعی کاهش یافته است.

SN Onobrychis cornuta EN Horned sainfoin FA Fabaceae {باقلائیان}

خشخاش ارمنستانی

Khaskhash-e Armanestani

توصیف

Description

An annual herb with stems growing up to 60 cm tall. The stems are thick, branched, and densely hairy, with small spiny hairs on the lower parts. The buds are ovate and pendulous, up to 1 cm long. The flowers have orange petals with protruding white and cream-colored stamens. This plant creates beautiful landscapes in meadows and barren lands. It is mainly found in the Caucasus, as well as eastern Turkey, Armenia, Iran, and neighboring countries.

گیاهی یکساله و علفی است که ساقه‌های آن تا حدود ۶۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. ساقه‌ها متعدد، درشت، منشعب و پوشیده از کرک‌اند و در قسمت پایین دارای خارهای ریز و کرک‌دار می‌باشند. غنچه‌ها بیضی‌شکل، آویزان و به طول حدود ۱ سانتی‌متر هستند. گل‌برگ‌ها به رنگ نارنجی با پرچم‌های سفید و کرم‌رنگ برجسته‌اند. رویش این گیاه در مراتع و زمین‌های بایر، مناظری زیبا پدید می‌آورد. این گونه عمدتاً در قفقاز، شرق ترکیه، ارمنستان، ایران و سایر کشورهای مجاور یافت می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

Medicinal Uses

Like other species of the Papaver genus, this plant can produce certain benzyloisoquinoline alkaloids in its fibrous roots. Although Armenian poppy lacks morphine, it appears to have a high codeine content. It also contains thebaine and other controlled opiate compounds. Consumption or raw use can lead to unpleasant and potentially harmful effects.

این گیاه همانند دیگر گونه‌های این جنس توانایی تولید برخی آلکالوئیدهای بنزیلیزوکینولینی را در ریشه‌های مویی خود دارد. خشخاش ارمنی اگرچه فاقد مورفین است، اما به نظر می‌رسد دارای غلظت بالایی از کدیین باشد. همچنین حاوی تبائین و سایر ترکیبات افیونی کنترل‌شده است. مصرف یا استفاده‌ی خام از آن می‌تواند عوارض ناخوشایندی به دنبال داشته باشد.

SN *Papaver armeniacum* EN Armenian poppy FA {شقایقیان} Papaveraceae

شیرمرغ کمانی

Shirmorgh-e Kamani

توصیف

Description

A perennial herb up to 40 cm tall with a bulb and six-petaled, attractive white flowers borne on long stems. This plant thrives in moist, grassy areas with sun or shade, and can also grow well near water bodies and ponds.

گیاهی چندساله و علفی به ارتفاع حدود ۴۰ سانتی‌متر است که دارای پیاز بوده و گل‌های سفید و زیبای شش‌گل‌برگه دارد که با انشعاب‌های بلندی از ساقه جدا می‌شوند. این گیاه در مناطق مرطوب با پوشش چمنی، در شرایط آفتاب - سایه و حتی در کنار آب‌ها و برکه‌ها به‌خوبی رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

Medicinal Uses

Various species of this plant are toxic. Its bulb and flowers contain cardiac glycosides, particularly convallatoxin and convalloside, which are poisonous to humans and animals. Symptoms of poisoning include nausea, salivation, vomiting, diarrhea, shortness of breath, and pain, burning, or swelling of the lips, tongue, and throat. Prolonged contact may cause skin irritation. In traditional medicine of some countries, it has been used as an enema to treat intestinal worms and, after cooking, is included in some traditional dishes in Turkey and India.

گونه‌های مختلف این گیاه سمی هستند. به‌ویژه پیاز و گل آن حاوی گلیکوزیدهای قلبی از جمله کووالاتوکسین و کانوالوزیداند که برای انسان و دام سمی‌اند. علائم مسمومیت شامل تهوع، ترشح بزاق، استفراغ، اسهال، تنگی نفس، و همچنین درد، سوزش و تورم در لب‌ها، زبان و گلو است. تماس طولانی‌مدت با گیاه ممکن است موجب تحریک پوست شود. در طب سنتی برخی کشورها از آن به‌عنوان تنقیه برای درمان کرم‌ها استفاده می‌شود و پس از پخت، در برخی غذاهای سنتی ترکیه و هند نیز گنجانده شده است.

SN *Ornithogalum arcuatum* EN Arabian starflower FA {سوسنیان} Liliaceae

سنبل باتلاقی (گل شپش)

Sonbol-e Batlaghi (Gol-e Shepesh)

توصیف

Description

A perennial, semi-parasitic herb that obtains its nutrients from the roots of surrounding plants and shrubs. The leaves are pinnate and lobed, and the inflorescence is a yellow spike. It grows at elevations above 1,400 meters, near springs, ponds, or wet marshy lands. The flowers are cream to yellow in color, creating striking landscapes.

گیاهی علفی، چندساله و نیمه‌انگلی است که مواد غذایی خود را از ریشه‌ی گیاهان و درختچه‌های اطراف تأمین می‌کند. برگ‌ها شانهای و شکاف‌دار بوده و گل‌آذین به صورت سنبله‌ی زردرنگ ظاهر می‌شود. این گیاه در ارتفاعات بالاتر از ۱۴۰۰ متر، در نزدیکی چشمه‌ها، برکه‌ها و زمین‌های باتلاقی و مرطوب می‌روید. گل‌ها به رنگ کرم مایل به زرد هستند و مناظری چشم‌نواز ایجاد می‌کنند.

کاربرد یا استفاده دارویی

Medicinal Uses

This plant contains isoquinoline aporphine alkaloids, including liriodenine, nosiferine, and romerine. In traditional medicine, it is used to treat general weakness, extreme fatigue, muscle cramps, menopausal disorders, improve blood circulation, and aid digestive problems.

این گیاه دارای آلکالوئیدهای ایزوکوئینولینی از نوع آپورفین است که از میان آن‌ها می‌توان به لیرینیدین، نوسیفیرین و رومرین اشاره کرد. در طب سنتی از این گیاه برای درمان ضعف عمومی، خستگی مفرط، گرفتگی عضلات، اختلالات دوران یائسگی، تقویت گردش خون و بهبود مشکلات گوارشی استفاده می‌شود.

SN Pedicularis condensate FA {گل‌جالیزیان} Orobanchaceae

خشخاش هرز

Khashkhash-e Harz

توصیف

Description

It is an annual plant whose height reaches half a meter and has an upright growth form. This plant needs full sun and sufficient moisture to grow. This plant is self-pollinating and usually bees, flies and beetles pollinate this flower. This plant grows as a weed in some mountainous and plain areas and is completely different from cultivated poppy (opium). In popular dialect, they are called anemones, while anemones never form a stick and their fruit is elongated and long.

گیاهی یکساله که ارتفاع آن به نیم متر می‌رسد و فرم رشد ایستاده دارد. این گیاه برای رشد نیاز به آفتاب کامل دارد و رطوبت نیز به اندازه کافی نیاز دارد. این گیاه خود‌گرده‌افشان است و معمولاً زنبورها، مگس‌ها و سوسک‌ها گرده‌افشانی این گل را انجام می‌دهند. این گیاه به صورت علف هرز در برخی مناطق کوهپایه‌ای و دشتی می‌روید و کاملاً با خشخاش زراعی (تریاک) متفاوت است. در گویش عامه به آنها شقایق گفته می‌شود در حالی که شقایق‌ها هیچگاه تشکیل گرز نمی‌دهند و میوه آنها کشیده و بلند است.

Medicinal Uses

The specific use of this plant has not been reported, but according to the studies, berberine, talifendine, coridine and isocoridine alkaloids have been isolated from this plant, which can be used in laboratory cases. The presence of this plant gives special beauty to the wheat fields.

کاربرد یا استفاده دارویی

کاربرد خاص از این گیاه گزارش نشده است ولی طبق بررسی‌های انجام شده آلکالوئیدهای بربرین، تالیفندین، کوریدین و ایزوکوریدین از این گیاه جدا شده‌اند که می‌تواند در موارد آزمایشگاهی استفاده شوند. وجود این گیاه در مزارع دیم گندم زیبایی خاصی به آن می‌بخشد.

SN Papaver dubium EN Long-headed poppy and blindeyes FA Papaveraceae {شقایقیان}

توصیف

گیاهی علفی با برگ‌های پهن و دم‌برگ‌های بلند و گسترده بر روی زمین است. ساقه‌ها بلند، بدون کرک و تا ارتفاع حدود ۳۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند و در بیشتر نقاط ایران یافت می‌شوند. گل‌آذین آن به صورت خوشه‌ای باریک و کشیده بوده و در انتهای پایک‌های بلند و بدون انشعاب قرار گرفته‌اند. این گیاه در نزدیکی برکه‌ها، رودخانه‌ها و کنار آب رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

دانه‌های بارهنگ خاصیت ضداسهال دارند و همراه با قُدمه، تخم مرو و بادام، مخلوطی به نام «چهار تخمه» تهیه می‌شود که به عنوان نرم‌کننده‌ی سینه و رفع‌کننده‌ی سرفه و خارش گلو در طب سنتی مصرف می‌شود. دانه‌های سیاه‌رنگ و قایقی‌شکل آن، هنگام قرارگیری در آب، لایه‌ی موسیلاژی رویی خود را جذب آب کرده و متورم می‌شوند. برگ‌های بارهنگ نیز پس از پخت، مصرف غذایی دارند.

Description

A herbaceous plant with broad leaves and long petioles spreading over the ground, with tall, glabrous stems reaching up to 30 cm in height. It is widespread across most regions of Iran. The inflorescence is a narrow, elongated spike located at the tips of long, unbranched peduncles. This plant typically grows near ponds, rivers, and other water sources.

Medicinal Uses

Plantain seeds have antidiarrheal properties and are traditionally combined with *Alyssum linifolium*, *Salvia macrosiphon*, and quince seed to make a mixture called "Chahar Tokhmeh," (four seeds) which is used as a demulcent for the chest and to relieve coughs and throat irritation. The black, boat-shaped seeds swell when soaked in water due to their mucilaginous coating. The leaves are also consumed as a cooked vegetable.

داستان‌ها

ریشه نام گیاه از کلمه لاتین *plantar* به معنای کف پا گرفته شده است، زیرا دانه‌های این گیاه از طریق چسبیدن به ته کفش، انشار می‌یابد. بذره‌های این گیاه بسیار ریز و شبیه به گوش اسب می‌باشد و به همین دلیل در زمان تسلط مسلمانان به شبه قاره هند بذره‌های آن به نام *Isabgul* (گوش اسب) خوانده می‌شود.

Lores

The name of the plant is derived from the Latin word *plantar*, meaning "bottom of the foot," referring how the seeds spread by clinging to the bottom of shoes. The seeds are quite small and look like the horse's ears. When the Muslims took control over the Indian subcontinent, the *plantago*'s seeds were called "Isabgul", literally meaning "horse's ear".

چمن پیازکدار

Chaman-e Piazakdar

Description

A perennial and tufted plant, forming dense basal clumps, with smooth, glabrous stems reaching up to 30 cm in height. The inflorescence is short, loose, and somewhat irregular. Leaves are narrow, elongated, and hairless. The well-developed root system plays a significant role in preventing soil erosion. This species grows abundantly in steppe regions, rangelands, and moist meadows.

Medicinal Uses

Although primarily recognized as a forage and ecological species rather than a medicinal plant, it forms dense clumps that are readily grazed by wild herbivores. The rhizomes are particularly effective in preventing soil erosion, especially in winter. In agricultural fields and orchards, it is often considered a weed. The plant produces spindle-shaped, bulb-like seeds that, upon ripening, turn dark purple to black. Its value lies mainly in rangeland improvement, soil conservation, and providing forage.

توصیف

گیاهی چندساله و انبوه در قاعده است که ساقه‌های آن تا حدود ۳۰ سانتی‌متر ارتفاع دارند. گل‌آذین به صورت خوشه‌ای کوتاه و آشفته بوده و ساقه‌ها صاف و بدون کرک هستند. برگ‌ها کشیده، باریک و بدون کرک‌اند. ریشه‌ی این گیاه به خوبی از فرسایش خاک جلوگیری می‌کند و گونه‌ای است که در مناطق استپی، مراتع و چمنزارهای مرطوب به فراوانی می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه توده‌ای تشکیل می‌دهد و بسیاری از حیوانات وحشی علف‌خوار به راحتی از آن تغذیه می‌کنند. علاوه بر جلوگیری از فرسایش خاک، در مزارع و باغ‌ها به عنوان علف هرز شناخته می‌شود. از نظر علوفه‌ای و مرتعی، این گیاه اهمیت بالایی دارد و در فصل زمستان، ریزوم‌های آن نقش مؤثری در جلوگیری از فرسایش خاک ایفا می‌کنند. همچنین بذره‌ای دوکی‌شکل و پیازمانند آن پس از رسیدن به رنگ بنفش تیره یا سیاه دیده می‌شوند.

SN Poa bulbosa EN Bulbous bluegrass FA {گندمیان} Poaceae

جعفری کوهی صخره‌دری

Ja'fari-e Koochi-e Sakhrehdari

Description

A perennial, tall herb reaching up to 150 cm in height, with highly dissected leaves and white flowers arranged in an umbel inflorescence, closely resembling other species such as fennel. The genus *Pimpinella* includes about 22 native species in Iran, 7 of which are endemic. The native range of this species extends from Southern Europe to Central Asia and Iran, predominantly growing in temperate biomes.

Medicinal Uses

Studies have identified a total of 42 compounds in the essential oils of this plant. It has demonstrated muscle-relaxing effects, anticonvulsant and anti-epileptic properties, digestive benefits, anti-inflammatory and soothing effects, alleviation of menopausal symptoms such as hot flashes, and antioxidant activity.

SN Pimpinella tragium EN Pimpinella FA Apiceae {کرفسیان}

توصیف

گیاهی چندساله و نسبتاً بلند است که ارتفاع آن تا حدود ۱۵۰ سانتی‌متر می‌رسد. برگ‌ها دارای بریدگی‌های فراوان بوده و گل‌ها سفیدرنگ و به صورت مجتمع در گل‌آذین چتری قرار دارند. این گونه شباهت زیادی به رازیانه دارد. این جنس در ایران شامل حدود ۲۲ گونه‌ی بومی است که ۷ گونه از آن به طور انحصاری در ایران یافت می‌شود. محدوده‌ی بومی این گونه از جنوب اروپا تا آسیای مرکزی و ایران امتداد دارد و به طور عمده در زیست‌بوم‌های معتدل رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در بررسی‌های انجام شده، در مجموع ۴۲ ترکیب مختلف از اسانس‌های این گیاه شناسایی شده است. از این گیاه اثرات آرام‌بخشی بر ماهیچه‌ها، ضد تشنج و ضد صرع، بهبود اختلالات گوارشی، خاصیت تسکین‌دهندگی و ضد التهابی، کاهش علائم یائسگی مانند گرگرفتگی و نیز خواص آنتی‌اکسیدانی گزارش شده است.

جاشیر

Jashir

Description

A perennial herb growing up to 150 cm in height, with dill-like basal leaves. The flowers are fragrant, yellow, and arranged in compound umbels. After flowering, oval-shaped fruits develop on the umbels. The stems are hairless, branched, and erect.

Medicinal Uses

This plant is highly valued as forage and is also effective for soil conservation in mountainous regions. Its gum, seeds, roots, leaves, and essential oil have applications in the food, pharmaceutical, and cosmetic industries. The gum, known as Jashir or Javshir in Persian is particularly important. The plant contains a volatile essential oil widely used in perfumery. In traditional medicine, Ferula species have been used for pain relief, reducing inflammation, improving diabetes, and showing antibacterial and antifungal properties.

توصیف

گیاهی چندساله با ارتفاع تا ۱۵۰ سانتی‌متر است که برگ‌های پایینی آن شبیه به برگ‌های شوید می‌باشند. گل‌ها چتری مرکب، زردرنگ و خوشبو بوده و میوه‌های بیضی‌شکل آن پس از ریزش گل‌ها بر روی چترها تشکیل می‌شوند. ساقه‌ها بدون کرک و منشعب هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه ارزش علوفه‌ای بالایی دارد و می‌توان از آن برای حفاظت از خاک در مناطق کوهستانی استفاده کرد. صمغ، دانه، ریشه، برگ و اسانس گیاه جاشیر در صنایع غذایی، دارویی و بهداشتی کاربرد دارند. صمغ آن «جوشیر» یا «جاوشیر» نامیده می‌شود. گیاه جاشیر حاوی اسانس روغنی فزّار است که در صنعت عطرسازی کاربرد فراوان دارد و در پزشکی سنتی برای تسکین درد، کاهش التهاب، بهبود دیابت و مقابله با باکتری‌ها و قارچ‌ها استفاده می‌شود.

SN Prangos ferulacea EN Basilisco commune FA {کرفسیان} Apiaceae

علف هفت‌بند کوهستانی

Alaf-e Haftband-e Koohestani

توصیف

Description

A perennial herb with a woody, somewhat thick rhizome and a strong, scaly base producing several branches. Stems are prostrate, branched, often leafy, with short internodes, measuring 10–13 cm in length. This species belongs to the Irano-Turanian region, distributed from Central to Western Asia. It thrives in mountainous areas on dry rocks, in extensive pastures, as well as in farmlands and orchards.

Medicinal Uses

Although little information is available regarding its medicinal applications in Iran, this plant has long been widely utilized as food in Turkey. In Azerbaijan, it is also incorporated into the daily diet and used in various traditional dishes, including stews with rice, soups, and other preparations.

گیاهی علفی، چندساله با ریزوم چوبی و کم‌وبیش ضخیم و پایه‌ای قوی است که با فلس پوشیده شده و چند انشعاب دارد. ساقه‌ها گسترده بر زمین، منشعب و اغلب برگ‌دار هستند و میان‌گره‌های کوتاهی به طول ۱۰ تا ۱۳ سانتی‌متر دارند. این گونه از عناصر ناحیه‌ی ایران و تورانی به شمار می‌آید و پراکندگی آن از آسیای مرکزی تا غربی گزارش شده است. معمولاً در مناطق کوهستانی بر روی صخره‌های خشک، مراتع گسترده و همچنین در مزارع و باغ‌ها یافت می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

اطلاعات دقیقی از کاربرد این گونه در ایران در دسترس نیست، اما در ترکیه از گذشته در سطح وسیع برای تغذیه از آن استفاده می‌شده است. همچنین در جمهوری آذربایجان این گونه در رژیم غذایی وارد شده و به مقدار زیاد برای پخت‌وپز روزانه، مانند تهیه‌ی خورشت برای برنج، آش و سایر غذاها کاربرد دارد.

SN Polygonum alpestre EN Knotweed FA {هفت‌بندیان} Polygonaceae

اسپرک

Esperak

Description

A biennial, hairless, bushy plant with stems reaching 30–120 cm in height and slender, elongated branches. The narrow, long, and pointed leaves are mostly located in the lower parts of the plant. It produces elongated raceme inflorescences with yellow flowers that sometimes turn greenish. The flowers are attractive to honeybees and livestock.

Medicinal Uses

In traditional medicine, the plant is used as a diuretic, stomach tonic, and for expelling intestinal worms. Its roots are considered appetite stimulants and are consumed as an herbal tea. All parts of the plant contain coloring compounds, with the flowers being especially rich in dye, traditionally used to produce yellow pigments for dyeing. The plant also exhibits antioxidant and anti-inflammatory properties due to the presence of luteolin.

توصیف

گیاهی دوساله، بدون کرک و بوته‌ای است که ساقه‌های آن به ارتفاع ۳۰ تا ۱۲۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند و شاخه‌ها باریک و بلند هستند. برگ‌ها باریک، دراز و نوک‌تیز بوده و اغلب در قسمت پایینی گیاه قرار دارند. گل‌آذین به صورت خوشه‌دراز است و گل‌ها زردرنگ و گاهی سبزشونده بوده و مورد علاقه‌ی زنبور عسل و دام‌ها می‌باشند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی این گیاه برای خاصیت مُدر بودن، تقویت معده و دفع کرم‌های روده مورد استفاده قرار می‌گیرد. ریشه‌ی آن اشتهاآور بوده و به صورت دمنوش مصرف می‌شود. تمامی قسمت‌های گیاه حاوی مواد رنگزا هستند و برای رنگرزی از کل گیاه استفاده می‌شود، هرچند مقدار مواد رنگزا در گل‌ها بسیار بیشتر است. رنگدانه‌های موجود در این گیاه برای تولید رنگ زرد کاربرد دارند. همچنین، این گیاه به دلیل داشتن ماده‌ی لوتئولین دارای اثرات آنتی‌اکسیدانی و ضدالتهابی است.

SN Reseda lutea EN Dyer's weed FA {اسپرکیان} Resedaceae

آلبالوی وحشی

Albaloo-e Vahshi

Description

A deciduous, upright tree reaching up to 3 meters in height, with gray or brown branches and numerous small leaves. It produces star-shaped white to red flowers and juicy red to black oval fruits with both edible and medicinal uses. The plant provides shelter for birds, insects, and lizards and plays an essential role in soil protection in mountainous regions.

Medicinal Uses

This hardy species is well adapted to cold winters and hot summers. It has potential as a dwarfing rootstock for cherry and sour cherry cultivation and serves as an important source of germplasm. Its dark, oval-shaped fruits are not only used by wildlife as a food source but also hold value for traditional medicinal and nutritional purposes.

توصیف

درختی خزان‌کننده و ایستاده با ارتفاع تا ۳ متر است که شاخه‌های آن خاکستری یا قهوه‌ای‌رنگ بوده و برگ‌های ریز فراوانی دارد. گل‌ها ستاره‌ای‌شکل، سفید و قرمز و میوه‌ها آبدار، غالباً تخم‌مرغی‌شکل و به رنگ‌های قرمز و سیاه هستند و مصارف خوراکی و دارویی متعددی دارند. این گیاه پناهگاه مناسبی برای برخی پرندگان، حشرات و انواع مارمولک‌ها بوده و در حفاظت از خاک در مناطق کوهستانی نقش اساسی ایفا می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه با شرایط سخت زمستانی و تابستانی بسیار گرم سازگار است و قابلیت دارد که پایه‌های پاکوتاه برای گیلاس و آلبالو فراهم کند یا به عنوان منبع مهم ژرم‌پلاسم مورد استفاده قرار گیرد. میوه‌های سیاه‌رنگ و بیضی‌شکل این گیاه نیز مورد استفاده‌ی حیات وحش قرار می‌گیرند.

SN Prunus microcarpa EN small-fruited cherry FA {گل‌سرخیان} Rosaceae

گل عروسک بنفش

Gol Aroosak-e Banafsh

Description

An annual weedy plant reaching 20–40 cm in height, characterized by a poisonous root. It bears purple flowers with four petals and produces elongated capsule-shaped fruits. This species commonly grows in agricultural fields, wastelands, and predominantly in heavy or stony soils under dry climatic conditions. The stems and leaves exude a yellow latex.

Medicinal Uses

The plant contains alkaloids that are used in herbal medicine. However, its yellow latex is toxic, making it unpalatable to grazing animals. In addition, some species of this genus are cultivated as ornamental plants.

توصیف

گیاهی یک‌ساله و هرز است که ارتفاع آن بین ۲۰ تا ۴۰ سانتی‌متر است و دارای ریشه‌ای سمی می‌باشد. گل‌ها بنفش و دارای ۴ گل‌برگ بوده و میوه‌ها به صورت کیسول‌های بلند شکل می‌گیرند. این گیاه در زمین‌های کشاورزی، مکان‌های خالی و عمدتاً در خاک‌های کم‌وبیش سنگین و سنگلاخی و در شرایط آب‌وهوایی خشک رشد می‌کند. ساقه‌ها و برگ‌های آن دارای شیرهای زردرنگ هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه حاوی آلکالوئیدهایی است که در داروهای گیاهی به‌کار می‌روند. همچنین شیرهای زردرنگ آن سمی است و باعث می‌شود که حیوانات از چرای آن خودداری کنند. برخی گونه‌های این گیاه نیز به‌عنوان گیاهان زینتی استفاده می‌شوند.

SN Roemeria hybrida EN Violet horned-poppy FA {شقایقیان} Papaveraceae

ریندرا

Rindera

Description

An upright perennial herb with thick roots and simple stems reaching up to 60 cm in height, covered with scattered woolly and rough hairs. The calyx is densely hairy and woolly, while the corolla is pink, cup-shaped, cylindrical, and tubular. The showy blossoms make the plant easily recognizable from a distance and give it an ornamental appearance.

Medicinal Uses

In some countries, this plant is cultivated as an ornamental species. In traditional medicine, its aerial parts and stems have been used for their anti-inflammatory properties. Phytochemical studies on the aerial parts have identified more than 18 phenolic compounds, including derivatives of caffeic acid and glycosides. These compounds demonstrate strong antioxidant characteristics, supporting the medicinal potential of the plant.

توصیف

گیاهی علفی، چندساله و ایستاده است که دارای ریشه‌های ضخیم و ساقه‌های ساده به ارتفاع تا ۶۰ سانتی‌متر با کرک‌های پراکنده، نمدی و زیر می‌باشد. کاسه‌ی گل پر از کرک‌های متراکم و پشمالو است و جام گل صورتی‌رنگ، استکانی و استوانه‌ای شکل و لوله‌ای دیده می‌شود. تاج گل این گیاه از دور قابل تشخیص بوده و مناظری زیبا ایجاد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در برخی کشورها از این گیاه به‌عنوان گیاه زینتی استفاده می‌شود. در طب سنتی، اندام‌ها و ساقه‌ی آن به‌عنوان داروی ضدالتهابی به‌کار می‌رود. بررسی‌های تحقیقاتی و فیتوشیمیایی نشان داده‌اند که اندام‌های هوایی این گونه شامل بیش از ۱۸ ترکیب و متابولیت ثانویه فنلی، مشتقات اسید کافئیک و گلوکوزید می‌باشند که مشخصه‌ی آنتی‌اکسیدانی قوی برای این گیاه را نشان می‌دهند.

SN Rindera graeca FA Boraginaceae {گاوزبانیان}

گل محمدی

Gol-e Mohammadi

Description

A tall, upright shrub, dense and spiny in form. Its stem is solitary with rather slender, matte green to yellowish branches that are erect and thorny. The branches end in clusters of several flowers and bear broad, recurved thorns. The flowers are pink, relatively large, fragrant, and usually grouped in inflorescences with several leaves. The pedicels are often short, with fine, slender spines. This plant thrives best in temperate to cool climates.

Medicinal Uses

The petals are traditionally used for their mild laxative properties, particularly in treating constipation. Rosewater distilled from its flowers is widely valued for skincare, as an antiseptic, and as a natural fragrance for indoor spaces. Damask rose and its rosewater are among Iran's significant export products, and the annual Rose Festival (Jashn-e Gol-e Mohammadi) is an important cultural celebration associated with this plant.

توصیف

گیاهی به صورت درختچه‌های ایستاده و بلند است که تقریباً انبوه و پرتیغ می‌باشد. ساقه‌ی آن منفرد و شاخه‌ها تقریباً باریک، به رنگ سبز مات یا مایل به زرد، ایستاده و تیغ‌دار هستند. شاخه‌ها منتهی به چند گل بوده و دارای تیغ‌های پهن و برگشته‌اند. گل‌ها صورتی، نسبتاً بزرگ و معطر بوده و غالباً در گل‌آذین‌هایی با چند برگ مجتمع هستند. دُم‌گل غالباً کوتاه و تیغ‌ها باریک و موئینه می‌باشند. این گیاه در مناطق معتدل تا سرد رشد بهتری دارد.

کاربرد یا استفاده دارویی

گل‌برگ‌های این گیاه مصرف می‌شوند و دارای خواص درمانی ملین ضعیف بوده و برای درمان یبوست به کار می‌روند. گلاب تهیه‌شده از گل‌ها در بهداشت پوست، ضد عفونی کردن محیط و معطر کردن فضا کاربرد دارد. گل محمدی و گلاب از اقلام مهم صادراتی ایران به شمار می‌آیند و در جشن‌های آیینی ایران، جشن گل محمدی نیز برگزار می‌شود.

SN Rosa damascena EN Damask rose FA {گل سرخیان} Rosaceae

نسترن وحشی

Nastaran-e Vahshi

Description

A short shrub reaching 1–4 meters in height, with thorny stems and drooping branches. The ground stems are covered with strong, sickle-shaped, downward-facing spines. The leaves are pinnate, consisting of 5 glabrous, glossy leaflets with serrated margins and petioles. The flowers are white or pink, usually solitary or in clusters of 2–3, fragrant, with a concave hypanthium resembling a cup. The fruit is red, filled with seeds surrounded by fine hairs.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is used as a diuretic, astringent, and mild laxative, beneficial in the treatment of diabetes, arthritis, rheumatism, sciatica, colds, influenza, gout, fever, and for the expulsion of kidney and bladder stones. A poultice made from the flowers helps heal wounds. The flowers are also used to treat tinnitus and toothache. The fruit is commonly used to prepare jams or pickles, and in some regions of Iran, a traditional soup called Ash-e Nastaran is made from it. The root possesses anti-inflammatory properties, while the tannins in the wild rose hips are effective in treating diarrhea.

توصیف

درختچه‌ای کوتاه با ارتفاع ۱ تا ۴ متر است که ساقه‌های آن خاردار بوده و شاخه‌ها آویزان هستند. ساقه‌های نزدیک زمین پوشیده از تیغ‌های محکم، داسی‌شکل و فشرده به سمت پایین می‌باشند. برگ‌ها شانه‌ای با ۵ برگچه، بدون کرک، دُم‌برگ‌دار، براق و با حاشیه‌ی اره‌ای هستند. گل‌ها سفید یا صورتی، معمولاً منفرد یا در دسته‌های ۲ تا ۳ تایی، معطر و با نهنج فرورفته به شکل فنجان هستند. میوه‌ها قرمز رنگ و پر از دانه‌های همراه با کرک می‌باشند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، این گیاه مُدر، قابض و ملین است و در درمان بیماری‌هایی مانند دیابت، آرتریت، رماتیسم، سیاتیک، سرماخوردگی، آنفولانزا، نقرس، تب و دفع سنگ‌های کلیه و مثانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. ضماد گل نسترن برای التیام زخم کاربرد دارد و گل‌های آن در درمان وزوز گوش و دندان‌درد مفید هستند. میوه‌ی این گیاه برای تهیه‌ی مربا یا ترشی مصرف می‌شود و در برخی نقاط ایران از آن نوعی آش به نام «آش نسترن» تهیه می‌گردد. ریشه‌ی گیاه خاصیت ضد التهابی دارد و تانن موجود در میوه‌ی نسترن وحشی برای درمان اسهال مؤثر است.

SN Rosa canina EN Dog-rose FA {گل سرخیان} Rosaceae

رز ایرانی

Roz-e Irani

Description

A perennial, bushy plant with moderately branched stems that reproduces by seed. The leaves are narrowly oval to oblong-ovate, tapering gradually toward the base and only rarely rounded. The Iranian rose (*Rosa persica*), an endemic species of Southwest Asia, bears yellow petals marked with a distinct dark red to purplish blotch at the center. Its fruits are rounded and covered with coarse hairs. This species commonly grows on wastelands, field margins, and roadsides.

Medicinal Uses

While no specific applications are cited in traditional medicine, the plant is notable for its deep-root system, which enables prolific sucker production and efficient water uptake in arid environments. Primarily valued as an ornamental species, *Rosa persica* has been extensively used in breeding programs to develop hybrid roses with enhanced ornamental traits.

توصیف

گیاهی چندساله، بوته‌ای و دارای انشعاب‌های کم‌وبیش زیاد است که از طریق بذر تکثیر می‌یابد. برگ‌ها بیضی باریک یا واژ تخم‌مرغی کشیده بوده و قاعده‌ی آن‌ها به‌مرور باریک و به‌ندرت گرد می‌شود. رز ایرانی یکی از گونه‌های انڈیمیک جنوب غرب آسیا است و گل‌برگ‌های زرد دارد که در مرکز آن‌ها ناحیه‌ی تیره‌رنگ قرمز- ارغوانی دیده می‌شود. میوه‌ها گرد و پوشیده از موهای زیر هستند. این گیاه در اراضی بایر، حاشیه‌ی باغ‌ها و کنار جاده‌ها رشد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

به دلیل داشتن سیستم ریشه‌ای عمیق، این گیاه توانایی بالایی در تولید پاچوش و جذب آب در مناطق کویری دارد. در طب سنتی مصرف دارویی خاصی برای آن ذکر نشده است، اما به‌عنوان گیاه زینتی مورد استفاده قرار می‌گیرد و برای تولید رزهای پیوندی با سایر گونه‌های رز به‌کار می‌رود.

Lores

Rose holds the foremost position among flowers chosen as the national flower and has been designated the national flower in the U.S, England, Italy, Iran, Romania, Iraq, Morocco, the Maldives, Luxembourg, and Bulgaria so far. Aphrodite, the goddess of love, was so impressed by the flower's beauty that named it 'rose' after his son, Eros. In the Italian Renaissance paintings, it symbolized love, honor, faith, passion, beauty, and various other concepts. It remains one of the traditional, emblematic flowers in Italy.

داستان‌ها

رز از نظر کثرت قرار گرفتن در جایگاه گل ملی مقام نخست را دارد و در کشورهای ایالات متحده آمریکا، انگلستان، ایتالیا، ایران، رومانی، عراق، مراکش، ایتالیا، مالدیو، لوکزامبورگ، بلغارستان به عنوان گل ملی انتخاب شده است. آفرودیت، الهه عشق، چنان تحت تأثیر زیبایی آن قرار گرفت که به افتخار پسرش، اروس، آن را «رز» نامید. رز نماد عشق، افتخار، ایمان، اشتیاق، زیبایی و بسیاری موارد دیگر در نقاشی‌های دوره رنسانس ایتالیا بود. گل رز یکی از گل‌های نمادین سنتی ایتالیا است.

SN

Rosa persica

EN

Persian yellow rose

FA

گل سرخیان {Rosaceae}

مریم گلی تماشایی

Maryam Goli-e Tamashae

Description

A perennial, shrubby plant with erect stems growing 20–55 cm tall. Young branches are covered with cobweb-like hairs, and glandular hairs develop at the tips. Leaves are compound, pinnately divided with 2–3 pairs of leaflets. Leaf surfaces have sparse hairs; the terminal leaflet is linear or narrowly ovate, entire, 2–4 cm long and 0.5–1.2 cm wide, with petioles about 1 cm long. Flowers are arranged in dense clusters of 4–12 blossoms.

Medicinal Uses

The roots of this plant are used to extract medicinal compounds. Analysis of the flowers has identified 12 different compounds in the essential oils. In traditional medicine, this species has been widely used, and essential oils obtained from its organs demonstrate antibacterial, antimicrobial, and insecticidal properties. In some European countries, it is also cultivated as an ornamental plant in pots or gardens due to its striking coloration.

توصیف

گیاهی بوته‌ای، چندساله با ساقه‌های افراشته است که تا ارتفاع ۲۰ تا ۵۵ سانتی‌متر رشد می‌کند. شاخه‌های جوان با کرک‌های تارنکبوتی پوشیده شده و کرک‌های غده‌ای در بالای شاخه‌ها تشکیل می‌شوند. برگ‌ها مرکب با تقسیمات فرد شانه‌ای و دارای ۲ تا ۳ جفت برگچه هستند. برگ‌ها دارای کرک‌های پراکنده بوده و قطعه‌ی انتهایی خطی یا بیضوی باریک، کامل و به طول ۲ تا ۴ و عرض ۰.۵ تا ۱ سانتی‌متر است. طول دم‌برگ‌ها حدود ۱ سانتی‌متر می‌باشد. گل‌ها در دسته‌های کپه‌ای شامل ۴ تا ۱۲ گل قرار دارند.

کاربرد یا استفاده دارویی

از ریشه‌ی این گیاه مواد دارویی استخراج می‌شود. آنالیز گل‌ها منجر به شناسایی ۱۲ ترکیب مختلف از روغن‌های فزّار شده است. این گونه در طب سنتی کاربرد وسیعی دارد و از اندام‌های آن اسانس‌هایی به دست آمده که اثر ضدباکتریایی، میکروبی و حشره‌کشی آن را تأیید می‌کند. در برخی کشورهای اروپایی، این گونه به‌عنوان گیاه زینتی در گلدان یا باغچه کشت می‌شود و دارای رنگ بسیار زیبایی است.

SN Salvia hydrangea EN Hydrangea Sage FA {نعنایان} Lamiaceae

ترشک موج

Torshak-e Mavvaj

Description

A perennial, erect plant ranging from 30 to 125 cm in height, propagated by seed. The stems are simple or branched, often pale in color. Basal leaves are narrow, lanceolate, and can reach up to 30 cm in length. The inflorescence is a loose raceme bearing flowers in shades of yellowish-red or greenish-red. Each plant is capable of producing up to 4,000 seeds, which can remain viable in the soil for long periods and germinate whenever conditions are favorable, resulting in a broad and extended germination period.

Medicinal Uses

This plant is a rich source of vitamin C, as well as iron and phosphorus. Rumex exhibits appetite-stimulating, depurative, and digestive properties, and is effective in treating local skin eruptions and acne. Its sour taste is attributed to oxalic acid content. The leaves are widely used as a food ingredient, while both the roots and leaves possess medicinal properties.

توصیف

گیاهی چندساله، ایستا و با ارتفاع ۳۰ تا ۱۲۵ سانتی‌متر است که از طریق بذر تکثیر می‌یابد. ساقه‌ها ساده یا منشعب و غالباً کم‌رنگ هستند. برگ‌های قاعده‌ای سرنیزه‌ای و باریک بوده و طول آن‌ها حدود ۳۰ سانتی‌متر است. گل‌آذین به‌صورت خوشه‌ای و غیرمترکم بوده و شامل گل‌هایی زرد مایل به قرمز یا سبز مایل به قرمز می‌باشد. هر گیاه قادر است تا ۴۰۰۰ بذر تولید کند و این بذرها می‌توانند برای مدت طولانی در خاک زنده بمانند و در صورت فراهم شدن شرایط مناسب جوانه بزنند؛ بنابراین دوره‌ی جوانه‌زنی بذرها وسیع و گسترده است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه منبع سرشار ویتامین C بوده و دارای مقادیر فراوانی آهن و فسفر است. ترشک خواص اشتهاآور، تصفیه‌کننده و هضم‌کننده‌ی عالی دارد و در معالجه‌ی جوش‌های موضعی و مشکلات پوستی مؤثر است. اسید اگزالیک موجود در گیاه موجب مزه‌ی اسیدی آن می‌شود. برگ‌های این گیاه برای مصرف غذایی به‌کار می‌روند و ریشه و برگ آن دارای خاصیت دارویی هستند.

SN Rumex crispus EN French sorrel FA {هفت‌بندیان} Polygonaceae

شنگِ اسبی ارغوانی

Sheng-e Asbi-e Arghavani

Description

A perennial, tuberous plant with stems growing 20–40 cm tall. The stems are erect, strong, and robust, featuring grooves or coarse stripes. Leaves are lanceolate, pointed or somewhat sharp-tipped, and can reach up to 15 cm in length. The flowers are large, tongue-shaped, and range in color from purple to red or violet, attracting attention. Young leaves contain a sticky white sap, which becomes edible after cooking.

Medicinal Uses

The species of *Sonchus* shows great diversity and is widely used in traditional medicine. Young leaves are effective in treating gastrointestinal ulcers and respiratory problems. Due to its astringent properties, it is used to control uterine and respiratory bleeding and certain types of diarrhea. Powdered flowers and roots accelerate the healing of purulent wounds and burns, while the roots are also used for detoxifying the body.

توصیف

گیاهی چندساله و غده‌دار است که ساقه‌های آن تا ارتفاع ۲۰ تا ۴۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. ساقه‌ها افراشته یا ایستاده، محکم و قوی بوده و بر روی آن‌ها شیار یا خطوط درشت مشاهده می‌شود. برگ‌ها نیزه‌ای، نوک‌تیز یا کم‌وبیش نوک‌دار و بلند بوده و گاهی تا ۱۵ سانتی‌متر طول دارند. گل‌ها زبانه‌ای، ارغوانی، قرمز یا بنفش و درشت بوده و جلب توجه می‌کنند. برگ‌های جوان حاوی شیرهای سفید و چسبنک بوده که پس از پخته شدن می‌توانند مصرف خوراکی داشته باشند.

کاربرد یا استفاده دارویی

گیاه شنگ تنوع بسیار زیادی دارد و اغلب در طب سنتی کاربردهای فراوانی دارد. برگ‌های جوان این گیاه در درمان زخم‌های گوارشی و مشکلات ریوی مفید بوده و به دلیل خواص قابض، در درمان خونریزی‌های رحمی، دستگاه تنفسی و برخی انواع اسهال به‌کار می‌روند. پودر گل و ریشه‌ی شنگ برای تسریع در التیام زخم‌های چرکی و سوختگی‌ها استفاده می‌شود و ریشه‌ی آن برای سم‌زدایی بدن مفید است.

SN Scorzonera phaeopappa FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

شنگِ اسبی زرد

Sheng-e Asbi-e Zard

Description

A biennial herb that can grow up to 60 cm tall. It has multiple hollow, erect stems that are mostly hairless or sparsely hairy. Native to Africa, Asia, and Europe, its stem leaves are smaller, mostly entire, and up to 1 cm wide at the middle. The yellow flowers, similar to dandelions, open for only a few hours each day. This plant thrives in disturbed areas such as old fields and roadsides and prefers full sunlight.

Medicinal Uses

The species of *Sonchus* exhibits considerable diversity and is widely used in traditional medicine. Young leaves are beneficial for treating gastrointestinal ulcers and respiratory issues. Due to its astringent properties, it is used for controlling uterine and respiratory bleeding, as well as certain types of diarrhea. Powdered flowers and roots are applied to accelerate the healing of purulent wounds and burns, while the roots are also used for detoxifying the body. Young leaves are harvested in spring for culinary use.

SN Scorzonera laciniata EN Cutleaf vipergrass FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

توصیف

گیاهی علفی و دوساله که می‌تواند تا ۶۰ سانتی‌متر رشد کند. ساقه‌های متعدد آن توخالی، ایستاده و از بدون‌کرک تا کم‌کرک متغیر هستند. گیاه بومی آفریقا، آسیا و اروپا است. برگ‌های ساقه کوچک‌تر، عمدتاً کامل و در وسط تا ۱ سانتی‌متر عرض دارند. گل‌ها زردزنگ و شبیه قاصدک بوده و تنها چند ساعت در روز باز می‌مانند. این گیاه در مناطق تخریب‌شده مانند مزارع قدیمی و کنار جاده‌ها یافت می‌شود و آفتاب کامل را ترجیح می‌دهد.

کاربرد یا استفاده دارویی

گیاه شنگ تنوع بسیار زیادی دارد و اغلب در طب سنتی کاربردهای فراوانی دارند. برگ‌های جوان این گیاه در درمان زخم‌های گوارشی و مشکلات ریوی مفید هستند و به دلیل دارا بودن خواص قابض، در درمان خونریزی‌های رحمی، دستگاه تنفسی و برخی انواع اسهال کاربرد دارند. پودر گل و ریشه‌ی شنگ برای تسریع در التیام زخم‌های چرکی و سوختگی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و ریشه‌ی آن برای سم‌زدایی بدن مفید است. برگ‌های جوان این گیاه در فصل بهار جهت مصرف خوراکی برداشت می‌شوند.

بشقابی سنبله‌ای

Boshghabi-e Sonbole'ee

Description

A perennial, cushion-shaped shrub with stems branching from the base and producing numerous shoots. The stems are green to yellowish-green, covered with grayish felt-like or cottony hairs. They grow in an arching-upright or prostrate manner and are either unbranched or bear few lateral branches.

Medicinal Uses

This species is rich in flavonoids and has been widely used in traditional and commercial medicine for cancer treatment. Around 29 chemical compounds, including germacrene D and beta-caryophyllene, have been identified in its apical shoots. Research has confirmed that the essential oil of this plant exhibits positive effects on cancer cells, particularly in leukemia.

توصیف

گیاهی بوته‌ای و چندساله با فرم بالشتکی است که ساقه‌ها از قاعده منشعب شده و ساقه‌های متعددی را تولید می‌کنند. رنگ ساقه‌ها سبز تا سبز مایل به زرد است و سطح آن‌ها با کرک‌های نمدی یا پنبه‌ای خاکستری‌رنگ پوشیده شده است. ساقه‌ها معمولاً کماتی - افراشته یا خوابیده‌اند و انشعاب‌های جانبی اندکی دارند یا فاقد آن هستند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه سرشار از ترکیبات فلاونوئیدی است و در طب تجارتي برای درمان سرطان مورد استفاده قرار می‌گیرد. از گذشته‌های دور نیز شناخت و کاربرد درمانی این گیاه رایج بوده است. از سرشاخه‌های آن حدود ۲۹ ترکیب شیمیایی از جمله ژرمارکن دی و بتاکاریوفیلین شناسایی شده است. همچنین تحقیقات اثر مثبت اسانس این گیاه را بر سلول‌های سرطانی، به‌ویژه سلول‌های سرطان خون، تأیید کرده‌اند.

SN Scutellaria pinnatifida FA {نعمانیان} Lamiaceae

گل میه‌مونی

Gol-e Meymoonii

Description

A perennial plant growing up to 50 cm in height. It has alternate leaves, and its calyx consists of five fused segments that remain attached even after fruit formation. The flowers are very small, highly attractive, with protruding stamens. All parts of the plant, except for the pedicels, are glabrous. The plant emits an unpleasant odor.

Medicinal Uses

This plant is used in various forms—such as decoctions, inhalation, and poultices—for treating a range of conditions, including eye and ear infections, skin burns, infected wounds, episiotomy care, pain, digestive disorders, colds, and hemorrhoids. It also possesses antidiabetic and anticancer properties.

توصیف

گیاهی چندساله است که ارتفاع آن به ۵۰ سانتی‌متر می‌رسد. برگ‌ها متناوب بوده و کاسه‌ی گل از پنج قطعه‌ی پیوسته تشکیل شده که پس از تشکیل میوه نیز به آن متصل باقی می‌ماند. گل‌ها بسیار ریز، زیبا و دارای پرچم‌های بیرون‌زده هستند. تمام قسمت‌های گیاه به جز دم‌گل‌ها بدون کرک می‌باشند و گیاه بوی ناخوشایندی دارد.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه به صورت جوشانده‌ی خوراکی، بخور و ضماد برای درمان بیماری‌های مختلف کاربرد دارد؛ از جمله التهاب و عفونت چشم و گوش، سوختگی‌های پوستی، زخم‌های عفونی، اپیزیاتومی، درد و اختلالات گوارشی، سرماخوردگی و هموروئید. همچنین دارای خواص ضددیابتی و ضدسرطانی است.

SN Scrophularia deserti EN Desert figwort FA {گل میه‌مونیان} Scrophulariaceae

سیلن حبابی

Silen-e Hobabi

توصیف

گیاهی چندساله با ارتفاعی تا حدود ۹۰ سانتی‌متر که دارای برگ‌هایی بیضوی و نوک‌تیز است. حاشیه‌ی برگ‌ها معمولاً کرک‌دار و گاه اندکی موج است. گل‌ها در فصل تابستان ظاهر می‌شوند و دارای گل‌برگ‌های سفید جداازهم و کاسبرگی بسیار متورم و بادکنکی‌شکل هستند که جلوه‌ای خاص به گیاه می‌بخشند. برخی از اندام‌های این گیاه دارای ترشحات چسبناک‌اند که موجب جذب حشرات می‌شود. این گونه در مناطق خشک رشد می‌کند و نسبت به گرما و خشکی مقاومت بالایی دارد.

Description

A perennial plant with ovate, pointed leaves that are hairy and sometimes wavy along the margins. The white, separate petals appear in summer, with a very swollen, balloon-shaped calyx. The plant can grow up to 90 cm tall, and some of its organs are sticky and mucilaginous to attract insects. It thrives in dry areas and is tolerant of heat stress.

Medicinal Uses

Methanolic extracts of the flowers, leaves, and stems have shown inhibitory activity against alpha-glucosidase and possess antioxidant properties, which help prevent blood sugar spikes in diabetic individuals. Additionally, the young shoots and leaves of this plant are consumed as food in several Mediterranean countries.

کاربرد یا استفاده دارویی

عصاره‌ی متانولی برگ، ساقه و گل این گیاه به دلیل خاصیت مهارکنندگی آنزیم آلفاگلوکوزیداز و توان احیاکنندگی بالا مورد توجه قرار گرفته است. این ویژگی‌ها از افزایش قند خون در افراد مبتلا به دیابت جلوگیری می‌کنند. همچنین در برخی از کشورهای حوزه‌ی مدیترانه، شاخه‌های جوان و برگ‌های آن به‌عنوان سبزی خوراکی مصرف می‌شوند.

SN Silene ampullata FA Caryophyllaceae {میخکیان}

پیرگیاه

Pirgiah

توصیف

گیاهی علفی و یک‌ساله با ارتفاعی بین ۵ تا ۳۵ سانتی‌متر است. ساقه‌ها افراشته، ساده یا گاه منشعب‌اند. برگ‌ها متناوب، کشیده و به لوب‌های تقریباً مساوی و دندانه‌دار تقسیم می‌شوند. گل‌آذین به‌صورت کلایرک بوده و دارای گل‌های لوله‌ای زردرنگ است که فاقد گل‌های زبانه‌ای می‌باشند. بذرها باریک و شبیه به دانه‌های زیره هستند. این گیاه از نخستین گل‌هایی است که در فصل بهار شکوفا می‌شود و جلوه‌ای زودرس به طبیعت می‌بخشد.

Description

An annual herb growing 5–35 cm tall with erect, simple or branched stems. The leaves are divided into almost equal lobes, serrated, alternate, and elongated. The inflorescence is a capitulum with tubular yellow flowers and lacks ligulate flowers. The seeds are narrow and cumin-like. This plant is among the first to bloom in spring.

Medicinal Uses

In traditional medicine, it is used as a menstrual regulator, hemostatic, and pain reliever for menstrual cramps. A poultice of the plant helps drain and heal boils. Consuming its decoction or applying it topically can reduce hemorrhoid pain. Fresh, crushed leaves applied to wounds help stop bleeding. The plant also exhibits anti-inflammatory properties, aids in bronchitis treatment, and acts as a diuretic.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی به‌عنوان قاعده‌آور، بندآورنده‌ی خون و مسکن دردهای قاعدگی کاربرد دارد. ضماد این گیاه موجب تخلیه چرک و بهبود کورک می‌شود. استفاده از دمنوش یا ضماد آن در درمان بواسیر، کاهش درد و التهاب مؤثر است. قرار دادن برگ تازه و له‌شده روی زخم نیز به کاهش خون‌ریزی کمک می‌کند. این گیاه دارای اثرات ضدالتهابی، ادرارآور و مفید در درمان پرونشیت است.

SN Senecio vulgaris EN Groundsel FA Aseraceae {کاستی‌سانان}

سیلن مزرعه‌ای

Silen-e Mazra'ee

توصیف

گیاهی یک‌ساله است با ساقه‌ای به ارتفاع حداکثر ۲۵ سانتی‌متر و برگ‌هایی سرسبز و باریک با یک رگبرگ مرکزی که در هر گره، چند برگ به صورت گروهی رشد می‌کنند. گل‌آذین کم‌گل است و گل‌برگ‌ها به رنگ قرمز تا بنفش دیده می‌شوند. اندام‌های گیاه غالباً چسبناک‌اند و خاصیت جذب حشرات دارند. این گونه در نواحی خشک و نیمه‌خشک ایران رویش دارد و به‌عنوان علف هرز مزارع شناخته می‌شود که معمولاً در حاشیه‌ی زمین‌های کشاورزی، مراتع و مناطق تخریب‌شده استقرار می‌یابد.

کاربرد یا استفاده دارویی

ریشه‌های این گیاه حاوی ترکیبات ساپونینی هستند که ماده‌ای کف‌زا و در عین حال سمی خفیف محسوب می‌شود. از این ترکیب در گذشته برای شست‌وشوی لباس، مو و سایر مصارف پاک‌کنندگی استفاده می‌کردند. همچنین در طب سنتی از ضماد حاصل از اندام‌های گیاه برای درمان مارگزیدگی، میخچه و زگیل بهره‌گرفته می‌شده است.

Description

An annual plant growing up to 25 cm tall, with linear-lanceolate leaves that are single-veined. Multiple leaves emerge at each node. The inflorescence has few flowers with red to purple petals. Most parts of the plant are sticky to attract insects. This species grows in arid and semi-arid regions of Iran and is considered a weed of cultivated fields, often found along field margins, degraded lands, and rangelands.

Medicinal Uses

The roots of Silene contain saponins, mildly toxic compounds historically used as soap for washing clothes, hair, and other purposes. Additionally, poultices made from this plant have been used traditionally to treat snakebites, corns, and warts.

SN Silene coniflora EN Manynerve catchfly FA {میخکیان} Caryophyllaceae

سیلن سرسبز

Silen-e Sarneyze'ee

توصیف

Description

A perennial, glabrous plant growing 30–70 cm tall. The basal leaves are oblique to linear, while the upper leaves are linear-lanceolate. The inflorescence is fan-shaped and often sticky, with oval bracts enclosing the flower buds. The white petals are attractive to insects. This species grows in rocky areas and grasslands, with a native range extending from Eastern Europe to Iran and the Arabian Peninsula. It primarily thrives in temperate biomes.

Medicinal Uses

This plant contains abundant secondary metabolites, particularly saponins. The antibacterial activity of these saponins against bacteria and pathogens has been well documented. The term "saponin" is derived from the Greek word for soap, reflecting its traditional use in making foaming agents, natural lotions, cleansing products, disinfectant gels, detergents, and shampoos. Raw consumption of the plant may cause unpleasant side effects.

گیاهی چندساله و بدون کرک است که بین ۳۰ تا ۷۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد. برگ‌های پایینی آن مایل تا خطی و برگ‌های بالایی به شکل خطی - نیزه‌ای دیده می‌شوند. گل‌آذین به صورت پنکه‌ای و اغلب چسبناک است؛ گل‌برگ‌های بیضی‌شکل جوانه‌های گل را دربرمی‌گیرند. گل‌برگ‌ها سفید و برای حشرات جذاب هستند. این گیاه معمولاً در مناطق صخره‌ای و مراتع می‌روید و گستره‌ی پراکنش طبیعی آن از شرق اروپا تا ایران و شبه‌جزیره‌ی عربستان ادامه دارد. زیستگاه اصلی آن در اقلیم‌های معتدل است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه سرشار از متابولیت‌های ثانویه، به‌ویژه ترکیبات ساپونینی است. فعالیت ضدباکتریایی ساپونین‌های استخراج‌شده از این گونه در برابر عوامل بیماری‌زا به اثبات رسیده است. نام ساپونین از واژه‌ی یونانی «صابون» گرفته شده و این ماده در صنایع مختلف برای تولید ترکیبات کف‌زا، لوسیون‌های طبیعی، مواد پاک‌کننده، ژل‌های ضدعفونی‌کننده، شوینده‌ها و شامپوها به‌طور گسترده کاربرد دارد. بااین‌حال، مصرف خام این گیاه می‌تواند سبب بروز عوارض گوارشی و مسمومیت شود.

SN Silene bupleuroides EN Silene FA {میخکیان} Caryophyllaceae

چای کوهی

Chaye Koochi

توصیف

گیاهی بوته‌ای و بالشتکی شکل، کوتاه‌قد به ارتفاع ۱۰ تا ۳۵ سانتی‌متر است. این گیاه پرشاخه بوده و سطح ساقه‌ها پوشیده از کرک‌های نمدی خاکستری و کرک‌های بلند و گسترده‌ی سفید رنگ است. برگ‌ها در حاشیه صاف یا دارای دندان‌های اره‌ای نامشخص‌اند و هر دو سطح آن‌ها با کرک پوشیده شده است. گل‌ها کوچک و پنبه‌مانند، به رنگ صورتی تا ارغوانی، گاه سفید یا مایل به زرد، و در میان کاسبرگ‌هایی سبز-نقره‌ای و پشمالو قرار دارند. گل‌آذین به صورت سنبله و میوه از نوع کپسول است.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از این گیاه به‌عنوان بادشکن، ضدکرم معده و روده، معرق، درمان‌کننده عفونت، اسهال، آسم و بیماری‌های التهابی به‌ویژه رماتیسم استفاده می‌شود. همچنین در کاهش کم‌خونی، سرماخوردگی، دردهای قاعدگی، زانودرد و به‌عنوان آرام‌بخش کاربرد دارد. گل‌های این گیاه خاصیتی نشاط‌آور، ضد درد، به‌ویژه در تسکین سردرد، سرگیجه و دردهای عصبی دارند. ماده‌ی قرمز رنگ هاپیریسین که در برگ‌های چای کوهی وجود دارد، با فشردن برگ‌ها استخراج می‌شود و در بهبود زخم‌ها، نیش حشرات و درمان سوختگی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Description

A low cushion-like shrub, 10–35 cm tall, with many stems densely covered in gray felt-like hairs and long spreading white hairs. Leaves are entire or with faint serrations, both surfaces hairy. Flowers are small, spike-like, cottony clusters, usually pink to purple, rarely white or yellowish, enclosed in silvery-green hairy sepals. Fruits are capsules.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is valued as a carminative, vermifuge, diaphoretic, and for treating infections, diarrhea, asthma, inflammatory diseases (especially rheumatism), anemia, colds, menstrual pain, and knee pain. It is also used as a sedative. The flowers are considered uplifting and analgesic, relieving joint pain, headaches, dizziness, and nerve-related pain. A red pigment, hypericin, found in the leaves and released when pressed, is applied for wound healing, insect bites, and burns.

داستان‌ها

کلمه Stachys به معنی یک گوش دانه است که به گل آذین سنبله‌ای اشاره دارد. نام گونه lavandifolia به دلیل شباهت برگ‌های آن به Lavandula است. چای کوهی به woundwort نیز معروف است که به دلیل کاربرد آن در درمان زخم‌ها است. در زمان‌های قدیم از این گیاه برای درمان جراحات‌های ناشی از اسلحه‌های فلزی و آهنی در میدان جنگ استفاده می‌کردند، به همین دلیل به آن گیاه آهنی نیز می‌گویند.

Lores

Stachys literally means an 'ear of grain,' referring to a spike-like inflorescence. The species is called lavandifolia as its leaves resemble those of Lavandula. It is also known as 'woundwort,' because of its use in treating wounds. The plant was traditionally used to treat injuries caused by metal and iron weapons and is therefore also referred to as the 'iron plant'.

دانه قناری

Daneh-e Ghanari

Description

An often annual herb, 10–30 cm tall, with slender, creeping, highly branched stems, hairy on one side. Leaves are opposite, small, and simple. Flowers are solitary, small, and white, borne in leaf axils or stem branches, with deeply notched petals that are shorter than the sepals, giving the corolla a star-like appearance. This plant is among the first wildflowers to herald spring.

Medicinal Uses

In traditional medicine, it has been used to treat pruritic skin conditions, eczema, varicose ulcers, and lung diseases. It is also applied for cuts, burns, inflammation, rheumatism, hemorrhoids, palpitations, and general fatigue, and serves as a disinfectant. The aerial parts are used to stop bleeding. The plant is also eaten as a fresh spring vegetable, often raw in salads, and provides fodder for animals. *Stellaria media* has shown anti-inflammatory, anticancer, antimicrobial, and antiviral properties.

گیاهی عمدتاً یک‌ساله با ارتفاع ۱۰ تا ۳۰ سانتی‌متر است. ساقه‌ها نازک، افشان و بسیار منشعب‌اند و حالت خزنده دارند. سطح یک‌طرف ساقه‌ها کرک‌دار است. برگ‌ها متقابل، کوچک و ساده‌اند. گل‌ها منفرد، کوچک و سفیدرنگ بوده و در محور برگ‌ها یا در محل انشعاب ساقه‌ها ظاهر می‌شوند. گل‌برگ‌ها دوشاخه و کوتاه‌تر از کاسبرگ‌ها هستند و به گل منظره‌ای ستاره‌ای می‌دهند. این گیاه از نخستین گل‌هایی است که در بهار می‌روید و نشانه‌ی آغاز فصل رشد به شمار می‌آید.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از این گیاه برای درمان بیماری‌های پوستی همراه با خارش، اگزما، زخم‌های وارسی و مشکلات ریوی استفاده می‌شده است. همچنین در بهبود بریدگی‌ها، سوختگی‌ها، التهاب، رماتیسم، بواسیر، رفع تپش قلب و خستگی عمومی بدن مؤثر دانسته شده است. قسمت‌های هوایی آن خاصیت بندآورنده‌ی خون دارند. این گیاه به‌صورت خام در سالادها به‌عنوان سبزی تازه مصرف می‌شود و منبع تغذیه‌ای برای برخی حیوانات نیز به شمار می‌رود. دانه‌های آن دارای اثرات ضدالتهابی، ضدسرطان، ضدباکتری و ضدویروس هستند.

SN *Stellaria media* EN Chickweed FA Caryophyllaceae {میخکیان}

تاجریزی سیاه

Tajrizi-e Siah

Description

An annual herb growing 10–50 cm tall, with fleshy, oval leaves with serrated margins. The small white flowers, 6–10 per inflorescence, are arranged in umbrella-like clusters. The fruit is spherical and black. This plant often grows as a weed in fields and orchards. Consuming its green seeds can be toxic.

Medicinal Uses

This plant has narcotic and analgesic properties. It is traditionally used for painful indigestion, stomach and intestinal discomfort, whooping cough, and acute joint rheumatism. The leaves and flowering shoots are used medicinally as decoctions or poultices. It exhibits antioxidant, antibacterial, anti-inflammatory, antitumor, anti-stress, wound-healing, antitoxic, hepatoprotective, antihypertensive, and diuretic effects and is used in some contraceptive preparations. Green fruits can be toxic.

گیاهی علفی و یک‌ساله به ارتفاع ۱۰ تا ۵۰ سانتی‌متر است. برگ‌ها گوشتی، بیضی‌شکل و دارای حاشیه‌ی دندانه‌دار هستند. گل‌ها کوچک و سفیدرنگ‌اند و معمولاً به تعداد ۶ تا ۱۰ عدد در گل‌آذین‌های چتری‌شکل ظاهر می‌شوند. میوه‌ی آن سبزه، کروی و به رنگ سیاه است. این گیاه به‌صورت علف هرز در بیشتر مزارع و باغ‌ها رشد می‌کند و دانه‌های سبز آن دارای ترکیبات سمی‌اند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه دارای خاصیت مخدر و مسکن است و در طب سنتی برای رفع سوءهاضمه‌های دردناک همراه با دل‌درد، درمان سرفه‌های مزمن، سیاه‌سرفه و دردهای رماتیسمی مورد استفاده قرار می‌گرفته است. برگ‌ها و سرشاخه‌های گل‌دار آن به‌عنوان اندام دارویی در تهیه‌ی جوشانده و ضماد کاربرد دارند. همچنین دارای اثرات آنتی‌اکسیدانی، ضدباکتریایی، ضدالتهاب، ضدتومور، ضداسترس، محافظ کبد، کاهش‌دهنده‌ی فشار خون و ادرارآور است و در تهیه‌ی برخی داروهای ضدبارداری نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که میوه‌ی سبز این گیاه سمی بوده و مصرف آن می‌تواند خطرناک باشد.

SN *Solanum nigrum* EN Black nightshade FA Solanaceae {بادنجانیان}

مینای پُرکپه

Mina-ye Porkopeh

Description

A perennial herbaceous plant with stems reaching 25–60 cm in height. The stems are densely covered with gray woolly hairs, either compact or somewhat spreading, producing both sterile and fertile branches. The leaves are deeply divided and elongated at the base. The inflorescence is branched, strongly aromatic, corymb-like, and yellow in color. *Tanacetum polycephalum* closely resembles *Achillea* (yellow yarrow), but differs significantly in the shape and size of the leaves.

Medicinal Uses

The essential oil of this plant exhibits anticancer properties and antibacterial effects. Traditionally, it has long been used in folk medicine for the treatment of various ailments. Due to its diverse aromatic compounds, it also finds extensive applications in the cosmetic and personal care industries.

توصیف

گیاهی چندساله و علفی است که ارتفاع ساقه‌های آن بین ۲۵ تا ۶۰ سانتی‌متر متغیر است. ساقه‌ها پوشیده از کرک‌های نمدی خاکستری‌رنگ و متراکم‌اند و گیاه دو نوع شاخه تولید می‌کند: شاخه‌های عقیم و شاخه‌های بارور. برگ‌ها بریده‌بریده و در قاعده بلند هستند. گل‌آذین منشعب، معطر و به صورت دیهیمی با گل‌های زردرنگ دیده می‌شود. این گونه از نظر ظاهری شباهت زیادی به یومادران زرد دارد، اما در شکل و اندازه‌ی برگ‌ها با آن تفاوت مشخصی دارد.

کاربرد یا استفاده دارویی

اسانس این گیاه دارای خواص ضدسرطانی و ضدباکتریایی است. در طب سنتی از دیرباز برای درمان بیماری‌های گوناگون مورد استفاده قرار می‌گرفته است. به دلیل وجود ترکیبات معطر و مؤثر، از عصاره و اسانس آن در صنایع آرایشی، بهداشتی و عطرسازی نیز بهره گرفته می‌شود.

SN *Tanacetum polycephalum* FA Asteraceae {کاسنی‌سانان}

استیپای بیابانی

Estipa-ye Biabani

توصیف

گیاهی پایا و انبوه است که گاه به صورت یک‌ساله نیز دیده می‌شود. گل‌آذین آن خوشه‌ای و سنبله‌ای‌شکل است که ممکن است پخش یا متراکم باشد. سنبلچه‌ها معمولاً پایک‌دارند و در این جنس، پوشینه‌ها باریک و بلند و پیوسته به پوشینک هستند. سیخک‌ها غالباً بلند بوده و از یک یا دو مفصل یا زانوی پُرمانند یا صاف تشکیل شده‌اند و کرک‌های آن‌ها زیر و برافراشته‌اند. این گیاه در اغلب مراتع، چمنزارها، دیمزارها و مناطق خشک ایران می‌روید و با حرکت در باد، منظره‌ای نرم و رقاصان ایجاد می‌کند.

کاربرد یا استفاده دارویی

گیاه استیپا به دلیل دارا بودن فیبرهای بلند و مقاوم، در صنایع مختلف از جمله کاغذسازی، تولید کاغذ سیگار، ساخت زیرسفره و پرده‌های حصیری کاربرد دارد. همچنین در دکوراسیون طبیعی و گل‌آرایی خشک مورد استفاده قرار می‌گیرد. از نظر مرتعی، این گیاه منبع علوفه‌ای مهم برای دام‌ها محسوب می‌شود. به دلیل ریشه‌های قوی و گسترده، در تثبیت خاک و جلوگیری از فرسایش بسیار مؤثر است و در طرح‌های احیای مراتع و بیابان‌زدایی نیز کاربرد دارد، زیرا به خوبی با شرایط خشک و خاک‌های فقیر سازگار می‌شود و رشد سریعی دارد.

Description

A perennial and dense plant, rarely annual, with a spike-like raceme inflorescence that may be loose or compact. Spikelets are pedicellate; in this genus, the lemma is long and narrow, and fused to the palea. The awn is usually elongated, often with one or two joints or knees, either plumose or glabrous, and the hairs on the awn are typically stiff and erect. This grass grows in most rangelands, meadows, dry regions, and along kl; fields, swaying gracefully with the wind.

Medicinal Uses

Stipa is valued for its strong fibers, which are used in papermaking, cigarette paper production, and in weaving mats and blinds. It also serves as livestock forage, fire kindling, and in decoration and floral arrangements. Ecologically, this species is important for soil conservation in arid areas and is widely used in land restoration. With its creeping root system and rapid growth, it adapts well to different soils and environments, making it highly effective for range-land and pasture rehabilitation.

SN *Stipa hohenackeriana* FA Poaceae {گندمیان}

برگ سدابی کوهی

Barg-e Sodabi-e Koochi

Description

A perennial herbaceous plant with stems reaching 15–50 cm in height. The stems are simple, rarely branched or multiple, and the entire plant is glabrous and smooth. Leaves are exstipulate, bluish-green, with lamina 3–4 times pinnatifid. Only a few leaves are present along the stem, while most are clustered at the base.

Medicinal Uses

Although little known in Iran, this attractive species is considered a weed in some orchards, while it is widely cultivated as an ornamental plant in parks and gardens in Europe, America, and Australia, where it is regarded as highly popular. The plant is extremely toxic if ingested; its poisonous alkaloids also hold applications in veterinary medicine.

توصیف

گیاهی چندساله و علفی است که ساقه‌های آن بین ۱۵ تا ۵۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. ساقه‌ها معمولاً ساده، به ندرت منشعب یا متعدد هستند و کل گیاه بدون کرک و صاف می‌باشد. برگ‌ها بدون گوشوارگ و به رنگ سبز کبود هستند و پهنک ۳ تا ۴ بار شانه‌ای دارند. بیشتر برگ‌ها در قسمت پایینی ساقه تجمع کرده و تنها چند برگ بر روی ساقه دیده می‌شوند.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گونه زیبا در ایران چندان شناخته نشده است و در برخی مناطق به عنوان علف هرز باغ‌ها شناخته می‌شود، در حالی که در پارک‌ها و باغچه‌ی منازل اروپا، آمریکا و استرالیا به صورت زینتی کشت می‌شود و از گیاهان محبوب به شمار می‌آید. همچنین در صورت خورده شدن بسیار سمی است و آلکالوئیدهای سمی آن در دامپزشکی کاربرد دارند.

SN *Thalictrum isopyroides* EN Foamy Meadow Rue FA Ranunculaceae {آلاله‌سانان}

مریم نخودی باتلاقی

Maryam-e Nokhodi-e Batlaghi

Description

A perennial plant with herbaceous, creeping stems that emit a garlic-like scent. The stems are either erect or branched and covered with diverse types of hairs. The flowers are purple, borne on slender pedicels, with floral bracts much longer than the flowers themselves. Each floral cycle typically bears 2–5 fragrant blossoms.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant has been used as an anthelmintic, antifungal, sudorific, and skin tonic. Its essential oil was once recognized as an antidote to poisons, as well as a disinfectant and vermifuge, though it is rarely employed for these purposes today. Owing to its mild and distinctive fragrance, the plant also holds potential for aromatic applications.

توصیف

گیاهی چندساله با ساقه‌های علفی و رونده است که بوی سیر دارد و به صورت ایستاده یا منشعب رشد می‌کند. ساقه‌ها با کرک‌های متنوع پوشیده شده‌اند. گل‌ها ارغوانی بوده و دُمگل‌های نازکی دارند. برگ‌های کناری گل از خود گل بلندتر هستند و چرخه‌ی گل معمولاً شامل دو تا پنج گل معطر می‌باشد.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی از این گیاه به عنوان ضدکرم، ضدقارچ، معرق و مقوی پوست استفاده می‌شده است. اسانس آن در گذشته به عنوان پادزهر سموم و ضد عفونی‌کننده و ضدکرم شناخته می‌شد، هرچند امروزه کاربرد آن کمتر شده است. این گیاه دارای عطر ملایم و خاصی است که می‌تواند مصارف آروماتیک هم داشته باشد.

SN *Teucrium scordium* EN Water Germander FA Lamiaceae {نعنائیان}

توصیف

گیاه بوته‌ای چندساله، کوتاه‌قد و بسیار معطر است که دارای ساقه‌هایی با انشعاب‌های فراوان می‌باشد و به ارتفاع ۶ تا ۱۲ سانتی‌متر رشد می‌کند. گیاه بیشتر به صورت خوابیده و سنگ‌فرشی دیده می‌شود. گل‌آذین کپه‌ای متراکم دارد و گل‌ها به رنگ سفید مایل به بنفش هستند. این گیاه مورد علاقه‌ی زنبور عسل و سایر حشرات است و تمام اندام‌های آن سرشار از تیمول می‌باشد.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی دارای اثرات خلط‌آور و ضدکرم بوده و در درمان زگیل، درد مفاصل، برونشیت، آسم، سرفه و زکام دستگاه تنفسی کاربرد دارد. اندام هوایی آویشن کوهی برای درمان اختلالات گوارشی استفاده می‌شود و از جوشانده‌ی آن برای شست‌وشوی زخم‌ها بهره می‌برند. دم‌کرده‌ی سرشاخه‌های گل‌دار برای نفخ مفید است. همچنین از آویشن کوهی به‌عنوان معطرکننده‌ی صابون استفاده می‌شود. اساس این گیاه به‌واسطه‌ی وجود تیمول دارای اثر ضد میکروبی، ضدقارچی و ضدانگلی بوده و به‌عنوان بی‌حس‌کننده‌ی دندان و درمان سردردهای ناشی از سرماخوردگی کاربرد دارد.

Description

A perennial, low-growing, highly aromatic subshrub with profusely branched stems, usually prostrate and mat-forming, reaching 6–12 cm in height. It bears dense capitulate inflorescences with flowers in whitish to pale violet hues. The plant is highly attractive to bees and other insects, and all its aerial parts are rich in thymol.

Medicinal Uses

In traditional medicine, this species is valued for its expectorant and anthelmintic properties and has been used in the treatment of warts, joint pain, bronchitis, asthma, cough, and respiratory catarrh. The aerial parts are also prescribed for digestive disorders. Decoctions are applied externally for wound washing, while infusions of flowering tops help relieve bloating. The plant is used as a flavoring in soaps, and its essential oil—rich in thymol—exhibits strong antimicrobial, antifungal, and antiparasitic activities. It has also been applied as a dental analgesic and for relieving headaches associated with colds.

داستان‌ها

نام Thymus از کلمه یونانی Thyo به معنای عطر گرفته شده است. کلمه یونانی Thymos به معنای قوت است و به گروهی از گیاهان اطلاق می‌شود که دارای اثر تقویت‌کننده و محرک هستند. برگ‌های آویشن سمبل شجاعت بوده است. در یونان قدیم، مرسوم بوده است که اگر می‌خواستند شجاعت مردی را تحسین کنند و از او تعریف نمایند، می‌گفتند که او عطر آویشن دارد و بوی آویشن می‌دهد. در اساطیر کهن مسیحیان آمده است که در گیاهانی که برای تشک در رختخواب حضرت مریم عذرا و حضرت عیسی کودک به کار می‌رفته است، گیاه معطر آویشن نیز وجود داشته است. سربازان رومی رسم داشتند که برای افزایش شجاعت در آب آویشن حمام کنند.

Lores

The name of 'Thymus' is derived from the Greek word thyo meaning fragrance. The Greek word thymus implies vigor and is applied to a category of plants which indicate strengthening and stimulating properties. The leaves of thymus symbolize bravery and it was common in ancient Greece that whenever they wanted to praise a man's courage, they would say he smells of thyme. It is stated in the old Christian myths that the aromatic leaves of thyme were among the herbs used to perfume the bed of Virgin Mary and Jesus. Moreover, the Roman soldiers would bathe in thyme-infused water in order to intensify their courage.

شبدر قرمز

Shabdar-e Ghermez

توصیف

گیاه علفی چندساله، به ارتفاع ۲۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر است و ساقه‌ها از قاعده منشعب هستند. برگ‌های قاعده‌ای دارای دم‌برگ بلند و ریزوم پوشیده از برگ‌های متناوب سه‌برگچه‌ای می‌باشند و یک لکه‌ی مشخص سفید پیکان‌مانند روی سطح فوقانی برگچه دیده می‌شود. برگچه‌ها پوشیده از موهای نرم و خوابیده‌اند. گل‌آذین کپه‌ای بوده و گل‌ها به رنگ صورتی تیره و بسیار مورد علاقه‌ی زنبورهای عسل هستند.

Description

A perennial herbaceous plant, 20–100 cm tall, with stems branching from the base. Basal leaves are long-petioled, and the rhizome is covered with alternate trifoliate leaves. Each leaflet bears a distinctive white, arrow-shaped spot on the upper surface and is covered with fine, appressed hairs. The inflorescence is a dense capitulum of dark pink flowers, highly attractive to honeybees.

Medicinal Uses

In traditional medicine, Red clover has been used as an antitussive, febrifuge, and remedy for pneumonia, meningitis, skin disorders, as well as certain nervous system and reproductive ailments. Crushed fresh plants are applied topically to relieve itching. Nutritionally rich, the plant also serves as forage for livestock. Red clover leaves are eaten fresh in salads, while the flowers are brewed into tea. It is noted for reducing hot flashes in menopausal women, lowering cholesterol, improving circulation, preventing blood clot formation, exhibiting anticancer activity, enhancing libido, and functioning as a mild sedative and appetite stimulant.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی به‌عنوان ضدسرفه، تب‌بر، بهبوددهنده‌ی ذات‌الریه و مننژیت، درمان‌کننده‌ی مشکلات پوستی و برخی اختلالات سیستم عصبی و باروری استفاده می‌شود. برای از بین بردن خارش، شبدر قرمز را له کرده و روی پوست می‌مالند. این گیاه به دلیل داشتن مواد مغذی برای علوفه‌ی حیوانات نیز کاربرد دارد. برگ‌های شبدر قرمز به‌عنوان سالاد و گل‌های آن به‌صورت چای مصرف می‌شوند. همچنین در کاهش گرگرفتگی به‌خصوص در زنان یائسه، کاهش کلسترول، بهبود گردش خون، جلوگیری از شکل‌گیری لخته‌های خون، تقویت نیروی جنسی، و به‌عنوان ضدسرطان، خواب‌آور و اشتهاآور مؤثر است.

Lores

Trifolium stems from the Latin words tres (meaning three) and folium (meaning leaf). The word pretense in its Latin name refers to a plant found in meadows. The leaves of the red clover are oval, elongated, and composed of three leaflets and has been honored by the Christians during the Middle Ages as a symbol of Trinity. Red clover is the national flower of the Republic of Ireland, because according to legends, Saint Patrick used a three-leaved clover to explain the Holy Trinity, with each leaf presenting one of the three divine persons—the Father, the Son, and the Holy Spirit.

داستان‌ها

نام Trifolium از کلمه لاتین tres به معنای سه و folium به معنای برگ گرفته شده است. کلمه pretense در نام لاتین به معنای گیاهی است که درمرغزار یافت می‌شود. برگ‌های شبدر قرمز بیضی شکل، دراز و دارای سه برگچه است و به همین علت در قرون وسطی مورد احترام مسیحیان بوده است، زیرا آن‌را نماد خداوند، مسیح و روح المقدس می‌دانستند شبدر گل ملی جمهوری ایرلند است؛ زیرا طبق افسانه، سنت پاتریک از یک شبدر سه برگی برای توضیح تثلیث مقدس استفاده کرد که یک برگ آن به ترتیب نشان دهنده پدر، پسر و روح القدس بود.

بابونه‌ی کاذب

Babooney-e Kazeb

توصیف

گیاهی یک‌ساله، دوساله یا چندساله است که سطح آن بدون کرک می‌باشد. کاپیتول‌های گیاه به صورت دکمه‌ای و به رنگ زرد دیده می‌شوند و ساقه‌های آن تا ارتفاع ۱۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر رشد می‌کنند. ساقه‌ها معمولاً افراشته، منفرد یا غالباً از قاعده منشعب بوده و در انتهای خود چند شاخه دارند. این ساقه‌ها نسبتاً متعدد، با شاخه‌هایی طولی، دوارزهم، ایستاده و پوشیده از برگ هستند. کاپیتول‌ها اغلب فاقد گل‌برگ بوده و گیاه بیشتر در حاشیه‌ی رودخانه‌ها، مسیل‌های خشک، اطراف مزارع و کنار جاده‌ها می‌روید.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه از جمله گیاهان دارویی سنتی است که از زمان‌های گذشته مورد استفاده قرار می‌گرفته است. از ترکیبات شیمیایی موجود در روغن عصاره‌ای آن، ۲۱ ماده استخراج شده که دارای خاصیت ضدباکتریایی قوی، قارچ‌کشی و دیگر اثرات درمانی هستند؛ از این رو، این گیاه منبعی ارزشمند در گیاه‌درمانی به شمار می‌آید. بابونه به‌عنوان ضدخونریزی، تقویت‌کننده‌ی معده، ضدعفونی‌کننده، ترمیم‌کننده‌ی زخم‌ها و نیز برای شست‌وشو و ایجاد رنگ طلایی در مو کاربرد سنتی دارد.

Description

An annual, biennial, or perennial glabrous herb, bearing yellow, button-shaped capitula on stems that grow between 10–100 cm tall. Stems are erect, either solitary or more often branched from the base, with long, spaced, and upright branches, sometimes covered with leafy bracts. Capitula are typically without ray florets. This plant commonly grows along riverbanks, dry streambeds, field margins, and roadsides.

Medicinal Uses

Traditionally recognized as a medicinal herb since ancient times, this plant contains essential oil with 21 identified compounds exhibiting strong anti-bacterial and antifungal activities, making it a valuable source in phytotherapy. It has long been used as an antihemorrhagic, stomach tonic, disinfectant, wound healer, and cleansing agent. In folk medicine, it is also applied to impart a golden color to hair.

SN Tripleurospermum disciforme EN Plain chamomile FA {کاسنی‌سانان} Asteraceae

شبدردورگ

Shabdar-e Dorag

توصیف

گیاهی دائمی، بدون کرک، خوابیده با ساقه‌های ریشه‌دهنده و بالارونده است. برگ‌ها سه‌تایی، دارای دم‌برگ بلند و لکه‌های سفید روی آن‌ها می‌باشند. برگچه‌ها بزرگ با انتهای دندانه‌دار هستند و گل‌ها سفید یا کمی قرمز بوده و هنگام رسیدن میوه به رنگ قهوه‌ای درمی‌آیند. کاسه‌ی گل بدون کرک و دارای دندانه‌های نامساوی است.

کاربرد یا استفاده دارویی

این گیاه به‌سرعت PH خاک را کاهش داده و قدرت باروری خاک را افزایش می‌دهد. علاوه بر این که علوفه‌ی خوبی برای احشام است، به‌عنوان غذا و دارو برای مصارف محلی نیز استفاده می‌شود. برگ و سرگل آن را می‌توان خام یا پخته، به‌صورت جوشانده یا پس از چند ساعت خیساندن در آب شور مصرف کرد. از سرگل‌های خشک‌شده، چای لذیذ و سالم تهیه می‌شود و سر و دانه‌های گل خشک‌شده را می‌توان به آرد مغذی تبدیل کرد. دم‌کرده‌ی سرد این گیاه برای شست‌وشوی سینه‌ی مادران شیرده به منظور افزایش جریان شیر نیز به کار رفته است.

Description

A perennial, glabrous, prostrate, and rooting plant with climbing stems. Leaves are trifoliate with long petioles marked by distinctive white patches. The leaflets are relatively large, with toothed tips. Flowers are white or tinged with red, turning brown as the fruit matures. The calyx is hairless with unequal teeth.

Medicinal Uses

This plant is capable of rapidly lowering soil pH and enhancing soil fertility. In addition to being valuable forage for livestock, it is locally harvested for food and medicinal purposes. Leaves and flower heads may be consumed raw or cooked, or prepared as a decoction after soaking in salted water. A pleasant, healthful tea can be brewed from the dried flower heads, which may also be ground into a nutritious flour. Traditionally, a cold infusion has been used for washing the breasts of nursing mothers to stimulate milk flow.

SN Trifolium repens EN Alsike clover FA Fabaceae {باقلائیان}

توصیف

گیاهی علفی، چندساله و دویایه است که ساقه‌های آن چهارگوش بوده و بین ۵۰ تا ۱۵۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد. تمام اندام‌های گیاه پوشیده از کرک‌های گزنده‌ای است که در صورت تماس شکسته شده و محتویات خود، شامل اسید فرمیک و هیستامین، را روی پوست می‌ریزند. برگ‌ها متقابل، نوک‌تیز و دندان‌دار هستند. گل‌ها بسیار کوچک، به رنگ سفید مایل به سبز و به صورت توده‌های کروی شکل مجتمع می‌باشند. میوه از نوع فندقه است.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، گیاه گزنه به‌عنوان داروی کمکی در درمان دیابت شناخته می‌شود. همچنین به‌عنوان ضدالتهاب، کاهنده قند خون، مُدر، ضد درد، بی‌حس‌کننده موضعی، درمان‌کننده آگزما، آسم، کم‌خونی، التهاب پروستات و قاعده‌آور مورد استفاده قرار می‌گیرد. از برگ‌های خشک یا تازه گیاه برای درمان درد مفاصل و عفونت‌های مجاری ادراری استفاده می‌شود. ماساژ پوست سر با آب حاصل از این گیاه، رشد مو را تحریک می‌کند. خاصیت آنتی‌اکسیدانی گزنه به دلیل وجود ترکیبات فلاونوئیدی است و اثرات ضدالتهابی آن به حضور موادی مانند کافئیک اسید، مالیک اسید، فنولیک اسیدها و فلاونوئیدها نسبت داده می‌شود.

Description

A perennial, herbaceous, dioecious plant with stems 50–150 cm tall, quadrangular in cross-section, and densely covered with stinging hairs. When touched, these hairs break and release contents containing formic acid and histamine. Leaves are opposite, sharp-tipped, and serrated. Flowers are very small, greenish-white, clustered in small spherical groups, and the fruit is an achene.

Medicinal Uses

In traditional medicine, nettle is used as an adjunct for treating diabetes. It also possesses anti-inflammatory, hypoglycemic, diuretic, analgesic, and local anesthetic properties, and is applied for eczema, asthma, anemia, prostate inflammation, and as a menstrual regulator. Fresh or dried leaves are used to treat joint pain and infections of the urinary tract. Topical application of nettle extract on the scalp can stimulate hair growth. Its antioxidant activity is attributed to flavonoids, while anti-inflammatory effects are due to compounds such as caffeic acid, malic acid, phenolic acids, and flavonoids.

داستان‌ها

کلمه Urtica، از واژه لاتین urere به معنای سوختن گرفته شده است، زیرا که برگ‌های این گیاه در صورت لمس می‌تواند باعث ایجاد احساس سوزش در پوست شود. مصریان باستان برای معالجه ورم مفاصل و کمردرد از نیش گزنه استفاده می‌کردند. در حالی‌که سربازان رومی آن را برای کمک به گرم نگه داشتن زخم به آن می‌مالیدند. نام آن از گزش یا نیش‌زدگی گرفته شده است که به معنی سوزاندن است. همان‌طور که گفته شد برگ‌های آن به هنگام تماس باعث ایجاد سوزش موقتی می‌شوند.

Lores

The word Urtica is derived from the Latin word urere, meaning 'to sting,' because its leaves can irritate the skin when touched. The ancient Egyptians used the plant's stings to treat arthritis and back pain, while the Roman soldiers rubbed it on their wounds to keep them warm. The plant's name comes from 'stinging' or 'pricking' that means 'to irritate' and as it was mentioned, they make a temporary stinging sensation upon contact.

گل ماهور

Gol-e Mahoor

توصیف

گیاهی دوساله با ارتفاعی بین ۳۰ تا ۲۰۰ سانتی‌متر است. سطح آن پوشیده از کرک‌های نمدی بوده و در سال اول تنها برگ‌های پهن تولید می‌کند، درحالی‌که در سال دوم ساقه‌ی اصلی شروع به رشد می‌نماید. برگ‌ها دارای پوششی از کرک‌های نرم و مخملی هستند. در انتهای ساقه، خوشه‌ای زیبا از گل‌های زردرنگ تشکیل می‌شود که بویی شبیه به عسل دارند و مورد توجه حشرات قرار می‌گیرند. این گیاه در اغلب نواحی، به‌ویژه در مراتع، کنار جاده‌ها، مزارع و زمین‌های بایر رویش دارد و با نام محلی «خرگوشک» نیز شناخته می‌شود.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، خرگوشک به‌عنوان دارویی مؤثر در درمان سل، سرماخوردگی، سرفه، ریزش مو، تشنج، و همچنین به‌عنوان مُدر، نرم‌کننده و قابض مورد استفاده قرار می‌گیرد. چای تهیه‌شده از برگ‌ها و گل‌های خشک آن برای درمان سرماخوردگی مفید است. عصاره‌ی گل‌های این گیاه در آب داغ جهت ایجاد رنگ زرد طلایی در مو کاربرد دارد. خرگوشک دارای خواص ضدویروسی، ضدقارچی، ضدسرفه، ضدتومور، ضدالتهاب، ضدآسم و مسکن است و در درمان بواسیر و رماتیسم نیز به کار می‌رود. وجود ترکیبات سایونینی در این گیاه، نقش مهمی در تقویت سیستم ایمنی و اثرات ضدالتهابی آن دارد و خاصیت بی‌حس‌کنندگی و ضد درد آن به ترکیب «ورباسکوزید» نسبت داده می‌شود.

Description

A biennial plant growing 30–200 cm tall, covered with felt-like hairs. In the first year, it develops broad leaves, while in the second year, the stem grows, ending in a beautiful cluster of yellow flowers with a honey-like scent, attractive to insects. It commonly grows in pastures, along roadsides, agricultural fields, and wastelands, and is also known as 'Kharghooshak.'

Medicinal Uses

In traditional medicine, this plant is used for treating tuberculosis, colds, coughs, hair loss, convulsions, as a diuretic, and for its astringent and softening properties. Tea made from its dried leaves and flowers is beneficial for colds. The flower extract in hot water is used for creating golden-yellow hair color. It exhibits antiviral, antifungal, anti-tussive, antitumor, anti-inflammatory, anti-asthmatic, hemorrhoid-relieving, rheumatismal, and analgesic properties. Its saponins play a significant role in immune and anti-inflammatory activity, while the compound verbascoside contributes to its analgesic and local anesthetic effects.

داستان‌ها

کلمه Verbascum به معنای ریش‌دار است که اشاره به سطح کرک‌دار برگ‌ها، ساقه‌ها و برگچه‌های این گیاه دارد. از نام‌های عامیانه دیگر، Candlewick است که از برگ‌ها و ساقه‌های خشک شده این گیاه برای ساختن فتیله‌های شمع استفاده می‌کردند.

Lores

The word Verbascum means "bearded" that refers to the hairy surface of the plant's leaves, stems, and leaflets. Another popular name for this plant is Candlewick, denoting the use of the plant's dried leaves and stems in producing candle wicks.

سيزاب جويباري

Sizab-e Jooybari

توصيف

Description

This is a perennial plant with a creeping stem that roots at the base and grows upright up to 50 cm. The leaves are opposite, with short petioles, broad, egg-shaped, glabrous, and glossy, with finely serrated margins. The blue flowers are arranged in small clusters at the leaf-stem junctions. The corolla measures 4–8 mm in length and consists of four sky-blue segments. Flowering occurs from May to August.

گياهي پايا با ساقه‌اي خزنده است که در قاعده ريشه مي‌دهد و سپس تا ارتفاعي حدود ۵۰ سانتی‌متر به صورت قائم رشد مي‌کند. برگ‌ها متقابل با دم‌برگ‌هاي کوتاه هستند. پهنک برگ تخم‌مرغي، پهن، بدون کرک و براق بوده و حاشيه‌اي با دندانه‌هاي ريز دارد. گل‌ها آبي‌رنگ و در خوشه‌هاي کوچک در محل اتصال برگ به ساقه قرار گرفته‌اند. جام گل ۴ تا ۸ ميلي‌متر طول دارد و از چهار بخش به رنگ آبي آسماني تشكيل شده است. زمان گل‌دهي اين گياه از ارديبهشت تا مردادماه است.

کاربرد يا استفاده دارويي

Medicinal Uses

Traditionally, this plant is used as a decoction to stimulate appetite and relieve digestive disorders and cough. It contains bitter extracts, essential oils, organic acids, and vitamin C. Extracts from the fresh leaves have been applied to treat kidney problems and rheumatic conditions.

در طب سنتي، از اين گياه به صورت دم‌کرده براي تحريك اشتها، بهبود سوءهاضمه و درمان سرفه استفاده مي‌شود. اين گياه حاوي عصاره‌هاي تلخ، اسانس روغني، اسيدهاي آلي و ويتامين C است. همچنين، عصاره‌ي برگ‌هاي تازه‌ي آن براي رفع ناراحتي‌هاي کليوي و مشکلات روماتيسمي به کار مي‌رود.

SN Veronica beccabunga EN Brooklime FA {بارهنگيان} Plantaginaceae

سيزاب آبي

Sizab-e Abzi

توصيف

Description

Water speedwell is a perennial, evergreen aquatic plant that grows in many regions of the world in wet soils, flooded rice paddies, and shallow, slow-moving surface waters. It reaches a height of 30–60 cm and is highly sensitive to frost and freezing temperatures. The leaves are relatively elongated, with a notched tip and serrated margins. Water speedwell can form a dense cover on shallow, slow-moving water surfaces, providing habitat for organisms such as tadpoles, juvenile fish, dragonflies, and small water birds. During flowering, it also produces nectar that attracts butterflies and bees.

سيزاب آبي، گياهي چندساله و هميشه‌سبز است که در اراضي مرطوب، شاليزارهاي غرقابي و منابع آب کم‌عمق و کم‌جريان رشد مي‌کند و به ارتفاعي بين ۳۰ تا ۶۰ سانتی‌متر مي‌رسد. اين گياه نسبت به سرما و يخ‌زدان حساس است. برگ‌ها کشيده با نوک بريده و داراي دندانه‌هايي در حاشيه هستند. سيزاب آبي مي‌تواند به صورت پوششي بر سطح آب‌هاي آرام و کم‌عمق گسترش يابد و به عنوان پناهگايي براي نوزاد قورباغه‌ها، بچه‌ماهي‌ها، سنجاقک‌ها و پرندگان کوچک آبي عمل کند. همچنين، در دوره‌ي گل‌دهي با توليد شهد، ميزبان پروانه‌ها و زنبورهاست.

کاربرد يا استفاده دارويي

Medicinal Uses

In traditional medicine, it is used as a diuretic, to regulate menstruation, reduce fever, relieve constipation, and treat vitamin deficiencies and blood disorders. Its leaves are consumed raw or cooked in various regions. Crushed leaves are applied to burns, wounds, and inflammations. Young leaves and stems are used to treat scurvy caused by severe vitamin C deficiency. Infusions of the leaves are used to purify the blood, and historically, in the 14th century, water speedwell was employed to reduce swelling and treat gout.

در طب سنتي، از سيزاب آبي به عنوان مُدر، تقويت‌کننده‌ي قاعدگي، تب‌بر، ضدبيوست، درمان‌کننده‌ي کمبود ويتامين و مشکلات خوني استفاده مي‌شود. برگ‌هاي آن در برخي مناطق جهان به صورت خام يا پخته مصرف مي‌گردند. برگ‌ها را گاه له کرده و براي درمان سوختگي، زخم و التهاب بر روي پوست قرار مي‌دهند. همچنين برگ‌ها و ساقه‌هاي جوان اين گياه براي درمان بيماري اسکوربوت (ناشي از کمبود شديد ويتامين C) به کار مي‌رود. از دم‌کرده‌ي برگ‌ها براي رفع آلودگي خوني استفاده مي‌شود و در قرن چهاردهم براي درمان آماس و نقرس کاربرد داشته است.

SN Veronica anagallis-aquatic EN Water speedwell FA {بارهنگيان} Plantaginaceae

کاکوتی

Kakooti

توصیف

گیاهی علفی و یک‌ساله است که بین ۵ تا ۳۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد. برگ‌ها باریک، نوک‌تیز و دارای میان‌گره‌های کوتاه‌اند. گل‌ها کوچک و به رنگ بنفش روشن یا بنفش مایل به ارغوانی هستند. تمام اندام‌های گیاه معطر بوده و در طب سنتی و مدرن کاربردهای فراوانی دارد. ساقه‌ها در این گونه‌ی کاکوتی به صورت مجزا و غیرکپه‌ای رشد می‌کنند.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، کاکوتی دارای خواص خلط‌آور، بادشکن، ضد دل‌درد، مقوی معده، ضد عفونی‌کننده‌ی مجاری تنفسی، ضد سرفه، ضد رماتیسم و آرام‌بخش است و در درمان دردهای مفصلی، تقویت قوای جنسی، سرماخوردگی، تب و گرمی بدن به کار می‌رود. از این گیاه برای خوش‌طعم کردن ماست و دوغ نیز استفاده می‌شود. چای کاکوتی پس از غذا نه تنها مانند چای سیاه باعث دفع آهن نمی‌شود، بلکه به هضم بهتر غذا کمک می‌کند. وجود ترکیب پولگون در کاکوتی سبب خاصیت ضدباکتریایی و ضدقارچی آن است.

Description

An annual herbaceous plant, growing 5–30 cm tall, with narrow, pointed leaves and short internodes. The flowers are small, light purple to purplish-pink. All parts of the plant are aromatic, and it is widely used in both traditional and modern medicine. Stems are separate, not forming dense tufts.

Medicinal Uses

Traditionally, this plant is used as an expectorant, carminative, stomach tonic, respiratory disinfectant, antitussive, and for treating rheumatism and joint pain. It has calming effects, strengthens libido, and is used for colds, fever reduction, and cooling. It is also used to flavor yogurt and doogh. When brewed as a tea, it aids digestion after meals without depleting iron and possesses antibacterial and antifungal properties due to its pulegone content.

SN Ziziphora tenuior EN Ziziphora FA {نعنایان} Lamiaceae

کاکوتی کوهی

Kakooti-e Koochi

توصیف

Description

This is a perennial, densely branched shrub-like plant, green to grayish-green, growing up to 10 cm in height and fully covered with leaves. Flowering stems are erect or creeping, terminating in a dense, globular, or ovoid-clustered inflorescence. Leaves are ovate, round, lanceolate, egg-shaped, or oblong. The calyx is narrow, cylindrical, covered with overlapping hairs, with short linear-lanceolate teeth whose tips meet. The corolla is white, pink, or purplish, closely resembling thyme species.

Medicinal Uses

Traditionally, its decoction is used to strengthen the stomach. Blue Mint Bush is valued for relieving stomach pain, improving digestion, enhancing gastrointestinal health, reducing abdominal cramps and bloating, and alleviating digestive discomfort. The scent of its leaves and stems differs from that of thyme.

گیاهی پایا و بوته‌ای است با ساقه‌های متعدد، سبز یا سبز مایل به خاکستری، که تا ارتفاع حدود ۱۰ سانتی‌متر رشد می‌کند. ساقه‌ها ساده، پوشیده از برگ و گاه ایستاده یا خزنده‌اند و در انتها به گل‌آذین ختم می‌شوند. برگ‌ها بیضوی، مدور، سرنیزه‌ای، تخم‌مرغی یا مستطیلی هستند. گل‌آذین به صورت کپه‌ای متراکم، انتهای، گُروی یا تخم‌مرغی - مستطیلی شکل است. کاسه‌ی گل استوانه‌ای باریک و پوشیده از کرک‌های خوابیده با دندانه‌های کوتاه خطی - سرنیزه‌ای و رأس به هم آمده است. جام گل به رنگ سفید، صورتی یا ارغوانی بوده و شباهت زیادی به گونه‌های آویشن دارد.

کاربرد یا استفاده دارویی

در طب سنتی، دم‌کرده‌ی کاکوتی برای تقویت معده به کار می‌رود. از جمله خواص دمنوش کاکوتی می‌توان به بهبود درد معده، کمک به هضم غذا، تقویت سلامت دستگاه گوارش، کاهش دل‌درد و دل‌پیچه و درمان نفخ شکم اشاره کرد. عطر برگ‌ها و ساقه‌های این گیاه با عطر آویشن تفاوت دارد.

SN Ziziphora clinopodioides EN Blue Mint Bush FA {نعنایان} Lamiaceae

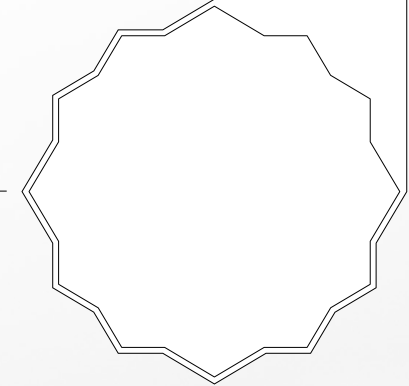
How to Use This Atlas

The Atlas is right to left Farsi & Left to Right English.

Herb Name In Farsi

Herb Farsi Name Pronanciation in English

Herb Identification Photo

Description

Herb description in English

توصیف

Herb description in Farsi

Medicinal Uses

Herb medicinal uses
in English

کاربرد یا استفاده دارویی

Herb medicinal uses
in Farsi

Lores

Herb Lores in Farsi

داستانها

Herb Lores in English

SN Scientific Name

EN Common English Name

FA Family Name

Poisonous

Rare

Alphabetic List Of Herbs

Achillea millefolium
Achillea wilhelmsii
Adonis flammea
Aegilops cylindrica
Aethionema fimbriatum
Alopecurus pratensis
Alyssum linifolium
Anchusa italica
Artemisia sp.
Asperugo procumbens
Astragalus aegobromus
Astragalus brunsiianus
Astragalus caraganae
Astragalus verus
Asyneuma pulchellum
Avena sativa
Bromus danthoniae
Campanula stevenii
Capsella bursa-pastoris
Stenophylla sedge
Centaurea aucheri
Centaurea depressa
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Capsella bursa-pastoris

Achillea millefolium
Achillea wilhelmsii
Adonis flammea
Aegilops cylindrica
Aethionema fimbriatum
Alopecurus pratensis
Alyssum linifolium
Anchusa italica
Artemisia sp.
Asperugo procumbens
Astragalus aegobromus
Astragalus brunsiianus
Astragalus caraganae
Astragalus verus
Asyneuma pulchellum
Avena sativa
Bromus danthoniae
Campanula stevenii
Capsella bursa-pastoris
Stenophylla sedge
Centaurea aucheri
Centaurea depressa
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Capsella bursa-pastoris

Achillea millefolium
Achillea wilhelmsii
Adonis flammea
Aegilops cylindrica
Aethionema fimbriatum
Alopecurus pratensis
Alyssum linifolium
Anchusa italica
Artemisia sp.
Asperugo procumbens
Astragalus aegobromus
Astragalus brunsiianus
Astragalus caraganae
Astragalus verus
Asyneuma pulchellum
Avena sativa
Bromus danthoniae
Campanula stevenii
Capsella bursa-pastoris
Stenophylla sedge
Centaurea aucheri
Centaurea depressa
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Ceratocephala falcata
Cerinthe minor
Cichorium intybus
Cousinia sp.
Crepis sancta
Cruciata taurica
Dactylorhiza umbrosa
Dendrostellera lessertii
Capsella bursa-pastoris

Introduction

In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Description: *Achillea Wilhelmsii* is a perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, felt like mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence.

The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands. Medicinal Uses: In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Description: *Achillea Wilhelmsii* is a perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, felt like mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence.

The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands. while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Description: *Achillea Wilhelmsii* is a perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, felt like mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence. The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands. Medicinal Uses: In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Medicinal Uses: In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Medicinal Uses: In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands. Three lobed ray florets.

In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Description: *Achillea Wilhelmsii* is a perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, felt like mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence. The flower heads occur in compact clusters, each bearing 3–5 yellow, three lobed ray florets. This species commonly appears in colonies or patches in cultivated fields, along roadsides, and on rangelands. Medicinal Uses: In traditional Iranian medicine, it is used as a remedy for chest discomfort, a general tonic, and a carminative (to relieve gas). Modern studies have shown that its essential oil and various extracts possess antibacterial activity, while its oil extracts exhibit anti anxiety effects. The essential oil of this species is also being investigated as a potential anticancer agent. Additionally, an oil extract from the flowers has proven effective for controlling storage pests. Description: *Achillea Wilhelmsii* is a perennial, herbaceous plant growing 10–35 cm tall. Its stems are sparsely to moderately hairy and often form a white, felt like mat. Leaves are pinnate, numerous, and roughly equal in size; the upper leaves extend nearly to the inflorescence.

Table of content

Table of content	154
Introduction	152
Alphabetic list of herbs	148
How to Use This Atlas	147
Herbs	16-145
How to Use This Atlas (Farsi)	14
Alphabetic list of herbs (Farsi)	13
Introduction (Farsi)	9
Table of content (Farsi)	7

Flora Atlas of

Dasht-e Morvarid-e Znjan

Flora Atlas of Dasht-e Morvarid-e Znjan

Commissioned and Funded by:
MATMAA Mining Group

Scientific Research and Compilation:
Dr. Madjid Eskandari

Project Director: Hedieh Ahmadi

Plant List Compilation: Shaqayeq Oruji

Photography: Ali Fallahi

Additional Photography:

Hedieh Ahmadi & Sadjad Ghoroghi

English Translation and Persian Text Editing:
Negin Shidvash

Graphic Design and Layout: Mahdi Bermeh

Production: Paayaan Studio ●●●

Winter 2026

Flora Atlas of

DASHT MORVARID ZANJAN

Madjid Eskandari

